Meedoen of stoppen

Eindrapport van de Commissie Anti-Doping Aanpak: onderzoek naar de dopingcultuur in het Nederlandse wegwielrennen bij de heren

Meedoen of stoppen

Eindrapport van de Commissie Anti-Doping Aanpak: onderzoek naar de dopingcultuur in het Nederlandse wegwielrennen bij de heren

Voorwoord

Voor u ligt de eindrapportage van de Commissie Anti-Doping Aanpak. Wij dragen onze bevindingen hiermee over aan onze opdrachtgevers NOC*NSF en KNWU. Het is aan de opdrachtgevers om te besluiten over een vervolg op deze rapportage.

Een speciaal woord van dank gaat uit naar de diverse geïnterviewden voor hun bereidheid om aan ons op vrijwillige basis informatie te verstrekken.

Wij bedanken voorts de leden van de begeleidingscommissie die was samengesteld uit de bij dit onderzoek betrokken organisaties KNWU, NOC*NSF, VWS en de Dopingautoriteit.

Tot slot bedanken we NOC*NSF voor het faciliteren van de ambtelijke ondersteuning van de Commissie.

Mr. Winnie Sorgdrager
14 juni 2013

Samenstelling Commissie Anti-Doping Aanpak

- Mr. Winnie Sorgdrager (Voorzitter Commissie)
- Prof. dr. Maarten van Bottenburg (Commissielid)
- Dr. Edwin Goedhart (Commissielid)

- Drs. Mark Monsma (Ambtelijk Secretaris Commissie)
- Drs. Pieter Verhoogt (Onderzoeker)
- Dr. Martijn van der Meulen (Onderzoeker)
- Marieke Gerritsen (Secretaresse)

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding

Achtergrond oprichting Commissie Anti-Doping Aanpak

1] Op 1 december 2012 is de onafhankelijke onderzoeks- en adviescommissie Anti-Doping Aanpak (hierna ‘Commissie’ of ‘wij’) geïnstalleerd, op initiatief van de KNWU (Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie) en NOC*NSF (Nederlands Olympisch Comité * Nederlandse Sport Federatie) na afstemming met en ondersteund door het Ministerie van VWS (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) en de Dopingautoriteit. Aanleiding was het USADA (United States Anti-Doping Agency) rapport over de casus Armstrong en het terugtrekken van de Rabobank als ploegsponsor uit het professionele wegwielrennen bij de heren.

Opdracht

2] De Commissie is door de opdrachtgevers KNWU en NOC*NSF gevraagd[1]:

- *onderzoek te doen naar de feiten en bevindingen ten aanzien van de ‘dopingcultuur’ en de anti-dopingaanpak zoals die in de Nederlandse wielersport functioneerde c.q. op dit moment functioneert. Dit onderzoek dient zoveel mogelijk de gangbare praktijken en systemen zichtbaar te maken, tekortkomingen bloot te leggen en te laten zien welke stappen inmiddels gezet zijn en nog gezet moeten worden;*

- *met concrete aanbevelingen c.q. voorstellen te komen ter verbetering van de huidige anti-dopingaanpak, dit binnen de context van het beleid van NOC*NSF, de rijksoverheid en de mondiale ontwikkelingen in de wielersport.*

3] De Commissie heeft onafhankelijk van haar twee opdrachtgevers gefunctioneerd. Het onderzoek stond ook los van onderzoeksactiviteiten van de UCI (Union Cycliste Internationale) en de Dopingautoriteit.

Werkwijze

<u>Interviews en secundaire analyse</u>
4] Het onderzoek is langs twee hoofdlijnen verlopen. In de eerste plaats is het onderzoek naar de feiten en bevindingen ten aanzien van de vermeende ‘dopingcultuur’ in het Nederlandse wielrennen gebaseerd op vertrouwelijke interviews met direct en indirect betrokkenen. Hierbij gaat het om (voormalig) wielrenners, ploegleiders, ploegmanagers, medisch begeleiders, journalisten, sponsors, anti-dopingmedewerkers en andere personen met relevante kennis, ervaringen en inzichten.

5] Wij hebben ons vanuit deze verschillende perspectieven grondig laten informeren over het dopinggebruik en de vermeende dopingcultuur binnen het wielrennen. We hebben daarbij onder meer gekeken naar de rollen van de diverse partijen die betrokken zijn bij het dopinggebruik, dan wel bij de bestrijding daarvan.

---
[1] De opdrachtbrief is in bijlage 1 opgenomen

6] In de tweede plaats zijn secundaire bronnen ten aanzien van de 'anti-dopingaanpak' in het Nederlandse wielrennen geanalyseerd. Daarbij is onder andere aandacht besteed aan de historische ontwikkeling van de nationale en internationale anti-dopingaanpak.

7] De bevindingen uit de gesprekken en het bronnenonderzoek vormen tezamen de basis voor onze conclusies en aanbevelingen

Begeleidingscommissie

8] Tijdens het onderzoek hebben wij een beroep kunnen doen op een begeleidingscommissie[2] bestaande uit twee vaste vertegenwoordigers van de KNWU, NOC*NSF, VWS en de Dopingautoriteit. Het bij aanvang van onze activiteiten opgestelde plan van aanpak is besproken met de begeleidingscommissie. Deze commissie fungeerde gedurende het onderzoek als klankbord en gaf advies. Zij is drie keer bijeengekomen.

Vertrouwelijkheid

9] Wij hebben de gesprekspartners maximale anonimiteit en vertrouwelijkheid geboden. Dat was mogelijk doordat onze opdracht nadrukkelijk niet het vaststellen en beoordelen van de rol en gedragingen van individuele personen ten aanzien van dopinggebruik omvatte. Wij behandelen zowel de namen van de gesprekspartners als de verkregen informatie vertrouwelijk. Dit betekent dat deze rapportage geen verwijzingen bevat naar individuele gesprekken. Alle gespreksverslagen worden na afloop van het onderzoek vernietigd.

Gesprekken

10] Er zijn enkele tientallen gesprekken gevoerd. Bij ongeveer veertig gesprekken waren één of meer leden van de Commissie aanwezig. Doordat wij met name de sociale en culturele context waarbinnen het dopinggebruik plaatsvond, probeerden te doorgronden en te begrijpen, ontstond ruimte voor openheid. Voor zover wij hebben kunnen nagaan zijn het grotendeels open en eerlijke gesprekken geweest waarin de gesprekspartners op gedetailleerde en soms ook geëmotioneerde wijze over hun ervaringen met het dopinggebruik in de wielersport hebben verteld. Dat viel hen niet zelden zwaar. Er heerst in de basis veel terughoudendheid om kennis van de wielrencultuur te delen met niet-ingewijden. Hoewel wij ons realiseren dat onze aanpak niet garandeert dat wij de onderste steen boven hebben gekregen, leverden de uit verschillende perspectieven verkregen inzichten uiteindelijk een consistent beeld op van de situatie in Nederland. Waar mogelijk hebben we dat beeld getoetst in latere interviews en bij diverse deskundigen.

[2] De samenstelling van de begeleidingscommissie is opgenomen in bijlage 2

Hoofdstuk 2 Begrippen

11] In dit hoofdstuk bakenen wij een aantal begrippen af die een centrale rol spelen bij de analyse van het dopingvraagstuk in het wielrennen.

Doping

12] In de sport zijn afspraken over doping gemaakt die door vrijwel alle internationale sportorganisaties worden onderschreven. Doping wordt omschreven als 'een overtreding van een of meer bepalingen uit het dopingreglement'. Het gaat daarbij niet alleen om een verbod op bepaalde stoffen en om specifieke methoden (bijvoorbeeld bloeddoping). Ook een gebrekkige medewerking, manipulatie, handel, bezit en toediening van doping vallen onder de bepaling van het dopingreglement.

13] Jaarlijks stelt het Wereld Anti-Doping Agentschap (WADA) een lijst op van verboden stoffen en methoden. Een stof of methode kan op deze dopinglijst worden geplaatst indien deze aan minimaal twee van de volgende criteria voldoet:
- het middel of de methode is (mogelijk) prestatie bevorderend;
- het middel of de methode is (mogelijk) schadelijk voor de gezondheid;
- het middel of de methode is in strijd met de 'Spirit of Sport[3]'.

14] Regelmatig wordt gesteld dat deze criteria niet sluitend zijn. Zo zijn er extreme trainingsvormen die prestatie bevorderend én schadelijk voor de gezondheid zijn, zonder dat deze zijn verboden. Ook is onduidelijk welke handelingen nu wel en niet onder de 'Spirit of Sport' vallen. Verder mogen wielrenners[4] wel een hoogtestage doen of in een zuurstoftent slapen om te bevorderen dat het bloed meer zuurstof opneemt en in het lichaam afgeeft, maar geen medicamenten gebruiken om hetzelfde effect te bereiken.

15] Daarnaast gelden in het wielrennen, net als in de sportwereld in het algemeen, eigen impliciete en expliciete gedragsregels die in andere sectoren onlogisch, inefficiënt en risicovol kunnen zijn. Wielrenners vragen in grote rondes weken achtereen het uiterste van zichzelf, zonder voldoende uit te rusten. Tegelijkertijd mogen wielrenners (en andere sporters) geen stimulerende middelen slikken, terwijl mensen in andere beroepssectoren ongestraft bètablokkers, Ritalin en andere middelen mogen innemen om stress te onderdrukken, de concentratie te vergroten of om wakker te blijven. In dit rapport gaan wij aan deze op zichzelf interessante discussies voorbij.

16] Het gebruik van doping definiëren wij dus als een regelovertreding: het schenden van de afspraak in de sport dat bepalingen uit het dopingreglement niet mogen worden overtreden. Uit deze definitie volgt dat er alleen sprake kan zijn van dopinggebruik wanneer er een dopingreglement bestaat. In de periode voordat er dopingreglementen waren, spreken wij daarom niet van doping maar van 'prestatie bevorderende middelen'.

[3] De *Spirit of Sport*, ofwel de intrinsieke waarde van de sport, kent parallellen met de Olympische gedachte zoals Baron de Coubertin deze aan het eind van de 19e eeuw heeft geformuleerd. De *Spirit of Sport* omvat een reeks van waarden, zoals ethiek, fair play en eerlijkheid, gezondheid, uitmunten in prestatie, karaktersterkte en ontwikkeling, vreugde en plezier, teamwork, toewijding en inzet, respect voor regels en wetten, respect voor jezelf en andere deelnemers, moed, gemeenschapszin en solidariteit.

[4] Dit rapport gaat over het wegwielrennen bij de heren tenzij anders aangegeven. We verwijzen in dit rapport daarom naar de wielrenner in de hij-vorm.

Dopingcultuur

17] Omdat onze opdracht is toegespitst op feiten en bevindingen ten aanzien van de dopingcultuur en antidoping aanpak, zoals die in de Nederlandse wielersport functioneerde en op dit moment functioneert, hebben wij het gebruik van doping niet alleen bezien als een individuele regelovertreding, maar vooral ook onderzocht in hoeverre dit handelen samenhangt met - en is ingebed in - een breder patroon van ‘gewoonten’ en ‘gebruiken’.

18] Dit sluit aan bij het algemene beeld in de wetenschap dat dopinggebruik een sociale praktijk is waarbij vele personen en organisaties betrokken zijn. Om doping te kunnen gebruiken moet de kennis en ervaring van anderen worden gedeeld. En ook voor het feitelijke gebruik zijn altijd andere mensen nodig; of dat nu de toelevering van middelen betreft of de medische begeleiding. Doping kan niet op louter individuele basis worden gebruikt.[5]

19] Onder de term dopingcultuur verstaan wij een gedeelde houding onder groepen betrokkenen ten aanzien van de toelaatbaarheid, acceptatie en bevordering van dopinggebruik en het ontwijken of ontduiken van de controle hierop, evenals alle gewoonten en gebruiken die hieruit voortvloeien.

20] Op vergelijkbare wijze kan ook worden gesproken van een ‘anti-dopingcultuur’. Deze term verwijst naar de gedeelde houding onder groepen belanghebbenden ten aanzien van het tegengaan van dopinggebruik. Dit vertaalt zich vaak in ‘anti-dopingbeleid’ dat bijvoorbeeld bestaat uit voorlichting, wetgeving, controle en bestraffing.

Dopingsysteem

21] Wanneer in (een deel van) de wielerwereld of in een specifieke wielerploeg het gebruik van doping op structurele en georganiseerde wijze wordt bevorderd en ondersteund, kan worden gesproken van een dopingsysteem. In dat geval is het dopinggebruik niet alleen cultureel, maar ook organisatorisch verankerd. Het algemene beeld is dat in de voormalige DDR sprake was van een dopingsysteem. Ook in het USADA rapport *Reasoned Decision* over de US Postal ploeg van Lance Armstrong komt het beeld naar voren van een dopingsysteem. Volgens dit USADA rapport was de organisatie van de ploeg van Armstrong ingericht op systematisch dopinggebruik.

[5] Hoberman (2005) en Stokvis (2000)

Hoofdstuk 3 Historische ontwikkeling van het internationale wielrennen, het dopinggebruik en de anti-dopingaanpak

22] In dit hoofdstuk plaatsen wij het dopinggebruik in het wielrennen en de bestrijding ervan in een historisch en internationaal perspectief. Dit is van belang om een goede analyse te kunnen maken van de Nederlandse cultuur in het wielrennen en deze in een context te plaatsen. Wij onderscheiden aan de hand van de bestrijding van doping vier periodes in het internationale wielrennen:

- Acceptatie van prestatie bevorderende middelen (1869 -1959)
- Opkomst anti-dopingbeleid en verschuiving dopinggebruik (1960 - 1989)
- De impact van EPO en aanscherping anti-dopingbeleid (1990 - 2007)
- Vermindering acceptatie van dopinggebruik en intensivering van de bestrijding (vanaf 2008)

23] Voor elk van deze periodes beschrijven wij de belangrijkste ontwikkelingen in de wielersport, het dopinggebruik en de anti-dopingaanpak. We beperken ons tot de in onze ogen meest relevante ontwikkelingen en hebben niet de intentie volledig te zijn. Wij baseren dit hoofdstuk op de beschikbare wielerliteratuur en onze gesprekken met insiders die deze literatuur overzien of een specifieke periode van binnenuit hebben meegemaakt.[6] De ontwikkelingen die in de literatuur zijn beschreven, werden in onze gesprekken regelmatig bevestigd.

Acceptatie van prestatie bevorderende middelen (1869 - 1959)

<u>Het wielrennen als grensverleggend spektakel</u>

24] In de laatste drie decennia van de 19^{e} eeuw namen uitgevers van wielertijdschriften en kranten in Frankrijk het initiatief tot het organiseren van de eerste wielerwedstrijden op de openbare weg. De races met het voor die tijd nieuwe vervoermiddel waren sensationele evenementen die vele toeschouwers trokken en waar het grote publiek graag over werd geïnformeerd. In hun zoektocht naar inkomsten en media-aandacht gingen wedstrijdorganisatoren over tot het uitschrijven van steeds extremere koersen.

- In 1869 organiseerde het Parijse wielertijdschrift Le Vélocipède Illustré de eerste wegwedstrijd voor vélocipèdes, een race van Parijs naar Rouen. De winnaar van de 135 kilometer lange race kwam na tien uur en veertig minuten over de streep;
- Toen het Franse wielertijdschrift Véloce-Sport in 1890 haar hoofdkantoor verplaatste van Bordeaux naar Parijs schreef de redactie een wedstrijd uit tussen de beide steden over een afstand van 575 kilometer, ‘zwaarder en meedogenlozer dan de races van 24 uur die in Engeland worden georganiseerd.’ De Engelsman George Mills won de race na 26 uur aan één stuk fietsen;
- De redactie van Le Petit Journal kwam vervolgens in 1891 met de monsterrace Parijs-Brest-Parijs, een afstand van 1.200 kilometer. De uiteindelijke winnaar, Charles Terront, reed drie dagen en nachten door, zonder te slapen;
- In de laatste decennia van de 19e eeuw werden ook de eerste zesdaagsen georganiseerd. Deze baanwedstrijden werden oorspronkelijk door individuele coureurs gereden. Winnaar was de renner die in zes dagen (en nachten) de meeste ronden wist af te leggen;

[6] De literatuurlijst is bijgevoegd in bijlage 3

- In februari 1893 reed Terront in Parijs voor 50.000 toeschouwers een baanwedstrijd tegen Jean Marie Corre over 1.000 kilometer (2.500 ronden);
- Ook de eerste editie van de Tour de France (1903) was een monsteruitdaging voor de renners. Initiatiefnemer Henri Desgrange, hoofdredacteur van het blad L'Auto-Vélo, introduceerde een koers die bestond uit zes etappes van gemiddeld 400 kilometer .

25] Dergelijke uitdagingen droegen bij aan de ontwikkeling van de coureurs tot volkshelden. De media haakten hierop in met geromantiseerde verslagen van de heldendaden. Het huwelijk tussen de wielersport en de media stuwde de oplages van kranten en wielertijdschriften naar recordhoogte.[7]

26] In de eerste decennia na de eeuwwisseling waren het naast de kranten vooral de fiets- en bandenfabrikanten die de verdere groei van het wielrennen stimuleerden. Firma's als Peugeot en Dunlop gebruikten de sport om hun producten (banden) onder de aandacht te brengen. Zij legden toprenners vast als hun iconen en woordvoerders. Om te zorgen dat hun iconen bleven winnen, legden de firma's ook ondersteunende renners vast. Zo ontstonden de voor het wielrennen kenmerkende, onder bedrijfssnamen opererende wielerploegen.[8]

27] In de jaren na de Tweede Wereldoorlog kreeg de wielersport een internationaler karakter. Toprenners verhuisden naar buitenlandse ploegen en enkele grote sportkranten introduceerden een klassement voor de renner die tijdens alle grote internationale wedstrijden het beste presteerde. Waren het tot de Tweede Wereldoorlog vooral de traditionele fietsenmerken die optraden als geldschieters, rond 1950 deden ook 'extra-sportieve' sponsoren hun intrede in het wielrennen. In combinatie met de opkomst van radio en televisie in de jaren zestig zorgde dit voor een toenemende populariteit van de wielersport.[9]

<u>Prestatie bevorderende middelen als normale vormen van verzorging</u>

28] De wedstrijden in de eerste decennia van de wielersport waren welbeschouwd uitputtingsslagen waarbij de renners in het belang van heldenverhalen bijna onmenselijke ontberingen moesten doorstaan. In de strijd tegen de fysieke en mentale uitputting maakten velen gebruik van allerhande opwekkende en zenuwprikkelende middelen. Er gaan verhalen over eigengemaakte brouwsels op basis van alcohol, cocaïne, ether en zelfs strychnine, een gif dat in hoge doses wordt gebruikt als bestrijdingsmiddel, maar dat in beperkte doseringen het zenuwstelsel prikkelt.[10] Het grote publiek had geen enkele moeite met deze handelswijze van de renners, die zich in alle openheid voltrok.[11]

29] Toen Charles Terront in 1891 na 71 uur fietsen als winnaar van Parijs-Brest-Parijs over de streep kwam, had hij volop gebruik gemaakt van cafeïnepreparaten en andere opwekkende producten die hij kende van de uitputtende zesdaagsen. Na de race duurde het nog een dag voordat Terront de slaap kon vatten. In 1923 meldde drievoudig kampioen van Frankrijk Francis Pelissier bijvoorbeeld aan journalisten: "Het is Tour-organisator Henri Desgrange die ons tot het gebruik dwingt. We moeten wel stimulerende middelen nemen, anders halen we de finish niet.".[12]

---

[7] Maso (2008), p. 25-33, 98-100, 130-135
[8] Maso (2008), p. 40-56
[9] Maso (2008), p. 93-129
[10] Nelissen (2000), p. 54
[11] De Engelse wielermanager Choppy Warburton maakte er aan het eind van de 19e eeuw zelfs een gewoonte van om zijn 'toverdrankjes' tijdens baanwedstrijden met een overdaad aan mysterieuze gebaren te prepareren, om ze vervolgens onder gejuich van het publiek in volle ren aan zijn coureurs te overhandigen. Bron: Masso (2008), p. 192
[12] Nelissen (2000), p. 55

30] Dezelfde Henri Desgrange sloot vanaf 1930 met de Tourdeelnemers contracten af waarin stond vermeld dat de Tourorganisatie de normale medische verzorging voor haar rekening zou nemen, maar dat "stimulerende middelen" door de coureurs zelf moesten worden bekostigd.[13] In de periode na de Tweede Wereldoorlog maakten de renners veel gebruik van amfetamineproducten (o.a. Benzedrine) die soldaten en militaire vliegers tijdens de oorlog gebruikten om de vermoeidheid tegen te gaan en hun angstgevoelens te onderdrukken.

31] Het gebruik van dergelijke prestatie bevorderende middelen was lange tijd een breed bekend en alom geaccepteerd onderdeel van de wielersport.[14] Er was dan ook geen beleid om het gebruik te bestrijden. De toenemende media-aandacht maakte echter dat excessen bredere bekendheid kregen.

Opkomst antidopingbeleid en verschuiving dopinggebruik (1960 - 1989)

Start commercialisering

32] In de jaren zeventig kwam de wielersport steeds meer onder invloed van het snel groeiende massamedium televisie. Waar het grote publiek in de voorgaande periodes door kranten en radio werd voorzien van geromantiseerde verslagen van onzichtbare heldendaden, zagen de kijkers nu zelf - en vaak live - hoe de koers zich ontwikkelde.

33] Mede vanwege de televisie-uitzendingen bleken sponsors bereid steeds grotere bedragen in de wielersport te investeren. Toprenners konden daardoor in toenemende mate rekenen op aantrekkelijke salarissen. Daartegenover stond wel dat zij geacht werden om, met het oog op maximale exposure, in veel wedstrijden aan de start te verschijnen. Waar Henri Pélissier voor de Eerste Wereldoorlog ongeveer dertig koersen per seizoen reed en Fausto Coppi na 1945 tussen de zestig en de tachtig, stonden Eddy Merckx en zijn opvolgers meer dan honderdvijftig keer per jaar aan de start.[15]

34] Midden jaren tachtig nam de commercialisering van de sport een grote vlucht. Belangrijke drijfveer hierbij was de liberalisering van de televisiemarkt die in veel westerse landen werd doorgevoerd. Het groeiend aantal zenders en de bijkomende strijd om de televisiekijker stuwde de waarde van uitzendrechten van populaire sportevenementen tot grote hoogte. In 1978 werd de Tour de France uitgezonden in vijf landen, in 1986 waren dat er zevenentwintig.[16]

35] Tegelijk ontstond bij het internationale bedrijfsleven aandacht voor de waarde van sportsponsoring als grensoverschrijdend communicatiemiddel. Voor het wielrennen betekende dit dat naast de traditionele, nationaal georiënteerde sponsors ook grote multinationals de sport omarmden. Daarmee kreeg de sport ook in toenemende mate te maken met de zakelijkheid en het rendementsdenken van directeuren en marketeers.[17]

[13] Maso (2008), p. 192
[14] Illustratief citaat uit onderzoek van Boje uit 1939: *There can be no doubt that stimulants are today widely used by athletes participating in competitions. The record-breaking craze and the desire to satisfy an exacting public play a more and more prominent role, and take higher rank than the health of the competitors itself.* Bron: Boje (1939), p. 439-440
[15] Maso (2008), p. 139
[16] Maso (2008), p. 168-185
[17] Maso (2008), p. 174

36] De economische belangen in het wielrennen namen snel toe. Toen Laurent Fignon in 1983 de Tour de France won, betaalde zijn sponsor Renault de Fransman een salaris van honderdduizend gulden. Nog geen tien jaar later zou Miguel Indurain twee miljoen gulden verdienen, terwijl Lance Armstrong na zijn eerste Touroverwinning (1999) aan prijzengeld, salaris en bonussen ruim zeven miljoen dollar incasseerde, een bedrag dat enkele jaren later nog eens zou worden verdrievoudigd. [18]

De formulering van anti-dopingbeleid

37] In het begin van de jaren zestig kreeg doping de aandacht van (internationale) beleidsmakers. Enerzijds had dit te maken met enkele spraakmakende, aan doping toegeschreven sterfgevallen. De bekendste zijn de Deense renner Knud Jensen die tijdens de Olympische Spelen van 1960 (Rome) overleed en de Engelsman Tom Simpson, die op 13 juli 1967 op de flanken van de Mont Ventoux stierf aan een hartstilstand. Oorzaak was een fatale combinatie van warm weer, een loodzware inspanning en alcohol- en dopinggebruik.[19] Anderzijds paste het goed in de groeiende aandacht voor gezondheid in de na-oorlogse samenleving. Ook de toenemende (verdachte) sportieve successen van de Oostbloklanden, waren voor westerse landen reden om meer aandacht te vragen voor de bestrijding van doping.[20]

38] De UCI was in 1960 één van de eerste sportbonden ter wereld die een doping-artikel toevoegde aan haar sportcode.[21] Vier jaar later zou zij ook de eerste zijn met een medische commissie en in 1966 voerde zij - de KNWU in 1965 - haar eerste dopingcontroles uit.[22] In ons land verscheen in 1962 op verzoek van de Nederlandse regering een advies van de Gezondheidsraad waarin zij concludeerden dat doping geen probleem was voor de (algemene) volksgezondheid. Het dopinggebruik zou zich hoogstens voordoen in de hoogste klassen van het wielrennen en enkele andere sporten. In datzelfde jaar werd door de Raad van Europa de eerste dopinglijst opgesteld.

39] In de jaren zeventig en tachtig werd de basis gelegd voor een meer gestructureerde aanpak van het dopingprobleem. Op nationaal en internationaal niveau kwam meer samenwerking tot stand en formuleerde men steviger anti-dopingbeleid. De focus lag daarbij op het vaststellen van criteria, richtlijnen en handvesten voor de omgang met dit probleem. De eerste voorlichtings- en preventiebrochures verschenen en in 1989 werd het Nederlands Centrum voor Dopingvraagstukken (NeCeDo) opgericht dat moest zorgen voor preventie en ontmoediging van dopinggebruik omwille van de gezondheid en fair play.[23]

40] De wielerwereld en het grote publiek zagen het dopinggebruik nog steeds niet als een probleem. Hoewel diverse renners, waaronder grote namen als Eddy Merkx, Luis Ocaña, Didi Thurau en Joop Zoetemelk, werden betrapt op het gebruik van stimulerende middelen, nam men hieraan nauwelijks aanstoot. Het werd gezien als regelovertreding die moest worden bestraft, maar niet als een probleem dat de fundamenten van de sport aantastte. Ook de straffen waren naar huidige maatstaven nog relatief mild (dit varieerde van een tijdstraf van 10 minuten en een geldboete tot het terugzetten naar de laatste plaats in het klassement of het volledig schrappen uit de uitslag).

[18] Maso (2008), p. 168
[19] Jensen viel tijdens de 100 km ploegentijdrit zomaar dood van zijn fiets. Bij de autopsie vindt men in zijn bloed sporen van het bloedvatverwijdende middel Ronicol en een hoge concentratie amfetamine. Of dit de werkelijke doodsoorzaak is geweest is nooit duidelijk geworden. Bron: Nelissen (2000), p. 44 en 57)
[20] Stokvis (2000), p. 431
[21] De Internationale Atletiekbond (IAAF) was in 1928 de eerste sportbond die dopinggebruik officieel verbood.
[22] UCI (2001)
[23] Gezondheidsraad (2010)

<u>De introductie van nieuwe dopingmiddelen</u>
41] Op het moment dat de dopingtests via onderzoek zodanig waren verbeterd dat men amfetaminen in de urine van renners kon detecteren, verschoven de renners hun aandacht naar nieuwe dopingvormen: anabole steroïden en corticosteroïden (cortisonen).[24] De bal kwam hierdoor weer bij de dopingbestrijders te liggen.

42] De eerste groep middelen, waaronder bijvoorbeeld testosteron, stanozolol en nandrolon, betreft spierversterkende middelen die tevens bijdragen aan een sneller herstel van het spierweefsel na intensieve inspanning. De tweede groep (cortisonen) betreft ontstekings-remmers die naar verluidt een euforisch gevoel veroorzaken. De effectiviteit van een aantal van deze middelen op de prestaties, met name van cortisonen, heeft altijd ter discussie gestaan. Sommige renners zweerden erbij, anderen beweerden dat ze "er achteruit van gingen fietsen".

43] Zodra de dopingbestrijders de eerste (lichaamsvreemde) anabolen konden opsporen, stapten de renners over op lichaamseigen varianten zoals testosteron en later ook designer anabolica.[25] In de jaren tachtig deden vervolgens de groeihormonen hun intrede in het peloton. Deze stimuleren de aanmaak van eiwitten en doen de spierkracht toenemen. Ook experimenteerden renners met bloeddoping: het afnemen en later weer toevoegen van bloed.

44] Bij het dopinggebruik van renners waren vaak hun 'soigneurs' betrokken. Als persoonlijke verzorgers beschouwden zij zichzelf in belangrijke mate verantwoordelijk voor het optimaal prepareren van hun renners en de overwinningen die zij behalen. Bovendien deelden zij bij overwinningen vaak mee in het prijzengeld. Dit leidde tot een continue zoektocht naar middelen (extra vitaminen, pijnstillers, ontstekingsremmers of stimulantia) die de prestatie van hun renners zouden verbeteren. Gewapend met zalfjes, pillen en ampullen maten sommige soigneurs zich een bijna medische rol aan.[26] Door de praktijk van het soigneren werd de drempel om doping te gebruiken aanzienlijk verlaagd, in weerwil van het zich ontwikkelende anti-dopingbeleid.

De impact van EPO en aanscherping anti-dopingbeleid (1990 - 2007)

<u>Doorontwikkeling commercialisering en verbetering randvoorwaarden</u>
45] In de jaren negentig zette de commercialisering van de wielersport verder door. De toestroom van geld ging hand in hand met een professionalisering van de sport op het gebied van bepaalde randvoorwaarden. Materiaal werd lichter en aerodynamischer, er verschenen luxe ploegbussen en de hoeveelheid ondersteunend personeel nam fors toe. Dat gold ook voor de medische begeleiding. Naast de soigneurs verschenen ook professionele masseurs ten tonele en elke ploeg had één of meerdere ploegartsen in dienst.

---

[24] De amfetaminen-varianten bleven de jaren erna ook in het peloton aanwezig, vooral om langduriger trainingssessies mentaal beter te kunnen verwerken.
[25] Misbruik van lichaamseigen anabolen is lastig vast te stellen aangezien deze stoffen van nature al in het menselijk lichaam voorkomen. Wanneer met nieuwe methoden ook dit misbruik afdoende kan worden aangetoond verschijnen de 'designer anabolica' die speciaal zijn ontwikkeld om de dopingcontroles te omzeilen.
[26] D'Hont (2007), p. 12-15

46] De UCI speelde een actieve rol bij de commercialisering van de wielersport. Zij deed haar best om de sport verder te ontwikkelen, nieuwe (televisie)markten aan te boren en grote bedrijven aan de sport te verbinden. Een van de initiatieven hierbij betrof de invoering van het Wereldbekerklassement, waarbij de resultaten van de renners in tien grote wedstrijden worden opgeteld tot een totaalscore voor de ploeg. Ook de directie van de Tour de France zette in op marktvergroting door teams uit de Verenigde Staten en Colombia aan de ronde te laten deelnemen.

De introductie van EPO: peloton met twee snelheden

47] Terwijl zij grote successen boekte bij haar commerciële groei werd de UCI in de jaren negentig geconfronteerd met een ontwikkeling die grote gevolgen zou hebben voor het zorgvuldig opgebouwde imago van het wielrennen als professionele wereldsport. De introductie van EPO had een enorme impact op het wielerpeloton en vormde daarmee een trendbreuk in het dopinggebruik.

Erytropoëtine of EPO is een eiwithormoon dat in de nieren wordt aangemaakt en inwerkt op het beenmerg. Daar stimuleert het de productie van rode bloedcellen, die een belangrijke rol spelen bij het zuurstoftransport. EPO is een regulier medicament voor mensen met bloedarmoede op basis van een nieraandoening. Externe toediening van EPO verhoogt de hematocrietwaarde, het aandeel rode bloedcellen in het totale bloedvolume. Voor mannen geldt een hematocriet van 0,41 tot 0,51 als normaal, voor vrouwen hanteert men 0,36-0,46 als referentiewaarde. Lagere waarden duiden op bloedarmoede. Hogere waarden bij wielrenners duiden op bovengemiddeld veel rode bloedcellen, mogelijk door toediening van EPO. Deze hogere waarden houden een gezondheidsrisico in aangezien de kans op het vormen van bloedstolsels toeneemt.

48] Tot de introductie van EPO was het kwaliteitsverschil tussen gebruikers en niet-gebruikers van doping niet altijd goed waarneembaar. Volgens ingewijden was het in de pré-EPO periode voor schone renners goed mogelijk om voorin het peloton mee te strijden en koersen te winnen. Dat veranderde in de eerste helft van de jaren negentig. De verbeterde zuurstofopname leidde bij een renner tot een significante vermogenstoename.[27] De effecten hiervan waren goed merkbaar in een peloton waarin de krachtsverschillen doorgaans beperkt waren en wedstrijden werden beslist met marges van enkele seconden.

49] Woensdag 20 april 1994 wordt door velen gezien als één van de eerste openlijke uitingen van de werking die aan EPO kan worden toegeschreven. Die dag werd in België de Waalse Pijl gereden. Op de ‘Muur van Huy’, het zwaarste stuk van het parcours met een stijgingspercentage van 22 procent, reden drie renners uit de Italiaanse Gewiss-ploeg op imponerende wijze weg uit het peloton en reden met machtsvertoon de laatste zeventig kilometer naar de finish. De Gewiss-ploeg was dat gehele voorjaar twee klassen beter dan de rest van het peloton. De waarheid achter deze opzienbarende prestaties kwam enkele jaren later aan het licht. In 1999 publiceerden Deense, Italiaanse en Franse media documenten en verklaringen die wijzen op stelselmatig EPO-gebruik bij deze ploeg in de periode 1994-1995. Zij presenteerden onder andere overzichten van hematocrietwaarden van de renners die de ploeg bijhield.[28]

[27] De meningen over de precieze effecten lopen uiteen. Insiders spreken wel over een algehele verbetering van 3 a 10 procent. In onderzoek van Lundby e.a. wordt geconcludeerd dat EPO gebruik bij redelijk fitte wielrenners leidt tot een toename van de *peak power output* met 12-15 procent. Het uithoudingsvermogen (tijd die men kan rijden op 80 procent van maximaal vermogen) neemt toe met maar liefst 54 procent. Bron: Lundby (2007).

[28] Het betreft hier de Deense zender DRTV, de Italiaanse krant La Repubblica en de Franse krant L’Equipe. Bron: Volkskrant, 13 maart 1999.

50] Door de grote effectiviteit van EPO was voor het eerst in de geschiedenis van het wielrennen sprake van merkbare prestatieverschillen tussen gebruikers en niet-gebruikers. Er werd gesproken van *cyclisme à deux vitesses.*[29] Toenmalig renner Peter Winnen verwoordde dit in 1999 in een interview in de NRC als volgt: 'Vanaf de introductie van EPO was ik meteen kansloos. Ik werd godverdomme door de grootste boerenlul voorbijgereden. Het niveau was in één klap waanzinnig gestegen. Vanaf dat moment was talent niet meer doorslaggevend. Volgens inspanningsfysiologen was ik nog nooit zo sterk geweest. Toch werd ik in de Giro voorbij gereden door renners die de jaren daarvoor ver achter mij zaten.'[30] Winnen verwoordde het gevoel dat veel renners ook bij ons uitspraken.

51] Er zijn veel vermoedens over ruimhartig EPO-gebruik door Italiaanse renners in de jaren negentig. Deze vermoedens worden gestaafd door de uitkomsten van Italiaanse justitiële onderzoeken. In april 1996 ontdekte een Italiaanse antidrugsbrigade dat vanuit een apotheek in Ferrara een grote hoeveelheid EPO was verstuurd naar Athene waar een week later de Giro d'Italia zou starten. In oktober 1996 wist *La Gazzetta dello Sport* de hand te leggen op een rapport van Sandro Donati, het hoofd van de afdeling onderzoek van het Italiaans Olympisch Comité (CONI).[31] In het rapport, dat hij al in februari 1994 bij het CONI neerlegde, concludeerde Donati aan de hand van diverse getuigenissen dat in het wielerpeloton op vrij grote schaal EPO werd gebruikt.[32] Dit haalde de internationale pers wel maar leidde niet tot grote verontwaardiging in de publieke opinie.

52] Uit publieke verklaringen van diverse renners kan achteraf worden vastgesteld dat het middel waarvoor indertijd geen werkzame dopingtest bestond, zich in die jaren als een olievlek over het peloton verspreidde. Donati schatte in zijn onderzoek dat in 1994 meer dan 80 procent van het peloton het middel gebruikte.[33] Het algemene beeld is dat dit aandeel in de jaren erna zeker niet is afgenomen. Ook het gebruik van testosteron leek in deze periode wijdverbreid. Misbruik van deze lichaamseigen stof was in die periode ook lastig aan te tonen.

53] Omdat het gebruik van EPO niet zonder gevaar was, waren de gebruikers gebaat bij de professionele begeleiding die ploegartsen (die enkele jaren eerder hun intrede in het peloton hadden gedaan) konden bieden. Het opvoeren van het aantal rode bloedcellen tot onnatuurlijke waarden, vergrootte de kans op gezondheidsschade. Enkele mysterieuze sterfgevallen van renners in deze periode werden in verband gebracht met het nieuwe middel. Deskundige medische begeleiding was daarom, zeker in de beginperiode, gewenst.

54] Voor het grote publiek kwam de omvang van het EPO-gebruik pas aan het licht in 1998. Enkele dagen voor de start van de Tour de France trof men in de auto van een verzorger van de Franse Festinaploeg een grote hoeveelheid EPO aan, evenals een ruime voorraad anabole steroïden. Het was voor de Franse justitie de aanleiding om gedurende de Tour bij diverse ploegen invallen te doen. Tijdens de Tour werd ook bekend dat bij de Nederlandse ploeg van TVM enkele maanden eerder EPO was gevonden. Enkele renners en personeelsleden van Festina en TVM werden enige tijd gevangen gezet. Uit protest tegen de behandeling van hun collega's stapte het peloton de volgende dag twee maal van de fiets. De Spaanse ploegen Banesto, ONCE, Vitalicio Seguros en Kelme en het Italiaanse Riso

---

[29] Wielrennen met twee snelheden. De term wordt na 1998 door de Franse wielrenners geïntroduceerd bij hun aanklacht dat er in Frankrijk intensiever zou worden gecontroleerd dan daarbuiten. Zij beweren dat zij daardoor niet mee kunnen in het tempo van hun buitenlandse collega's die volgens de Fransen (nog) ruimhartig EPO gebruiken.
[30] Bloembergen, J., (1999)
[31] Kimmage (2007), p. 252
[32] Donati (2000)
[33] Waddington (2000), p. 155

Scotti besloten de Tour te verlaten. Volgens eigen zeggen deden zij dit uit solidariteit met de twee gedupeerde ploegen. Het lijkt er echter sterk op dat de grond hun te heet onder de voeten werd door de geïntensiveerde dopingbestrijding in Frankrijk. De Tour van 1998 is de geschiedenis ingegaan als de *Tour Dopage.*[34]

55] Doordat in 2001[35] in het wielrennen een werkzame EPO-test beschikbaar kwam en de testprogramma's snel werden uitgebreid, werden diverse renners positief bevonden. Dit leidde ertoe dat het peloton uitweek naar nieuwe generaties EPO en EPO-achtige middelen (o.a. Cera, Aranesp) die nog niet konden worden gedetecteerd. Daarnaast zochten renners hun heil in bloedtransfusies, een methode waarmee in de jaren zeventig en tachtig al werd geëxperimenteerd. Zij namen eigen bloed af om dat later in het seizoen weer toe te dienen.[36] Op deze wijze verbeterde men de bloedwaarden.

56] Bloedtransfusies vereisen zorgvuldigheid. De afname en toediening van het bloed dient bij voorkeur onder gecontroleerde omstandigheden te gebeuren en het bloed dient onder gestandaardiseerde temperaturen opgeslagen en vervoerd te worden. Onzorgvuldigheid kan leiden tot levensbedreigende situaties. In het peloton was alom bekend dat men tegen forse betaling terecht kon bij bepaalde medische dienstverleners. In 2006 werd de Spaanse sportarts Fuentes gearresteerd. In zijn praktijk in Madrid werden honderd zakjes met bloedproducten aangetroffen van wielrenners en andere sporters. In Italië was en is dopingarts Ferrari continu onderwerp van discussie en beschuldigingen. Tussen 2002 en 2004 verrichtte hij werkzaamheden bij het team van *US Postal*. Na die periode bleef hij diverse renners op individuele basis bijstaan. Ook het Weense bedrijf *HumanPlasma* wordt ervan verdacht midden jaren negentig diverse renners te hebben ondersteund.

<u>Op zoek naar een werkzame EPO-test</u>

57] Als reactie op de eerste berichten over het bestaan van het EPO, waarmee eind jaren tachtig al in de atletiekwereld zou zijn geëxperimenteerd, zetten het IOC (1990) en de UCI (1991) het nieuwe middel op de dopinglijst.[37] Op dat moment was er nog geen werkzame test beschikbaar om het middel op te sporen. De UCI nam het voortouw in de strijd door in de jaren negentig diverse nieuwe maatregelen en richtlijnen te publiceren, waaronder bloed- en out-of-competition controles en gedragsregels voor verzorgers en artsen.

58] In afwezigheid van een werkzame EPO-test (waar diverse organisaties naar zochten, waaronder het IOC en de UCI zelf), besloot de UCI om in 1997 een 'gezondheidstest' in te voeren, waarbij een maximale hematocrietwaarde gold. Het aandeel rode bloedcellen in het totale bloedvolume van een renner mocht op grond hiervan niet meer dan 50 procent bedragen. Een waarde boven de 50 leidde tot een 'niet-fitverklaring' en een tijdelijk startverbod.[38]

59] Het duurde tot 2000 voordat de eerste EPO-test beschikbaar kwam. Deze bestond uit een gecombineerde bloed- en urinetest.[39] Het IOC experimenteerde met de test tijdens de Olympische Spelen van Sydney. In april 2001 introduceerde de UCI als eerste internationale sportbond een test waarmee EPO alleen op basis van een urine-analyse kon worden ontdekt.[40]

[34] Waddington (2000), p. 153-169
[35] In 2000 gebruikte het IOC bij de Spelen van Sydney een nog niet uit ontwikkelde EPO-test.
[36] Hamilton en Coyle (2012), p.154-185
[37] www.dopingautoriteit.nl en UCI (2001), p. 12
[38] Waddington (2000), p. 180-182
[39] www.wada-ama.org; en Anti Doping Research (2008)
[40] UCI (2012a), p.1

60] Om de nieuwe vormen van EPO en de bloeddoping (waarop een aantal renners, zoals we zagen, was overgestapt) te bestrijden, gingen de anti-doping organisaties op zoek naar een methode om homologe bloedtransfusies (met bloed van een donor) te detecteren. Dat lukte in 2004, maar autologe bloedtransfusies (met eigen bloed) waren (en zijn) met een reguliere bloedtest echter lastig aantoonbaar.

61] In 2004 werd de WADA Code van kracht. De World Anti-Doping Agency, opgericht in 1999, richt zich op het harmoniseren van de anti-dopingregels tussen landen en sporten. Daaronder valt ook standaardisering van de strafmaat. Een eerste overtreding leidt sindsdien vrijwel altijd tot een schorsing van twee jaar, een tweede tot levenslange uitsluiting.

62] Onderzoeken op basis van etappekarakteristieken en gemiddelde snelheden laten zien dat dankzij de introductie van EPO het vermogen van de renners in de jaren na 1994 significant toenam. Vanaf 1997, wanneer de hematocrietgrens van vijftig wordt ingesteld.[41] is een daling van het vermogen waarneembaar. Hieruit kunnen geen absolute conclusies worden getrokken. Deze cijfers zeggen mogelijk iets over de (geringere) hoeveelheid EPO die renners gebruikten maar niet dat minder renners van EPO gebruik maakten.

Verminderde acceptatie dopinggebruik en intensivering van bestrijding (vanaf 2008)

Publieke verontwaardiging

63] Het wielrennen wordt de laatste jaren geconfronteerd met een golf aan bekentenissen van voormalige dopinggebruikers. Deze hebben voor het merendeel betrekking op dopinggebruik in de jaren voor 2008. Deze bekentenissen hebben geleid tot massale ophef, zowel in de pers als in de publieke opinie, en leidde tot publieke veroordeling van de betrokken renners.[42] Dit is een belangrijke verandering in de houding van het publiek in vergelijking met de periode vóór de jaren negentig.

64] Niet alleen de toelaatbaarheid van het dopinggebruik staat publiek ter discussie, ook de geloofwaardigheid van het wielrennen is, zeker in Nederland, hiermee in gevaar gebracht. In oktober 2012 besloot de Rabobank naar aanleiding van het rapport van de Amerikaanse dopingautoriteit USADA over de US Postal ploeg haar jarenlange sponsorschap van de gelijknamige profploeg voortijdig te beëindigen. De NOS (Nederlandse Omroep Stichting) heeft besloten in 2013 het wielrennen terughoudender te verslaan. In Duitsland leidden vergelijkbare ontwikkelingen enkele jaren geleden de doodsteek in voor de nationale profploegen.

65] Deze ontwikkelingen zijn voor een aantal ploegen aanleiding geweest om in het openbaar te pleiten voor een nieuwe, dopingvrije benadering van het wielrennen. De Nederlandse ploegen stralen uit dat zij zich actief inzetten voor een intensief anti-doping beleid. Hun aanpak bestaat onder meer uit een intensieve(re) begeleiding van de renners op het gebied van trainingsmethodieken, tactiek, persoonlijke ontwikkeling en materiaal. Ook in het buitenland is er een aantal ploegen die zich laten voorstaan op een dopingvrije benadering.

[41] Tucker & Dugas (2011b)
[42] De meest spraakmakende bekentenissen betreffen het dopinggebruik binnen het team van Deutsche Telekom/T-mobile, de Amerikaanse US Postal ploeg en het Nederlandse Rabobankteam. Vooral de bekentenis van zevenvoudig Tour-winnaar Lance Armstrong doet in januari 2013 veel stof opwaaien.

66] In een poging om de geloofwaardigheid van het Nederlandse wielrennen terug te winnen, stelden de ploegen, in samenwerking met de KNWU en de Dopingautoriteit een convenant op waarin zij hun personeel vroegen eventuele dopingervaringen uit het verleden te melden in ruil voor strafvermindering. Daarnaast stelden de KNWU en NOC*NSF met ondersteuning van het Ministerie van VWS en de Dopingautoriteit deze onafhankelijke commissie in om de dopingcultuur en de anti-dopingaanpak in het wielrennen te onderzoeken en aanbevelingen te doen voor de toekomst van het Nederlandse wielrennen.

Stevige stappen in anti-dopingbeleid

67] Sinds 2008 heeft de UCI stevige stappen gezet in de anti-dopingaanpak. Met de invoering van het *Athlete Biological Passport (ABP) programme* in 2008 maakte de UCI het biomedisch paspoort van renners een belangrijk onderdeel van haar anti-dopingbeleid. De longitudinale analyse van bloedwaarden is vanaf dit jaar een officieel instrument in de dopingbestrijding. Sindsdien wordt er specifiek bloed afgenomen om de persoonlijke database van renners te vullen en individuele analyses mogelijk te maken.[43] Hiermee wordt de basis gelegd voor een nauwkeuriger controlesysteem. Als een reguliere test (steekproef) vergelijkbaar is met een flitspaal, is het biomedisch paspoort een trajectcontrole. Deze maatregel wakkerde overigens wel de discussie over de privacy van sporters aan.

68] Ook werd in 2008, met het oog op *Out-of-competition testing*, een digitaal systeem ingevoerd waarmee de *Whereabouts* van renners worden geregistreerd. Daarnaast voerde de UCI in 2011 de *No needle policy* in.

Biomedisch paspoort
Naast de reguliere, steekproefsgewijze dopingcontroles wordt bij elke renner regelmatig bloed afgenomen en geanalyseerd. Door de bloedwaarden van individuele renners over langere tijd te volgen, kunnen afwijkingen - bijvoorbeeld in hoeveelheid en type rode bloedcellen - worden vastgesteld. Belangrijk hierbij is dat de waarden van renners vanaf niet langer worden vergeleken met een algemeen vastgesteld gemiddelde (zoals de grenswaarde van vijftig voor hematocriet), maar met hun eigen, individuele waarden.

Out-of-competition testing
In aanvulling op de controles tijdens wedstrijden worden renners ook buiten de koers – en buiten het seizoen - (onaangekondigd) gecontroleerd. Dit omdat sommige vormen van doping slechts kort in het lichaam actief blijven en zijn aan te tonen en de ervaring is dat renners hun dopinggebruik zodanig plannen dat de verboden stoffen ten tijde van de wedstrijd uit hun bloed of urine zijn verdwenen.

Whereabouts
Het systeem van *Whereabouts* is gericht op het lokaliseren van renners, met het oog op out-of-competition tests. Renners worden geacht voor een periode van drie maanden vooruit elke dag aan te geven waar zij beschikbaar zijn voor een eventueel bezoek van een dopingcontroleur.

No needle policy
De *No needle policy* verbiedt het injecteren van renners, tenzij er gegronde medische redenen zijn en de injectie door de arts wordt gemeld bij de UCI. Het verbod strekt zich uit tot vitamines, suikers en andere gangbare middelen. In eerste instantie hield de regel in dat een renner na een injectie 48 uur niet mocht rijden. Inmiddels is het tijdelijke startverbod opgerekt tot acht dagen.

[43] www.dopingautoriteit.nl

69] Volgens dopingexperts als Mario Zorzoli en Francesca Rossi, werkzaam bij de UCI, zijn de effecten van de invoering van zowel de EPO-test in 2001 als het Biomedisch paspoort in 2008 duidelijk zichtbaar. De gemiddelde bloedwaarden in het peloton laten zien dat tot 2002 het aandeel jonge bloedcellen in het bloed van de renners extreem hoog was. Dit wijst op het afgeven van bloed of het gebruik van EPO, wat beide de aanmaak van nieuwe bloedcellen stimuleert. Kort na invoering van de EPO-test veranderde het beeld drastisch. Vanaf dat moment bleek juist sprake van een extreem klein aandeel jonge bloedcellen, een beeld dat ontstaat na toevoeging van 'volwassen' bloed (bloeddoping). Het jaar 2008, toen het bloedpaspoort werd ingevoerd, laat een spectaculaire daling zien in het aantal renners met abnormale bloedwaarden. Dat kan duiden op een afname van het gebruik van bloedtransfusies.

<u>Blijvende zoektocht naar nieuwe vormen van doping</u>
70] Ook uit onze gesprekken maken wij op dat de anti-doping maatregelen vanaf 2008 de pakkans voor dopinggebruikers van de generatie dopingproducten van de afgelopen jaren aanzienlijk hebben vergroot. De renners gaven bij ons bovendien aan dat de maatregelen ook een afschrikkend effect hebben. De recente dopinggevallen wijzen er echter op dat de nieuwe, intensievere controlesystemen het dopinggebruik niet kunnen uitbannen. Dat wordt bevestigd in de gesprekken die wij hebben gevoerd.

71] Door bepaalde medicamenten in kleine hoeveelheden in te nemen (micro-dosering) zijn renners nog steeds in staat om zichzelf (beperkt) te verbeteren. Zolang hun bloedwaarden niet te veel schommelen, is overtreding van de dopingregels mogelijk zonder betrapt te worden. Daarnaast zullen er, is de verwachting bij de insiders, steeds nieuwe producten beschikbaar komen. Aicar en GW 1516 zijn EPO-achtige producten waarover al enige tijd wordt gesproken als (relatief) nieuwe vormen van doping. Er lijkt een voortdurende zoektocht te bestaan naar experimentele middelen. Zo zou S107 het uithoudingsvermogen van muizen vergroten. Over de werkzaamheid bij mensen is vooralsnog weinig bekend, maar het is niet ondenkbaar dat topsporters zich graag als proefkonijnen laten gebruiken. Ook genetische doping, die ingrijpt op het menselijk DNA en zo het lichaam aanzet tot productie van lichaamseigen doping, zal in de toekomst naar ieders verwachting zijn weg vinden naar de sport. Deze vorm van doping is zeer lastig vast te stellen.

Hoofdstuk 4 De dopingcultuur in het Nederlandse wielrennen

72] In dit hoofdstuk kijken we naar de wijze waarop de dopingcultuur, zoals we deze in hoofdstuk 2 hebben gedefinieerd, vorm heeft gekregen in het Nederlandse wielrennen. De gesprekken hebben ons een divers beeld opgeleverd waarbij wij afhankelijk van de tijdsperiode veel verschillen waarnamen in de intensiteit en wijze van dopinggebruik. We richten ons in onze beschrijving voornamelijk op de periode dat EPO in het wielerpeloton werd geïntroduceerd, tot nu.

73] De gesprekken hebben ons geleerd dat alleen een genuanceerde blik leidt tot het werkelijk kunnen begrijpen en daarmee aanpakken van de dopingcultuur. Tenzij anders vermeld, is de informatie in dit hoofdstuk gebaseerd op de gesprekken die wij hebben gevoerd.

74] Onze bevindingen ordenen wij op grond van vijf door ons geïdentificeerde principes binnen de Nederlandse dopingcultuur:

- Socialisatie: dopinggebruik en geheimhouding als aangeleerd gedrag
- Rationalisatie: persoonlijke rechtvaardiging van dopinggebruik
- Institutionalisering: versterking van de groepsnorm over dopinggebruik
- Ondersteuning: facilitering/stimulering van het dopinggebruik door de ploeg
- Instandhouding: factoren die de cultuur bestendigen

Socialisatie: dopinggebruik en geheimhouding als aangeleerd gedrag

<u>Dopinggebruik</u>

75] De meerderheid van de wielrenners die wij spraken, stonden aanvankelijk negatief tegenover dopinggebruik. Toch bevestigden onze gesprekken het vermoeden dat het overgrote deel van het peloton en ook het Nederlandse deel daarvan tijdens de hoogtijdagen van EPO (eind jaren negentig en begin van deze eeuw) tot het gebruik van doping was overgegaan. Het is moeilijk percentages te geven maar een beeld van 80, 90 tot misschien wel 95 procent komt in onze ogen dicht bij de waarheid. De renners hebben hun opvatting over het gebruik van doping kennelijk gedurende hun loopbaan aangepast.

76] Renners maken op relatief jonge leeftijd al kennis met het fenomeen ‘soigneren’. Volgens verschillende gesprekspartners kregen zij in hun juniorenperiode al te maken met vitaminepreparaten en allerlei zalfjes en pilletjes die de prestaties zouden kunnen bevorderen. Hoewel de meeste (niet alle) renners aangaven dat de verzorging in hun junioren en amateurtijd niet om doping ging, groeide men op in een wereld waarin een Spartaanse levensstijl (vroeg naar bed, niet uitgaan) en een open houding ten opzichte van vergaande vormen van verzorging bij het wielrennen hoorde.

77] Diverse renners die wij interviewden, gaven aan dat zij met grote verwachtingen en de nodige onzekerheid over de eigen mogelijkheden en grenzen, kennis maakten met de nieuwe wereld van de professionals. Zij waren door hun ouders van hot naar her gereden, hadden hun schoolopleiding dikwijls op het tweede plan gezet en talloze uren trainingen in weer en wind doorstaan. Met de overstap naar de professionals zagen zij hun droom verwezenlijkt worden. Zij konden zich gaan meten met de allerbesten, kwamen in het vizier van de media en kregen zicht op hogere inkomsten.

78] Na de entree in de profwereld breidde de verzorging zich uit. Injecties, infusen met vitamines, insuline en glucose; cafeïnetabletten, creatine, pijnstillers en ontstekingsremmers zoals corticosteroïden. Middelen die niet per definitie een schending van het dopingreglement inhielden, maar die wel een grensvervaging tussen toelaatbare en niet-toelaatbare lichaamsverzorging in de hand werkte.[44]

79] Maar niet alleen qua verzorging veranderde de wereld. Zij, die in hun amateurtijd tot de kampioenen behoorden, werden ineens tweede of derde garnituur. Bij de meeste renners duurde het een jaar of twee voordat men precies doorhad dat de relatief mindere prestaties niet alleen te maken had met hun onervarenheid maar ook met het feit dat veruit de meerderheid in het peloton doping gebruikte. Afhankelijk van de basishouding van de renner ten opzichte van doping werd hij al dan niet ingewijd in de kennis en kunde van het dopinggebruik.

<u>Geheimhouding</u>

80] Een aspect waarvoor in de media veel aandacht is geweest, is de zogenaamde 'omerta', een collectieve zwijgplicht ten aanzien van doping. Wie renners in het verleden bevroeg over dopingzaken stuitte steevast op een muur van ontkenning en onwetendheid. Naar onze waarneming heeft de geslotenheid van het wielerpeloton meer weg van een collectief bewustzijn over de risico's die gemoeid zijn met het bekend worden van het dopinggebruik in het peloton. Risico's voor de wielersport, maar ook voor de renner zelf, zijn directe collega's en de ploeg. Een geformaliseerde zwijgplicht met sancties zodra deze werd doorbroken, hebben we niet aangetroffen in het Nederlandse deel van het wielerpeloton.

81] Renners trekken samen met collega's en concurrenten van koers naar koers en van hotel naar hotel. De wielercollega's zijn hun tijdelijke familie. Samen lijden zij pijn tijdens zware bergetappes, samen storten ze zich in gevaarlijke massasprints. Het koersverloop dwingt concurrenten regelmatig tot sportieve allianties. Dit zorgt voor verwantschap en sterke cohesie binnen het wielerpeloton en leidt tot impliciete gedragsregels die op iedereen in het peloton worden overgedragen, inclusief ploegleiders en ondersteunend personeel.

82] Ook nieuwkomers in het peloton konden niet ontkomen aan deze collectieve geslotenheid. Zodra zij de eerste geruchten en verhalen vernamen over dopinggebruik van collega renners, en daarover niet direct iets naar buiten brachten, werden zij medeverantwoordelijk voor de geheimhouding van de verkregen inzichten. Deze geheimhouding gold overigens ook voor andere aspecten van het wielrennen die men liever binnenskamers hield, zoals onderlinge afspraken over het koersverloop en de vorming van tijdelijke combines. Hoewel dergelijke zaken van oudsher onderdeel uitmaakten van de wielersport, beseften renners al snel dat zij deze zaken voor het grote publiek beter onbenoemd konden laten.

83] Uit de gesprekken blijkt dat ook sponsors en de pers niet doorvroegen wanneer dit zou kunnen leiden tot gevoelige informatie. Daarmee bracht men immers niet alleen de gesprekspartner in een lastig parket, maar kon men bovendien medeverantwoordelijk worden voor het geheimhouden van de informatie. Zij die het dopinggebruik wel aan de kaak stelden, binnen het wielrennen of daarbuiten, werd wel snel duidelijk gemaakt dat dit onwenselijk was. Een extreem voorbeeld is de Ierse journalist David Walsh die in 2001 over het vermeende dopinggebruik van Lance Armstrong publiceerde. Walsh werd daarop

[44] Vrijwel alle renners konden zich hun eerste vitamine-injectie nog goed herinneren. Voor de meesten was het een ongemakkelijk gevoel. Iets waar ze eigenlijk het liefst bij vandaan waren gebleven. Maar in veel gevallen was de situatie zodanig (uitputting, maag van streek) dat men het injecteren van vitaminen (ipv inname via pilvorm) een "noodzakelijke" en "logische" stap vond.

verstoten door het peloton en een deel van zijn collega's. Armstrong klaagde bovendien diens krant *The Sunday Times* aan wegens smaad en dwong een forse schadevergoeding af.[45] De Franse renner Christophe Bassons die niet alleen doping weigerde, maar zich ook openlijk uitsprak tegen dopinggebruik in het peloton kon op een serieuze waarschuwing van Lance Armstrong rekenen en werd daarna door de rest van het peloton, genegeerd.[46]

84] Voor iedereen gold dat wie gevoelige informatie naar buiten bracht of zich uitsprak binnen het wielerpeloton snel op de een of andere manier op de vingers werd getikt. Men wilde zich ook niet branden aan het zonder feitelijk bewijs beschuldigen van collega-renners. Dat werd mede in de hand gewerkt door de mogelijke juridische gevolgen van het uitspreken van onbewezen vermoedens ten aanzien van andere renners.

85] Dit leidde tot het ontstaan van 'georganiseerde onwetendheid'. Renners leken systematisch te willen voorkomen dat men belastende informatie over collega's te weten kwam. Wie niets wist, of vroeg over een ander, hoefde er niet over te liegen en ook niet bang te zijn voor een tegenvraag. Het dopinggebruik van ploeggenoten werd veelal bewust vermeden als serieus gespreksonderwerp. Zelfs renners die jarenlang bij elkaar op de kamer lagen, wisten vaak weinig over het dopinggebruik van hun collega, en deden ook geen moeite om dat te weten te komen. Al hadden zij er mogelijk wel allerlei gedachtes over.

86] Wanneer renners hun dopinggebruik al met iemand binnen de ploeg bespraken dan was dat met de ploegarts, in vertrouwelijke één-op-één gesprekken. Dankzij deze ongeschreven gedragsregel konden velen jarenlang beweren "nooit iets te hebben gezien of gehoord" van het dopinggebruik in het wielrennen. Er waren wel algemene vermoedens, maar geen specifieke bewijzen. En vermoedens rechtvaardigden nog geen ingrijpen.

87] Dat wil niet zeggen dat er over werd gezwegen. Er werden vermoedens geuit en roddels verteld, vooral over andere ploegen. Daarnaast werd er ook veel gegrapt en gepest over de preparatie van renners binnen de ploeg, bijvoorbeeld tijdens het gezamenlijke eten in de hotels. Er vonden regelmatig insinuaties plaats over het gebruik of niet-gebruik door anderen. Er zijn bij ons voorbeelden bekend van renners die erop aangekeken werden omdat zij zich in de ogen van de anderen niet voldoende 'prepareerden'. Nieuwe en dopingvrije renners beseften zodoende al snel dat er meer speelde.

88] Naast de eerste ring van afscherming van de buitenwereld, kregen wij de indruk dat er in het peloton ook een tweede ring van collectieve afscherming aanwezig was. Hoewel renners in het algemeen weinig wisten over elkaar, bestonden er wel (sub)groepen van (bevriende) renners die meer wisten over het dopinggebruik van elkaar. Andere renners werden hier buiten gehouden om het concurrentievoordeel niet te verliezen. Er was een kleine minderheid in het peloton die in de veronderstelling leefde dat het dopinggebruik wel meeviel. Deze groep gebruikte zelf geen doping en was vooral met het verbeteren van de eigen prestatie bezig. Zij werden geen deelgenoot van de dopinggeheimen. Ook zij zwegen over het (vermoede) dopinggebruik van anderen. De niet-gebruikers bleven in hun eigen wereld (of stopten met wielrennen) en gingen de strijd niet aan met de dominante cultuur van dopinggebruik.

[45] Sandomir, R. (2004)
[46] Hamilton en Coyle (2012),

Rationalisatie: persoonlijke rechtvaardiging van dopinggebruik

89] Voor elke renner gold dat acceptatie binnen het wielerpeloton, het slagen van zijn wielercarrière, het winnen van koersen, hoog in het klassement eindigen, geld verdienen, een gezin opbouwen en een hypotheek betalen mede afhankelijk werd van de vraag of hij doping ging gebruiken. Het vereiste een zekere mate van eigenzinnigheid om in de sociale context van het wielrennen weerstand te kunnen bieden aan doping.

90] Zij die de keuze maakten om doping te gaan gebruiken trachtten - terugblikkend, maar ook tijdens hun wielerloopbaan - hun overtreding van het dopingreglement te rechtvaardigen en rationaliseren:

- “Op alleen een bruine boterham de Tour de France rijden gaat niet”;
- “Het hoorde bij het profwielrennen”;
- “Andere renners gebruikten ook, en vermoedelijk nog meer”;
- “Het was vooral bedoeld om te herstellen en op normale waarden te blijven; ik heb mijn motor nooit opgevoerd”;
- “Waarom zou ik me aan een arbitraire dopinglijst moeten houden die sowieso moeilijk te handhaven valt”.

91] Door dergelijke rationalisaties hadden renners geen “onrecht bewustzijn”, zoals één van de gesprekspartners het uitdrukte. Elke renner die gebruikte, bepaalde zijn eigen grenzen aan het dopinggebruik. Voor de één lag deze bij het intensiever kunnen trainen met behulp van doping, bij de ander bij het herstellen van de normale lichaamswaarden en er was kleine notoire groep die er alles voor had om te winnen. Voor de meerderheid waren niet zozeer ‘vals spel’ of ‘gezondheidsrisico’ bepalende factoren, maar was vooral de kans op een positieve test leidend. “Sterker nog, je was als renner professioneel met je sport bezig als je doping gebruikte en niet gepakt werd.”

92] De basis voor veel van deze rationalisaties is terug te voeren op het feit dat het spelen met de grenzen van het menselijk kunnen, een rode draad vormt in de wielergeschiedenis. De sport draait tot op de dag van vandaag om grensverleggende wedstrijden en spektakel. [47] Dit dwingt beroepsrenners tot het hanteren van andere normen en waarden ten aanzien van gezondheid dan in de maatschappij in het algemeen. Zo interpreteren zij pijn niet als een signaal om het lichaam rust te gunnen; pijn is onderdeel van hun vak. Wie op topniveau koerst, is gewend aan een lichaam dat structureel schreeuwt om te stoppen. Renners weten die signalen te negeren. Als zij vallen, staan ze op en gaan weer verder waar anderen zouden stoppen.

93] Om dit vol te houden, zijn renners 24 uur per dag met hun lichaam bezig. In het harde wielerleven is lichaamsverzorging en medicatie een alledaagse en noodzakelijke praktijk. Een wielrenner in een grote ronde verbrandt dagelijks tussen de 5.000 en 9.000 kilocalorieën.[48] Dagen achter elkaar. Dergelijke inspanningen vormen een aanslag op het menselijk lichaam. Om dit beeld kracht bij te zetten, noemde één gesprekspartner wielrennen zelfs “de enige sport; de andere sporten zijn feitelijk spelletjes”. Hoewel voor

[47] Ter illustratie een passage uit de Commissievergadering van 28 maart 2013 van het Vlaams Parlement over de dopingperikelen in het wielrennen. Parlementslid Johan Sauwens “…Ondertussen worden de sporten – eigen aan de tijdgeest – nog extremer gemaakt. In de Tirreno-Adriatico waren er beklimmingen met percentages van 30 procent. De Mont Ventoux is gemiddeld 10 procent. Er zijn stukken van 17 procent. Op La Redoute zijn er stukken van 20 procent. Als je daar op de trappers gaat staan, dreig je om te vallen. Beklimmingen van 30 procent, dat is echt niet meer te doen. In de Vuelta heeft men nu elf bergritten. Dat is onmenselijk…” Bron: Vlaams Parlement (2013), p. 9-10.

[48] In de Tour de France werd zelfs een gemiddeld energieverbruik gemeten van 5700 kcal/dag met maxima tot circa 9000 kcal/dag tijdens zware bergritten. Bron: www.gezondheid.be

meerdaagse etappekoersen in sportief opzicht unieke inspanningen gevraagd worden, is de overdrijving in de uitspraak een goed voorbeeld van de rationalisatie van dopinggebruik door wielrenners.

94] Kortom, in de eerste eeuw van het wielrennen heeft zich binnen het wielerpeloton de opvatting postgevat dat extreme prestaties om extreme vormen van verzorging of 'soigneren' vragen. Vormen van verzorging die met de introductie van dopingregels vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw ineens overtredingen van de spelregels werden.

95] In het peloton heerste sinds de invoering van de dopinglijst lange tijd het gevoel dat dit een arbitraire en onduidelijke lijst was die door 'anderen' aan de wielrenners werd opgelegd zonder aan te sluiten bij de belevingswereld van de renners. Ook stond van sommige middelen op de lijst vast dat deze niet of slechts in extreme gevallen prestatie bevorderend waren. Renners zagen bovendien bij elkaar hoe eenvoudig het kennelijk was om de dopingcontroles te slim af te zijn.

Institutionalisering: versterking van de groepsnorm over dopinggebruik

96] Onze gesprekken hebben ons de indruk gegeven dat ook in de jaren zeventig en tachtig veel doping werd gebruikt. Het is zeer waarschijnlijk dat veruit de meerderheid van de renners die er internationaal toe deed bij tijd en wijle doping gebruikte. Dat gold ook voor de Nederlandse toppers. Met name in de voorbereiding op, en tijdens de belangrijke wedstrijden (dat verschilde per renner) trachtte men met de middelen van die tijd (veelal anabole steroïden en corticosteroïden) op cruciale momenten beter te presteren.

97] De effectiviteit van de middelen in de jaren zeventig en tachtig was echter niet zodanig dat niet-gebruikers in alle gevallen bij voorbaat kansloos waren. Ook werden de middelen van destijds op een gegeven moment goed opspoorbaar, wat leidde tot diverse straffen. Het was dan ook tot het begin van de jaren negentig best mogelijk om in de Nederlandse ploegen dopingvrij deel uit te maken van het wielerpeloton en zo nu en dan voor succes te gaan.

98] Dat veranderde met de introductie van EPO. In het begin van de jaren negentig vernam het hele wielerpeloton de geruchten over de effectiviteit van dit nieuwe middel. Diverse renners (jong en oud) behaalden geen aansprekende klasseringen meer in de grote wedstrijden en dreigden hun contracten, in het wielrennen doorgaans één of tweejarig, te verliezen. Concurrenten die altijd ruim werden verslagen, reden niet-gebruikers van EPO nu op grote achterstand. Talent en trainingsarbeid leken minder bepalend als determinant voor succes. Zeker in de beginfase van het EPO-tijdperk zette dit nieuwe dopingmiddel de bestaande pikorde op zijn kop. Knechten wonnen van kopmannen. Iedereen leek plotseling van iedereen te kunnen winnen. Het was voor het eerst dat dopinggebruik tot commotie leidde binnen het peloton.

99] Dit uiterst effectieve middel verspreidde zich binnen enkele jaren als een olievlek over het peloton. Naarmate een steeds substantiëler deel van het peloton gebruik maakte van EPO institutionaliseerde de acceptatie van dopinggebruik sterker dan ooit tevoren. In de eerste plaats groeide bij de niet-gebruikers het gevoel dat zij niet de norm maar de uitzondering waren. Er begon in de loop van de jaren negentig zelfs een omgekeerd gevoel van rechtvaardigheid te spelen. Aangezien EPO niet op te sporen was, kregen degenen die niet gebruikten, geen eerlijke kans meer.

100] Deze groep kwam op meerdere manieren in een netelige positie terecht. Hoewel zij geen concrete bewijzen hadden voor het dopinggebruik, waren ze zich er meestal wel van bewust dat er werd gebruikt, in het peloton, en in hun eigen ploeg. Niet alleen kwamen zij fysiologisch op een achterstand te staan ten opzichte van renners die hun hematocrietwaarde wel kunstmatig opvoerden. Ook kwamen zij in een knechtenrol waarin zij moesten werken voor kopmannen van wie zij vrij zeker wisten (of konden weten) dat zij wél gebruikten. Dat stelde hen in een paradoxale positie: enerzijds wezen zij dopinggebruik categorisch af, anderzijds profiteerden zij financieel wanneer hun kopmannen mede dankzij hun diensten successen boekten. Het beginsel van lage aanvangssalarissen en hoge prestatiebeloning vergrootte dit dilemma.

101] In de tweede plaats gaven renners aan het middel op een gegeven moment nodig te hebben om goed aansluiting te kunnen houden bij het peloton. Vroeger was het zo dat een renner tot dopinggebruik overging om de kans op een overwinning te vergroten. Het effect van EPO was zo groot dat naarmate een groter deel van het peloton ging gebruiken meer renners naar EPO grepen, om in - hun beleving - simpelweg hun werk naar behoren te kunnen doen. Zij wilden tot laat in de koers kunnen ‘knechten’ voor hun kopman en niet op 20 minuten van het peloton finishen.[49]

102] De risico’s om gepakt te worden waren, voor de invoering van de werkzame EPO-test, verwaarloosbaar. Als je eenmaal doping had gebruikt, kende je vervolgens meer trucs en wegen om ook na invoering van de EPO-test de pakkans aanvaardbaar laag te houden. Het gebruik van doping werd daarmee een hoogst verleidelijke overtreding van de regels.

103] Veel renners omschreven het bij ons als een keuze tussen meedoen of stoppen. En vooral degenen zonder economisch vangnet of vervolgopleiding voelden zich een pion in het wielrennen. De meerderheid koos uiteindelijk voor meedoen. Er is een aantal renners geweest dat is gestopt toen de effecten (en risico’s) van EPO bekend werden. Er is een steeds kleiner wordende groep renners geweest die dopingvrij heeft kunnen rondrijden en koos voor een ongebruikelijke derde optie: niet meedoen, maar accepteren dat je vrijwel voortdurend achterin eindigt, zeker in de belangrijke koersen.

104] Dat de dopingcultuur geïnstitutionaliseerd was, bleek wel doordat het dopinggebruik een goede indicatie was van de status van een renner. Toprenners konden rekenen op de meest geavanceerde middelen en begeleiding. Zij moesten namens de ploeg meedoen om de ereplaatsen. Zij hadden te maken met sterke en goed geprepareerde concurrenten. Bovendien werden zij het meest gecontroleerd. Vanuit effectiviteit en risicomanagement lag het dus voor de hand dat hun preparatie prioriteit had. De middengroep moest het met minder doen, ook vanuit de gedachte dat wanneer een hele ploeg bovengemiddeld zou presteren dit te veel aandacht zou trekken. Er ontstond een nieuwe pikorde: vrijwel iedereen gebruikt doping, maar de toppers gebruikten meer en kregen daarbij ook specifieke begeleiding.

[49] Zelfs een topknecht als Tyler Hamilton geeft dat aan. Armstrong wilde – net als vroeger – dat hij in de finale nog een paar ploeggenoten om zich heen had. Dus moest de hele ploeg wel aan het spul. Niet om te winnen, maar om “gewoon te doen wat een renner hoort te doen”. Bron: Hamilton en Coyle (2012), p. 30-62.

Tijdens de interviews werd duidelijk dat renners moeite hadden om over hun dopinggebruik te vertellen. In de interviews kwam hierover een diversiteit aan emoties naar buiten. Die emoties vloeiden deels voort uit de toenemende discrepantie tussen de wijze waarop zijzelf (samen met hun collega's) aankeken tegen hun dopinggebruik en de wijze waarop de buitenwereld dit beoordeelt. Zelfs in de EPO-tijd waren er uitzonderingen die niet tot dopinggebruik overgingen. Daarvoor kun je alleen maar groot respect opbrengen. Ook zij toonden in onze gesprekken een diversiteit aan emoties. In de eerste plaats over het mislopen van sportief succes, publiek aanzien en financiële inkomsten door het dopinggebruik van anderen, of zoals één van hen verwoordde: "degene die geen doping gebruikte, kreeg geen eerlijke kans meer". In de tweede plaats over de publieke opinie destijds: "je werd afgeschilderd als een verliezer die niet genoeg over had voor de sport of er niet serieus genoeg mee bezig was. Dat doet nog steeds pijn, zeker nu je tegenwoordig bijna kunt aannemen dat de winnaars allemaal vals speelden". In de derde plaats zijn er emoties over de huidige publieke opinie nu: "Iedereen denkt dat alle renners hebben gebruikt, ook diegenen die het altijd schoon hebben gedaan. Je kunt niet anders dan je hier niks van aantrekken maar echt leuk is het niet".

Ondersteuning: facilitering en stimulering van dopinggebruik door de ploeg

De renners als afhankelijke hoofdrolspeler

105] In de media is veel aandacht komen te liggen bij de renners als het gaat om dopinggebruik. Dat is logisch, aangezien zij uiteindelijk degenen zijn die het middel tot zich nemen en daarmee de regels overtreden. De renners die wij spraken, waren zich zonder uitzondering bewust van de eigen verantwoordelijkheid in deze.

106] Veel renners gingen zelf op zoek naar middelen om de prestaties te verbeteren. Men verzamelde daar zelf of met behulp van soigneur of (ploeg)arts kennis over. Elke renner had zo zijn eigen opvatting over de effectiviteit van middelen. Later in het EPO tijdperk beschikten een aantal renners zelfs over eigen bloedanalyse-apparatuur. Dat stelde hen in staat om op elk moment zelfstandig het risico van een eventuele positieve dopingtest vast te stellen. Vaak mochten andere renners van deze apparatuur gebruik maken om na te gaan of men nog onder de hematocrietgrens van 50 zat.

107] Renners zijn in dienst van een ploeg. Vanuit deze achtergrond voelen zij zich in sterke mate verantwoordelijk voor het succes en voortbestaan van hun ploeg. Wie niet aan de sportieve verwachtingen kan voldoen, faalde niet alleen persoonlijk, maar ervaarde dit ook nadrukkelijk als het in de steek laten van zijn ploeggenoten. Een knecht die door vermoeidheid niet in staat is zijn kopman uit de wind te houden, beseft dat daardoor al zijn collega's harder moeten werken, wat de kans op succes verkleint. Omdat wielerploegen in de regel bestaan bij de gratie van sportief succes, ervaren veel renners de impliciete druk om altijd maximaal te presteren.

108] De rol van de collega's in de wielerploeg, van de ploegleiding, de sponsor, van het internationale wielerpeloton en de impact van de publieke opinie zijn van cruciaal belang om het gedrag en de afwegingen van de individuele renner te kunnen begrijpen. Het gebruik van doping was en is geen solitaire aangelegenheid. Daarvoor is soms aanmoediging en in elk geval ondersteuning van anderen nodig. Die ondersteuning begint bij informatieverstrekking. Welke middelen en methoden zijn in omloop? Wat werkt wel en wat werkt niet? Hoe maak je ervan gebruik? Hoeveel en hoe vaak? Zeker voor geavanceerdere en risicovolle middelen als EPO en bloeddoping is een adequate infrastructuur en deskundige begeleiding noodzakelijk.

De medische begeleiding

109] In de loop van de wielergeschiedenis hebben soigneurs zich gespecialiseerd in dergelijke informatieverstrekking. De verhalen over de jaren zestig tot negentig spreken van soigneurs die er een eigen apotheekje op nahielden, en aan het prepareren van hun renners een bijverdienste overhielden die gezien de lage salariëring niet zonder betekenis was. Toen de medische begeleiding van de wielerploegen vanaf het einde van de jaren tachtig steeds professioneler werd, namen ploegartsen hun medische taken steeds meer over. In die tijd waren ook externe artsen betrokken die al dan niet met medeweten van de ploegleiding renners bijstonden in het gebruik van doping. Die medische begeleiding was voor dopinggebruik noodzakelijk geworden. Zowel de dopingmiddelen (groeihormonen, EPO) als de dopingmethoden (bloedtransfusies) vroegen steeds meer om specialistische medische kennis.

110] Het belang van goede medische begeleiding nam verder toe toen de UCI in 1997 overging tot het instellen van een maximum hematocrietwaarde. Voor zowel gebruikers als het ploegmanagement werd het van belang om onder de gestelde grens van 50 procent te blijven en zo een startverbod te voorkomen. Het vergde regelmatige interne controle en waar nodig bijsturing zodat veel wielerploegen overgingen tot de aanschaf van eigen bloedanalyse-apparatuur. Binnen de specifieke (sub)groepen controleerden renners dit soms bij elkaar, zonder tussenkomst van een arts.

111] De medische begeleiding speelde ook een rol in de toelevering van dopingmiddelen. Artsen konden daarover gemakkelijker beschikken dan soigneurs. Er is een zeer divers beeld als het gaat om de vraag waar de belangrijkste dopingmiddelen vandaan kwamen en hoe de handel in deze middelen verliep. Iedereen wist vrij eenvoudig zijn eigen weg te vinden. De meeste renners hadden hun eigen kanalen om aan de middelen te komen. Dat verliep via de ploegarts of een privéarts. Soms ging men ook zelf op pad naar België, Spanje of Duitsland waar middelen relatief eenvoudig te verkrijgen waren. Er waren ook diverse personen in het peloton, waaronder renners, die als tussenpersoon fungeerden

112] Artsen kwamen in lastige dilemma's terecht. Zij waren verantwoordelijk voor de fitheid gezondheid en van de renners, zodat zij tot topprestaties in staat waren. Daarbij was het hun taak om te voorkomen dat een speler positief zou testen bij een dopingcontrole. Wanneer zij wisten dat bepaalde renners doping gebruikten, kwamen zij voor de vraag te staan of zij deze renners 'maar wat lieten aanrommelen' of daarbij professionele, medische bijstand gingen verlenen om zo de gezondheidsschade zoveel mogelijk te beperken. In de beantwoording daarvan speelde ook de concurrentie met soigneurs en privé-artsen een rol. Het was niet ongebruikelijk dat renners naast hun ploegarts ook te rade gingen bij hun soigneur, huisarts of specifieke artsen die vanuit het wielermilieu veel werden geraadpleegd.

> Hoe moet een (ploeg)arts handelen wanneer een oververmoeide renner vanuit gezondheidsoverwegingen beter af is met ondersteunende middelen? Dat geldt zeker wanneer er middelen bestaan waarbij met deskundig gebruik de gezondheidswinst groter is dan de gezondheidsschade. Dit geldt bijvoorbeeld voor EPO, dat feitelijk hetzelfde effect heeft als een hoogtestage of een verblijf in een hogedruktent. Dit dilemma geldt ook voor het uitschrijven van attesten (TUE's [50]) voor geneesmiddelen die op de dopinglijst staan. Hoort het bij het vak dat een renner met een pijnlijke knie een cortisoneninjectie wordt gegeven zodat hij de bergetappe van die dag aankan, terwijl de amateursporter rust zou zijn geadviseerd? Saillant is dat corticosteroïden door staf en renners in het wielrennen in het algemeen beschouwd worden als prestatie bevorderend. Het is bekend dat in het wielrennen veel onnodige TUE's worden uitgeschreven voor cortisonengebruik.

[50] Therapeutic Use Exemption

113] De precieze rol die de ploegartsen hebben gespeeld liep erg uiteen en is sterk afhankelijk van de periode. Er waren ploegartsen die een afwijzende grondhouding tegenover doping hadden, maar vanuit gezondheids- en ploegbelang toch besloten om renners te adviseren omtrent verantwoord EPO-gebruik. Door enigszins de vinger aan de pols te houden konden de risico's voor renners én ploeg zoveel mogelijk worden beperkt. Aan de andere kant zijn er verhalen van ploegartsen die ervoor kozen medische bijstand te verlenen vanuit het belang van de ploeg of om naam te krijgen als kampioenenmaker. Het is bekend dat in het buitenland artsen nog veel verder gingen.

114] De rode draad is ons inziens dat de arts, al dan niet in het kader van het ploegenbeleid, het dopinggebruik begeleidde, afhankelijk van de gezondheidsrisico's, de effectiviteit van het middel, de risico's om betrapt te worden en de kans op succes door de betreffende renner. Op het moment bijvoorbeeld dat er een effectieve EPO-test kwam, was actieve monitoring van dat gebruik noodzakelijker dan daarvoor. Het overheersende beeld van de Nederlandse wielerploegen die sinds de tweede helft van de jaren negentig actief waren, is dat de artsen zich daarbij verantwoordelijk voelden voor hun sporters en grotendeels regulerend optraden. Binnen die houding is het aannemelijk dat een aantal artsen ook zelf doping heeft verstrekt.

De ploegleiders en het ploegmanagement [51]

115] Of de EPO nu collectief werd aangeschaft of door de individuele renners, een belangrijk aspect waarbij ploegen waarschijnlijk een rol hebben gespeeld, betreft het bewaren en vervoeren van de medicamenten. EPO dient gekoeld te worden bewaard. Vooral tijdens grote meerdaagse rondes, wanneer de EPO mee moest voor tussentijds gebruik kon daarbij gebruik gemaakt van de door de ploeg georganiseerde koelvoorzieningen in bussen, auto's en hotels. De collectiviteit en de relatief open manier van het EPO-gebruik kwam tot uiting in de *Tour Dopage* van 1998.

116] Wij hebben de indruk dat de invallen tijdens deze Tour voor diverse ploegen het signaal is geweest om afscheid te nemen van de 'openbare collectiviteit'. Het meereizen van een centrale dopingvoorraad met de ploeg werd als te risicovol beschouwd. Als reactie op de dopingschandalen en de negatieve reacties van sponsoren en het grote publiek hierop kozen de meeste ploegen direct na de *Tour Dopage* voor het expliciet communiceren van een harde en duidelijke anti-doping lijn. Zowel intern als extern werd duidelijk gemaakt dat dopinggebruik niet (meer) werd getolereerd. Positieve tests zouden onmiddellijk leiden tot ontslag.

117] De boodschap van het ploegmanagement aan de renners was er echter één met een dubbele moraal. Aan de ene kant was er de expliciete afwijzing van dopinggebruik. Aan de andere kant werden de renners gewezen op hun verantwoordelijkheid om op de juiste momenten in het seizoen 'goed te zijn'. Wij vermoeden dat beide partijen zich terdege bewust waren van de (mogelijke) impliciete betekenis van deze boodschap.

118] De wijze waarop het wielrennen was georganiseerd, bood mogelijkheden om het 'ene te zeggen en stiekem het andere te verwachten'. Hoewel de ploegenstructuur de suggestie kan wekken dat het teamelement belangrijk is, zijn wielrenners van oudsher individuele atleten die zelfstandig verantwoordelijk zijn voor hun training en wedstrijdvoorbereiding. Tijdens het seizoen volgden renners (met uitzondering van incidentele trainingskampen) een individueel

[51] Met ploegmanagement bedoelen we degenen die de strategische/algemene leiding hebben van de gehele ploeg. Met ploegleiders bedoelen wij degenen die de verschillende renners operationeel begeleiden. Er zijn meerdere ploegleiders in één wielerploeg.

wedstrijdprogramma en troffen zij bij wedstrijden collega's en ploegleiders in wisselende samenstelling. Sommige ploeggenoten zagen elkaar slechts enkele malen per jaar. In de winterperiode trainden renners vanuit huis aan de hand van individuele trainings-programma's. Het contact met de ploeg verliep dan via telefoon en email. In de voorbereiding hadden ploegleiders een minder intensieve relatie met hun renners dan coaches en trainers in reguliere teamsporten als voetbal of basketbal. [52]

119] Dat betekende dat het voor verschillende ploegleiders eenvoudig is om dopinggebruik van renners niet te zien en niet te willen zien. Het hield ook in dat een proactieve controlerende houding vanuit de ploeg nodig was om écht te kunnen voorkomen dat renners gebruikten. Er is een groot grijs gebied geweest waarin het dopinggebruik, met en zonder actief medeweten van de ploegleiders- en management, zich jarenlang heeft kunnen voltrekken.

120] Met de transformatie naar het meer gesloten en gedecentraliseerde dopinggebruik (het werd meer aan de renners zelf overgelaten) werden de renners nog steeds geacht zich periodiek bij de ploegarts te melden voor een bloedtest. De arts had als taak toe te zien op de bloedwaarden van renners. Formeel was dit bedoeld om individueel dopingmisbruik te signaleren en renners eventueel te schorsen. De metingen konden echter ook worden gebruikt om renners optimaal te prepareren, zonder dat de bloedwaarden de aandacht zouden trekken van de controlerende instanties.

121] Dat betekende bijvoorbeeld dat de toprenners, bij de belangrijkste wedstrijden maximaal werden geprepareerd (net onder de 50 procent hematocriet), terwijl de waarden van de andere renners lager werden gehouden. Aantrekkelijk was ook om een aantal renners met lage bloedwaarden in dienst te hebben, zodat het gemiddelde van de ploeg, dat door de UCI werd gecontroleerd, geen aandacht trok.

122] Door de gesprekken is duidelijk geworden dat het moeilijk is de rol van het ploegmanagement en de ploegleiders in algemene zin heel precies te duiden. Dat is erg afhankelijk van de ploeg, de personen zelf en de tijdsperiode. Het overheersende beeld is dat de meeste Nederlandse ploegen aan 'dopingmanagement' deden: al dan niet met tegenzin doen wat minimaal noodzakelijk is om binnen het internationale wielerpeloton aan de sportieve eisen te kunnen voldoen. In de beginjaren van het EPO-tijdperk liet dat meer dopinggebruik en actieve ondersteuning toe dan na de *Tour Dopage* en de invoering van de EPO-test. Vanaf dat moment werd het controlerende aspect belangrijker. De controle van het management op de renners bleef in alle periodes kwetsbaar. Zelfs naarmate het ploegmanagement vanaf het begin van deze eeuw voorafgaand aan de contractbesprekingen renners hierop beter begon te screenen, kon dopinggebruik niet worden uitgesloten.

<u>De sponsors</u>
123] Sponsors kiezen voor sportsponsoring om hun imago te versterken. Dat imago wordt versterkt door sportieve successen. Het wordt verzwakt door dopinggevallen binnen hun ploeg. In bepaalde contracten tussen wielerploegen en hun sponsor stond dan ook dat renners die op doping betrapt werden, ontslagen diende te worden en er geen sprake kon zijn van door de ploeg georganiseerd dopinggebruik.

[52] Een van de conclusies van de Commissie Vogelzang is dat de ploegleiding van de Rabobank onvoldoende op de hoogte was van het verblijf van de renners buiten de wedstrijden. Bron: Vogelzang (2007), p. 23

124] Controle op de naleving van deze contractafspraak was belangrijk in de wielersport - zelfs voor het grote publiek was na de *Tour Dopage* helder geworden welke potentiële dopingrisico's aan het wielrennen verbonden waren. Het is dan op z'n minst naïef te noemen dat een sponsor destijds volledig te goeder trouw te werk ging in het wielrennen en dacht dat er in de ploeg geen doping gebruikt werd. Dat was overigens precies datgene dat men zelf van sponsorzijde ook vond.

125] Wij hebben geen aanwijzingen gevonden dat de top van de Nederlandse sponsors ploegen bewust onder druk hebben gezet dan wel aangezet tot dopinggebruik. Degenen die het directe contact met de ploegen onderhielden, wisten het, of hadden het kunnen weten. Daarnaast is de vraag gerechtvaardigd of enige verwachting van de sponsor op sportief succes in het wielrennen sinds de introductie van EPO zonder doping had kunnen worden ingelost. En mocht de sponsor zich al op haar onwetendheid kunnen beroepen, het effect op de ploeg zal er één zijn geweest dat extra inspanningen, passend in de wielercultuur, noodzakelijk waren om de sponsor tevreden te houden. Het maakt er de positie van de ploegleider die de toorn van de sponsor over zich heen krijgt op het moment dat er dopinggevallen zijn én bij het ontbreken van succes in elk geval niet makkelijker op.

<u>De publieke opinie</u>
126] De druk van de ploeg en de sponsor op renners om te presteren was groot. Daar kwamen de verwachtingen van het publiek bij. Dat geldt natuurlijk voor alle sporten. Het dilemma dat het winnen van grote koersen sinds de introductie van EPO alleen maar mogelijk was met behulp van doping werkte ook hier door. Wij hebben van veel renners gehoord dat bij tegenvallende prestaties de media hen genadeloos af serveerde als "patatgeneratie" of als een generatie renners die niet serieus genoeg bezig was met haar sport. "Wat doe je dan, als je alleen maar kunt winnen met behulp van EPO?"

127] De huidige verontwaardiging over het dopinggebruik betekent ook dat de druk om vergaande anti-dopingmaatregelen door te voeren toeneemt. Dat is op zichzelf een positieve ontwikkeling. Daar hoort echter ook bij dat als er tegenvallende prestaties zijn van Nederlandse renners goed bedacht moet worden onder welke condities zij nu hun sport beoefenen. Ons beeld is dat in de Nederlandse ploegen en in een aantal buitenlandse ploegen momenteel minder doping wordt gebruikt, maar dat zij nog in de minderheid zijn.

Instandhouding: factoren die de dopingcultuur bestendigen

<u>Beperkte professionaliteit en vernieuwing in begeleiding en trainingsprogramma's</u>
128] Personen die vanuit andere sporten binnen het wielrennen kwamen, gaven bij ons aan dat de trainings- en wedstrijdprogramma's achter liepen bij de sport waar zij ervaring mee hadden. Dat sloot aan bij ons beeld dat de vernieuwing en het uitbalanceren van dergelijke programma's in het wielrennen door de jaren heen beperkt is geweest. Renners die slechts een paar dagen van tevoren werden ingelicht dat ze een bepaalde koers gingen rijden waren tot voor kort bepaald geen uitzondering en hoorden dan: "Ik zie je overmorgen op het vliegveld dus zorg er voor dat je goed bent".

129] Ook de opleiding van de begeleidende staf is beperkt. Zo is er geen specifieke opleiding nodig om ploegleider of manager van een ploeg te worden. Veel is gebaseerd op traditionele kennis. Er zijn veel oudgedienden actief in het huidige wielrennen. In veruit de meeste gesprekken die wij hebben gevoerd met de begeleidende staf ging ook altijd een deel over hun tijd als wielrenner. Op deze wijze houdt elke cultuur, en ook een dopingcultuur zichzelf in

stand. De beperkte doorstroming en vernieuwing van de mensen die actief zijn in de wielerwereld maakt verandering van de dopingcultuur ingewikkeld, of op zijn minst traag. Anderzijds kan ook gezegd worden dat juist degenen die in hun wielercarrière doping hebben gebruikt en daar achteraf met negatieve gevoelens op terugkijken, waardevol kunnen zijn bij de begeleiding van jonge renners die juist geen doping willen gebruiken. Scherpe selectie van cruciale personen in de opleiding en begeleiding van jonge renners is dus op zijn plaats

130] Er worden in een aantal buitenlandse ploegen maar zeker ook in de Nederlandse ploegen momenteel grote stappen gezet om op het vlak van uitgebalanceerde trainingsprogramma's, uitgebalanceerde voeding en mentale begeleiding nieuwe concurrentievoordelen te behalen. Het gevoel bij de betrokkenen is dat hier nog veel winst te behalen is.

<u>Beperkte scheiding van conflicterende belangen</u>
131] De UCI, de KNWU, wedstrijdorganisatoren en de ploegleiding streven naar verdere professionalisering en ontwikkeling van de wielersport. Daarnaast behoort het anti-dopingbeleid ook tot de verantwoordelijkheid van deze wielerorganisaties. Hierdoor ontstaan conflicterende belangen. Het goede imago van de wielersport staat immers op gespannen voet met het betrappen van dopinggebruikers.

132] Dat deze belangen voortdurend tegen elkaar moeten worden afgewogen, werkt vertragend en verlammend. Het doet de geloofwaardigheid van het anti-dopingbeleid in het wielrennen geen goed. In dat verband doen er diverse verhalen de ronde over het afdekken en afschermen van de (grootste) dopingproblemen door de UCI en de wedstrijdorganisatoren. Hiervoor hebben wij geen aantoonbaar bewijs gevonden.

133] Opvallend is dat na een bepaalde hoeveelheid ophef de UCI stevige stappen zette in het anti-dopingbeleid. Dat gebeurde bijvoorbeeld na de sterfgevallen begin jaren zestig (toevoeging doping-artikel in de sportcode en start dopingcontroles), dat gebeurde na de *Tour Dopage* (invoering EPO-test) en dat gebeurde na de verwijdering door de Rabobankploeg van Michael Rasmussen als leider uit de Tour de France van 2007 (invoering van het biomedisch paspoort en de W*hereabouts*).

134] Dit laat zien dat als er genoeg ophef was, de UCI koos voor het aanpakken van het dopinggebruik, juist in het belang van het imago van het wielrennen. Dat maakt de huidige periode kansrijk voor verandering. Het feit dat de UCI als gevolg van dergelijke maatregelen vaak wordt beschouwd als een van de meest vooruitstrevende internationale sportbonden op het gebied van anti-dopingbeleid zegt naar alle waarschijnlijk ook iets over de keuzes die de andere internationale sportbonden maken op grond van dat spanningsveld.

<u>Beperkte focus op waardering teamprestaties</u>
135] Hoewel wielrennen kenmerken heeft van een teamsport, draait de sport in de basis om individuele prestaties. In de uitslagenlijsten en de berichtgeving in de media staan dan ook de individuele renners centraal. Elke koers kent maar één winnaar en zelfs de ploeggenoten van de winnaar behoren feitelijk tot de verliezers. Voor de meeste renners is winnen dan ook een zeldzaamheid.

136] Passief meerijden in het peloton is er echter niet bij. Renners dienen zich regelmatig te bewijzen met goede prestaties. Bijvoorbeeld wanneer zij met hun ploeggenoten strijden om een plaats in de selectie die hun ploeg naar de volgende koers of ronde afvaardigt. Ook

wanneer een contractverlenging in het geding is, zien renners hun eigen ploeggenoten vaak als concurrenten. Zo zijn er voor elke renner altijd wel redenen om maximaal te moeten presteren.

137] Deze focus op individuele prestaties wordt nog eens benadrukt door het puntensysteem dat sinds 2005 in het wielrennen wordt gehanteerd. In achtereenvolgens de Pro Tour (2005-2010) en de UCI World Tour (2010-heden) ontvangen renners punten op basis van hun prestaties in de grote wedstrijden. De gezamenlijke punten van hun renners zijn voor ploegen de sleutel om zich te kwalificeren voor deelname aan de grote wedstrijden. Zij zijn dan ook graag bereid diep in de buidel te tasten voor renners met veel punten.

Beperkte positie renners

138] Ze worden niet alleen vaak de 'slaven van de weg' genoemd, renners voelen zichzelf vaak ook zo. Arbeidspositie en werkomstandigheden van renners waren lange tijd slecht ontwikkeld. Reed men vroeger wel 150 koersen/etappes per jaar, tegenwoordig is het nog steeds niet ongewoon als een renner 80 - 90 keer per jaar een koers/etappe rijdt. Door het jaar heen zijn dat veel piekbelastingen en momenten waarop grote prestatiedruk wordt gevoeld.

139] Het wielrennen was, of is, voor veel renners hun enige kans op een bovengemiddeld inkomen. Dit werkt een grotere afhankelijkheid van renners van hun ploeg in de hand. Voor de meerderheid heeft dit een rol gespeeld in de keuze om door te gaan met fietsen met doping in plaats van te stoppen. Renners zijn nog onvoldoende georganiseerd om hun positie in de wielerwereld te versterken.

De Nederlandse versus de heersende cultuur

140] Wij hebben de indruk gekregen dat het dopinggebruik in Nederland lange tijd anders werd ingevuld dan in bijvoorbeeld de zuidelijker gelegen gedeelten van Europa. In de eerste plaats lijkt de Nederlandse wielerwereld later overgegaan te zijn tot het gebruik van EPO dan bijvoorbeeld in Italië en Spanje. De Nederlandse ploegen boekten in de beginjaren van de EPO nog met regelmaat successen in kleinere koersen (waar het EPO-gebruik minder wijd verbreid was), maar tegelijk moesten zij ervaren dat zij in de grotere wedstrijden en rondes geen enkele rol van betekenis konden spelen. Hoewel het enige tijd duurde voordat de Nederlandse wielerploegen beseften wat er werkelijk gaande was in het peloton, zetten ook zij uiteindelijk de stap.

141] In de tweede plaats zien we dat in bijvoorbeeld de Zuid-Europese en Oost-Europese landen dopinggebruik meer geaccepteerd was als een manier om te winnen. Het is niet onwaarschijnlijk dat zich dit heeft geuit in een meer pro-actieve manier van dopinggebruik, ook in de wijze waarop dit georganiseerd werd. De Rabobankploeg stond binnen het internationale peloton niet voor niets te boek als een relatief nette ploeg als het ging om dopinggebruik (overigens ook als het ging om de wijze waarop zij hun werkgeversrol invulde).

142] Typerend voor het cultuurverschil met de Zuid-Europese landen is ook dat betrapte renners door het publiek op een andere manier behandeld worden dan in Nederland. Daar accepteert men dopinggebruik meer als een integraal onderdeel van het wielrennen. Het feit dat er sinds alle onthullingen, ook over de artsen Conconi en Fuentes in deze landen niet de publieke verontwaardiging ontstaat zoals deze in Nederland plaatsvindt, lijkt dit beeld te ondersteunen.

143] Volgens betrokkenen is de Nederlandse wielersport momenteel schoner dan zij de afgelopen decennia is geweest. De invoering van de EPO test van het begin van deze eeuw, het biomedisch paspoort, the *whereabouts* en de *no needle policy* lijken effect te hebben gehad. In onze gesprekken lopen de schattingen van deskundigen over het dopinggebruik na 2008 sterk uiteen. We constateren dat er een flinke afname is in het peloton, vergeleken met eind jaren negentig. Ook ziet het er naar uit dat er - althans in sommige delen van het peloton, zeker in Nederland - een beweging op gang is komen die afscheid wil nemen van het dopinggebruik én de traditionele dopingcultuur. De Nederlandse ploegen doen hun best om duidelijk te maken dat het hen menens is.

144] De cultuur is daarmee nog lang niet veranderd en het dopinggebruik is daarmee niet verdwenen. Wie echt wil en over de vereiste kennis en het netwerk beschikt, is ongetwijfeld in staat om het anti-dopingbeleid weer (een tijdje) te vlug af te zijn met nieuwe, betere niet traceerbare middelen. Ons beeld is dat het een illusie is om te denken dat de wielersport momenteel schoon is, ook in Nederland, dan wel schoon zal blijven. Aanvullende maatregelen zijn hard nodig.

145] De vraag die zich hier tot slot opdringt, is of het Nederlandse wielrennen zich de afgelopen jaren überhaupt aan het dopinggebruik had kunnen onttrekken, gelet op de heersende internationale wielercultuur. We betwijfelen dan ook of het Nederlandse wielrennen zich daar in de toekomst aan kan onttrekken als er in de andere landen, die zeer bepalend zijn voor de cultuur binnen het internationale wielrennen, niets verandert.

Hoofdstuk 5 Effectiviteit van het anti-dopingbeleid

146] In het vorige hoofdstuk is geconstateerd dat het dopinggebruik wijd verbreid was en dat er in het wielrennen een dopingcultuur heerste die dit gebruik rationaliseerde en stimuleerde. Dat roept de vraag op hoe het anti-dopingbeleid zich heeft ontwikkeld en waarom dat anti-dopingbeleid deze dopingcultuur niet heeft kunnen voorkomen of terugdringen. In dit hoofdstuk gaan we op zoek naar een antwoord op die vraag. Daartoe beschrijven we ten eerste de achtergronden van de anti-dopingaanpak in het wielrennen en ten tweede de aandachtspunten met betrekking tot de effectiviteit van deze aanpak.[53]

Achtergronden bij de anti-dopingaanpak

147] In hoofdstuk 3 is beschreven dat er al vanaf de beginjaren van het wielrennen sprake was van het gebruik van prestatie bevorderende middelen. De geschiedenis van dergelijk gebruik in de sport gaat echter nog veel verder terug. Analyses over het gebruik van prestatie bevorderende middelen verwijzen zelfs naar de oude Grieken en de klassieke Olympische Spelen. Ook de Romeinse gladiatoren maakten naar verluidt gebruik van allerlei middelen om na verwondingen te kunnen doorvechten.[54]

148] Topsporters hebben in de regel alles over voor hun sport. Om te kunnen winnen, zijn grote opofferingen nodig. Voor topsporters is, vanuit hun focus op sportieve winst, de verleiding groot om middelen te gebruiken waarmee zij de kans op succes kunnen vergroten. Die verleiding is groter naarmate er naast sportieve winst ook roem en financiële beloning op het spel staan. De geschiedenis leert dat de verleiding van prestatie bevorderende middelen het bij nogal wat atleten wint van de *Spirit of sport*.

149] In de tweede helft van de twintigste eeuw zijn er spelregels opgesteld die tot doel hebben het gebruik van prestatie bevorderende middelen te beperken. Decennialang hebben sportbonden eigen lijsten opgesteld van middelen die zij als doping kwalificeerden en daarom als verboden verklaarden. Tussen deze lijsten konden forse verschillen bestaan. Dat gold eveneens voor de sancties die werden opgelegd aan overtreders van de dopingregels.

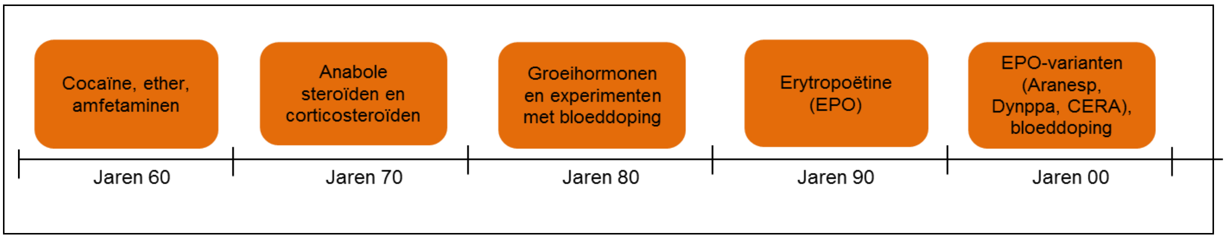
150] Sinds 1999 maakt de WADA zich hard voor de wereldwijde en sportoverstijgende coördinatie van het anti-dopingbeleid. Veel sportbonden en anti-dopingorganisaties hebben hun beleid sindsdien geconformeerd aan de definities en richtlijnen van de WADA Code die in 2004 in werking is getreden. Sindsdien luidt de definitie van doping: 'Een overtreding van één of meer van de bepalingen uit het dopingregelement'. Deze bepalingen zijn:

- Aanwezigheid van verboden stof(fen) en/of verboden methode(n);
- (Poging tot) het gebruik van verboden stof(fen) en/of verboden methode(n);
- (Poging tot) gebrekkige medewerking;
- Gebrekkige informatieverstrekking;
- (Poging tot) manipuleren;
- (Poging tot) bezit;
- (Poging tot) handel;
- (Poging tot) toediening;

[53] In hoofdstuk 3 zijn de belangrijkste mijlpalen in de ontwikkeling van de anti-dopingaanpak beschreven. Een meer gedetailleerd overzicht daarvan is opgenomen in bijlage 4.
[54] KPMG (2002), p. 7-8

- Voor minder valide sporters geldt het verbod op 'boosting' (kunstmatig verhogen van de bloeddruk bij mensen met een dwarslaesie).[55]

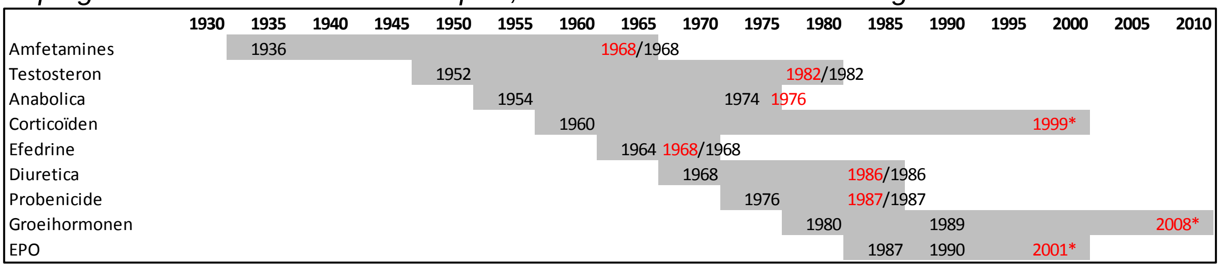
<u>Kat- en muisspel</u>
151] In hoofdstuk 3 is een historische beschrijving gegeven van de ontwikkeling van het dopinggebruik in het wielrennen. In grote lijnen ziet deze ontwikkeling er als volgt uit:

152] De formulering van de anti-dopingaanpak in de jaren zestig leidde een kat-en muisspel in tussen de controlerende instanties en het peloton (en haar farmaceutische en medische toeleveranciers). De controlerende instanties waren daarbij vooral volgend; wanneer in het peloton een nieuw middel werd geïntroduceerd, duurde het enige tijd voor een adequate test beschikbaar kwam waarmee men de overtreders kon betrappen. Dat was voor het peloton vervolgens het signaal om de overstap te maken naar andere, nog niet detecteerbare middelen en methoden. Dit kat- en muisspel tussen innovatie op dopinggebied enerzijds en de daarop reagerende dopingonderzoekers anderzijds, duurt tot op heden voort.

153] Onderstaande figuur bevat een historisch overzicht van het gebruik van de belangrijkste dopingmiddelen in de sport in het algemeen. De situatie in het wielrennen vertoont hiermee sterke overeenkomsten. Amfetamine deed in 1936 haar intrede. Het rode jaartal (1968) geeft aan wanneer een test beschikbaar kwam waarmee het middel opspoorbaar werd. Het laatste zwarte jaartal geeft aan wanneer het middel door het IOC verboden werd verklaard. Wanneer aan beide voorwaarden is voldaan (opspoorbaar én verboden) werd het gebruik van het middel voor renners (te) risicovol en weken gebruikers uit naar nieuwe, nog niet detecteerbare middelen. Het grijze balkje houdt dan op. Dit betekende echter niet dat het middel niet meer werd gebruikt. Sommige renners beschikten bijvoorbeeld over een TUE, waarmee zij het middel legaal mochten gebruiken. Anderen probeerden het controlesysteem te omzeilen.

Dopingmiddelen: introductie in de sport, beschikbare test en invoering verbod door IOC

Efedrine, Diuretica en Probenicide zijn dopingmiddelen die minder prominent in het peloton aanwezig waren dan de andere genoemde medicamenten.
Bronnen: Nelissen, www.wada-ama.org, en www.uci.ch

[55] www.dopingautoriteit.nl

Bescherming van de gezondheid en/of 'eerlijk spel'
154] We hebben gezien dat het gebruik van prestatie bevorderende middelen door wielrenners bijna een eeuw lang een integraal en geaccepteerd onderdeel was van het wielrennen. Het duurde tot de jaren zestig van de vorige eeuw voordat het eerste anti-dopingbeleid werd ontwikkeld. Dit beleid was, met verwijzing naar enkele dopinggerelateerde sterfgevallen, vooral gestoeld op het gezondheidsargument.

155] De argumentatie achter de ontwikkeling van het anti-dopingbeleid veranderde vervolgens regelmatig. In de jaren tachtig kreeg de roep om een eerlijke sport een prominentere plaats. Dit had in onze optiek te maken met de toenemende belangstelling van publiek, media en sponsors voor het wielrennen en de sport in het algemeen.[56] Hoewel de PDM-affaire[57] de discussie over dopinggebruik kortstondig deed oplaaien, was van morele verontwaardiging over dopinggebruik op dat moment nog geen sprake. De introductie van het risicovolle EPO bracht midden jaren negentig het gezondheidsargument tijdelijk weer terug. De ophef over de *Tour Dopage* zette vervolgens het argument van de 'eerlijke sport' weer centraal als motivatie voor strenger antidopingbeleid.

156] Nu in Nederland de recente golf van bekentenissen van (ex-) renners tot brede maatschappelijke verontwaardiging en twijfels heeft geleid over de integriteit van de wielersport heeft de anti-dopingaanpak er een nieuw maatschappelijke argument bijgekregen, namelijk de geloofwaardigheid van het wielrennen.

Aandachtspunten in de (inter)nationale anti-dopingaanpak

157] Uit de gesprekken en relevante documenten hebben wij ons een beeld gevormd van de (inter)nationale anti-dopingaanpak. In deze paragraaf presenteren wij de belangrijkste aandachtspunten uit onze analyse. Het betreft algemene kenmerken van de internationale anti-dopingaanpak. Waar relevant gaan wij nader in op de specifieke Nederlandse situatie. Wij bespreken achtereenvolgens de volgende aandachtspunten:

- Institutionele fragmentatie
- Focus op repressie
- Conflicterende belangen

Institutionele fragmentatie
158] Dopinggebruik is een mondiaal fenomeen, aanwezig in veel sporten. Het bestrijden van dopinggebruik vereist dan ook een internationale en sportoverschrijdende aanpak. Dit betekent dat er een groot aantal partijen bij betrokken is. In het Nederlandse wielrennen zijn dat bijvoorbeeld: WADA, UCI, wedstrijdorganisatoren, de Dopingautoriteit, KNWU, NOC*NSF, het Instituut Sportrechtspraak[58] en in mindere mate het Ministerie van VWS.

159] De diversiteit aan betrokken organisaties maakt de aanpak complex en kwetsbaar. Alle organisaties, nationaal en internationaal, hebben (enigszins) verschillende verantwoordelijk-

[56] Zo zorgde de door tientallen miljoenen televisiekijkers gevolgde dominantie van Ben Johnson op de 100 meter tijdens de Olympische Spelen van Seoel (1988) en zijn daaropvolgende ontmaskering als dopinggebruiker voor een impuls in de discussie over doping en eerlijke sport.
[57] In 1991 moest de gehele PDM-ploeg vanwege 'vergiftigingsverschijnselen' de Tour de France verlaten. De bacteriële infecties bleken te zijn veroorzaakt door het gebruik van bedorven Intralipid, een product dat in de normale geneeskunde wordt gebruikt om zwakke mensen bij te voeden.
[58] Het ISR is een onafhankelijke die sportbonden die aangesloten zijn bij het NOC*NSF de mogelijkheid biedt om de afhandeling van tuchtrechtzaken over te nemen. Deze faciliteit is uniek in de Europese sportwereld en draagt bij aan een professionalisering van de tuchtrechtelijke afhandeling van bijvoorbeeld dopingzaken.

heden.[59] Ook hun werkwijzen lopen soms uiteen. Daardoor krijgen renners te maken met verschillende anti-dopingregimes. Zowel wat betreft informatieverstrekking, voorlichting en *Whereabouts* registratie, als de uitvoering van dopingcontroles[60]. De institutionele, beleidsmatige en operationele fragmentatie werkt overlap in de hand (zie onderstaand kader).

> Een Nederlandse toprenner die deelneemt aan de Tour de France kan gedurende de ronde controle krijgen van:
> a) controleurs van - of ingehuurd door - de Tourorganisatie (wanneer hij in de etappe of het klassement bij de besten behoort of door het lot wordt aangewezen);
> b) controleurs van - of ingehuurd door - de UCI (die periodiek bloed- en urinemonsters willen ontvangen van alle renners in de internationale testing pool);
> c) controleurs van de Franse justitie die nagaan of renners zich aan het wettelijke verbod op dopingbezit - en gebruik houden;
> d) controleurs - van of ingehuurd - door de Franse nationale anti-dopingorganisatie die op eigen initiatief controles kan uitvoeren bij wedstrijden in Frankrijk;
> e) controleurs van - of ingehuurd door - de Nederlandse Dopingautoriteit (die in opdracht van NOC*NSF atleten controleren die kans maken op uitzending naar de Olympische Spelen). Deze laatste optie is vooral een theoretische. In de praktijk zal de controle eerder in Nederland plaatsvinden.

160] Dit komt het draagvlak voor de aanpak onder de renners niet ten goede. Bovendien bestaat het risico dat de anti-dopingaanpak op bepaalde punten niet sluitend is. Ook is het mogelijk dat renners vanwege de diverse anti-dopingregimes en de impliciete taakverdelingen die daarbij horen, tussen de regels vallen. [61] Ten behoeve van de efficiëntie en de effectiviteit is intensieve samenwerking tussen de anti-dopingorganisaties gestart. Er wordt op dat gebied de laatste jaren vooruitgang geboekt. Zo was de Nederlandse dopingautoriteit actief betrokken bij de verhoren van de Deense Raborenner Rasmussen, die zijn dopinggebruik opbiechtte voor de Deense dopingautoriteit, in aanwezigheid van vertegenwoordigers van WADA en USADA.

161] In Nederland is het gebruik van doping in de sport niet strafbaar. Wij kennen dan ook geen politionele opsporingsbevoegdheid op dit gebied zoals wel het geval is in Italië of Frankrijk.[62] Het ‘handelen’ in dopingmiddelen is in Nederland wel verboden.[63] Momenteel is in Nederland een dopingwet in voorbereiding, die de wijze waarop de persoonsgegevens van dopinggebruikers gebruikt mogen worden, regelt. Er worden geen aanvullende regels voorzien omtrent het gebruik van doping. Het opsporen van dopingzondaars ligt daarmee geheel in de handen van de sport zelf.

---

[59] In bijlage 5 worden de verantwoordelijkheden van de belangrijkste partijen beschreven.

[60] Zo wordt bijvoorbeeld in Nederland (nog) niet gewerkt met het door WADA en veel internationale sportbonden gebruikte elektronische *whereabouts* systeem ‘ADAMS’ maar met een eigen online registratiesysteem. Hieraan liggen verschillen in de privacywetgeving ten grondslag.

[61] Ook de Commissie Vogelzang, die in 2007 onderzoek deed naar de zaak Michael Rasmussen, concludeert dat het anti-dopingbeleid in het wielrennen fragmentarisch is georganiseerd. Zo hanteert zij ten aanzien van het anti-dopingbeleid van de UCI termen als ‘onvoldoende nauwkeurig’, ‘onvoldoende eenduidig’ en ‘onvoldoende geharmoniseerd’. Bron: Vogelzang (2007), p. 15-16

[62] Ook het USADA-onderzoek naar het dopinggebruik van Lance Armstrong en Spaanse strafzaak tegen dopingarts Fuentes zijn in belangrijke mate gebouwd op justitiële onderzoeksmethoden zoals het afluisteren van telefoons en het onder ede verhoren van getuigen. Dergelijke methoden kunnen van groot belang zijn bij het inzichtelijk maken van dopingnetwerken van artsen, sporters, begeleiders en financiers.

[63] De illegale handel in dopinggeduide (genees)middelen is strafbaar ingevolge de Geneesmiddelenwet en de Wet op de Economische delicten.

Focus op repressie

162] Hoewel preventie, voorlichting en pogingen tot cultuurveranderingen onderdeel uitmaken uit van de internationale anti-dopingaanpak, ligt het accent bij de meeste organisaties vooral op repressieve maatregelen: het uitvoeren van dopingcontroles en het straffen van overtreders.

163] Repressie is onmiskenbaar een belangrijk onderdeel van de anti-dopingaanpak en zal dat ook in de toekomst zijn. Een belangrijk element in de vergroting van de effectiviteit van repressie is de gevoelsmatig beperkte pakkans van dopinggebruikers.[64] In de gesprekken vertelden renners ons dat het vergroten van de pakkans één van de belangrijkste factoren is bij het terugdringen van dopinggebruik. De gepercipieerde pakkans werd en wordt door veel renners gezien als de belangrijkste overweging bij het besluit om wel of geen doping te gebruiken. Er zijn echter wel kanttekeningen te plaatsen bij de effectiviteit van een aanpak die zwaar leunt op repressie.

164] Die pakkans staat in de praktijk onder druk door een aantal factoren. Een ervan is het aantal methodes waarmee dopingcontroles kunnen worden omzeild. In het USADA rapport, in relevante publicaties[65] en tijdens onze interviews spraken renners over het niet open doen bij huisbezoeken, het opslaan van dopingmiddelen in koelkasten van buren of vrienden, het uit de koers stappen of stoppen met trainingen als er controleurs op bezoek komen, bewust een andere (minder goede) klassering rijden, het via aanzienlijke vochtinname (drinken of infuus) verlagen van de concentraties van stoffen in urine of bloed. het bewust vervuilen van urinemonsters met andere middelen, het ruilen van de 'plasjes', etc.

165] Er zijn ons ook gevallen ter ore gekomen over beïnvloeding van dopingcontroleurs. Er zijn voorbeelden gegeven van afspraken tussen renners en de controleurs aan wie zij hun urine moesten afgeven. Niet zelden zijn de controleurs zelf fan van de wielersport. Zij zouden soms geneigd zijn hun idool in bescherming te nemen. Wij hebben deze verhalen niet kunnen verifiëren en hebben de indruk dat het hierbij gaat om incidenten.

166] Een andere bekende manier om dopinggebruik te verhullen, is het zorgvuldig monitoren en bijsturen van de bloedwaarden van de renners. Het invoeren van de gezondheids-controles en de hematocrietgrens werd in de wielerwereld opgevat als een heldere richtlijn voor de grenzen van het gebruik van EPO. Teams, ploegartsen maar ook renners zelf gingen daarom over tot het gebruik van medische apparatuur (zo mogelijk identiek aan de apparatuur van de controlerende instanties) om de bloedwaarden nauwgezet te kunnen controleren. Binnen de heersende dopingcultuur werd de grenswaarde van 50 door het peloton geïnterpreteerd als een vrijbrief voor EPO-gebruik, zolang men maar onder deze grenswaarde bleef.[66]

167] Andere redenen waarom de pakkans achter blijft bij het werkelijk aantal gebruikers hebben te maken met de methodologische beperkingen van de dopingcontroles zelf. Zo houdt men grote marges aan voordat men iemand positief verklaard. Men moet zeker zijn dat de afwijkende bloedwaarden voldoende significant zijn om tot een beschuldiging van dopinggebruik over te kunnen gaan. De onderbouwing moet ook stand kunnen houden wanneer deze wordt aangevochten . Een andere reden is dat dopingcontroles alleen

[64] Uit de cijfers van WADA blijkt dat in 2011 in het wielrennen bijna 25.874 dopinganalyses zijn uitgevoerd. Het betrof 19.139 urinemonsters en 6.735 bloedmonsters. Het aantal positieve tests bedroeg respectievelijk 321 (1,68%) en 3 (0,4%).
[65] Onder andere: Hamilton en Coyle (2012), D'Hont (2007) en Kimmage (2007)
[66] Waar toenmalig UCI-voorzitter Hein Verbruggen de gezondheidscontroles vergeleek met het testen van arbeiders in een verffabriek op de loodconcentraties in hun bloed, vergeleek een Italiaanse ploegleider de nieuwe regel met het legaliseren van bankovervallen, zolang de buit maar onder de 1.000 euro bleef. Bron: Hamilton en Coyle, p. 42

uitsluitsel geven over de aanwezigheid van verboden middelen in het lichaam van de sporter. Zij zeggen niets over het al dan niet bewust toedienen van die stoffen. Diverse betrapte renners hebben zich succesvol verdedigd met alternatieve verklaringen over de wijze waarop de middelen in hun lichaam zijn gekomen, bijvoorbeeld via besmette voedingssupplementen.

168] Tot slot is het goed om te wijzen op de substantiële kosten van dopingcontroles. De UCI besteedt hieraan jaarlijks ongeveer 5 miljoen euro.[67] Voor de totale wielerwereld gaat het wereldwijd om een veelvoud hiervan. Dat zijn voor de sport grote bedragen die niet in de ontwikkeling van de sport zelf gestoken kunnen worden. Omdat de dopingcontroles gericht zijn op het detecteren van steeds geavanceerdere middelen en methoden en de eisen aan goede controleprocedures steeds strenger worden, nemen de kosten van controles toe.

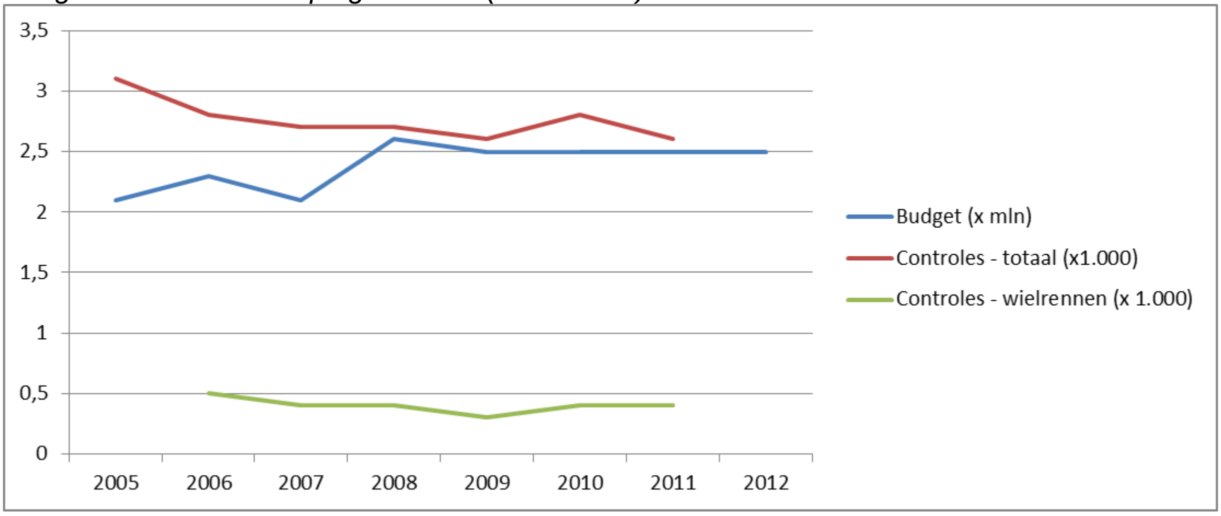
<u>De situatie in Nederland</u>

169] De Dopingautoriteit Nederland voert verspreid over alle sporten jaarlijks 1.800 controles uit. In principe kunnen alle topsporters in aanmerking komen voor periodieke controle. Vanwege budgettaire beperkingen is dit echter niet mogelijk. De oplossing hiervoor is om op basis van een meervoudige risico analyse de controles zo efficiënt mogelijk in te zetten. Door specifieke keuzes te maken voor een beperkt aantal risicosporten, een geselecteerde groep topsporters, en bepaalde controles. Het wielrennen komt uit deze analyse naar voren als één van de risicosporten die extra aandacht en controles vereist. Binnen het wielrennen richt de Dopingautoriteit zich binnen deze sport vooral op de Nederlandse renners die actief zijn op het niveau onder de UCI Pro Tour (aangezien de renners van de Pro Tour al door de UCI worden gecontroleerd). Bij deze renners richten de controles zich op specifieke middelen en methodes. Het is ondoenlijk en onbetaalbaar om op alle mogelijke middelen en methodes te controleren. Het maken van keuzes in het anti-dopingbeleid is een noodzakelijk (budgettair) gegeven, ook al impliceren zij een verlaging van de pakkans.

170] De Nederlandse Dopingautoriteit is bij een gelijkblijvend budget niet meer in staat het aantal controles uit de beginperiode van haar bestaan te halen. Dit geldt zelfs ondanks het feit dat binnen dat budget de financiële ruimte voor controles uit de Lottogelden vergroot is. Het budget voor voorlichting uit overheidsfinanciering is daarentegen gedaald. Onderstaand schema laat zien dat het aantal uitgevoerde dopingcontroles in Nederland in de periode 2005-2011 met ongeveer 15 procent is gedaald.

[67] De anti-doping activiteiten van de UCI worden gefinancierd vanuit de Cycling Anti-Doping Foundation (CADF). Deze organisatie heeft een budget van 5 mln euro. Bron: www.uci.ch.

Budget en controles Dopingautoriteit (2005-2011)

Bron: Jaarverslagen Dopingautoriteit

171] Hoewel de Dopingautoriteit modules heeft ontwikkeld voor trainers en coaches zien we dat er bij hen, maar ook bij de KNWU relatief weinig aandacht is voor voorlichtingsprogramma's die gericht zijn op het structureel veranderen van de dopingcultuur. De voorlichting van de KNWU is, net als bij veel andere sportbonden, grotendeels gebaseerd op doorverwijzingen naar informatie op de websites van de Dopingautoriteit en het Instituut voor Sportrechtspraak. Deze informatie is vooral gericht op het verschaffen van inzicht in de wijze waarop dopingbestrijding is georganiseerd en aan welke regels atleten zich moeten houden.

<u>Conflicterende belangen</u>

172] De UCI is de afgelopen jaren door oud-renners, journalisten en andere betrokkenen veelvuldig beschuldigd van belangenverstrengeling. We constateren dat de UCI, net als de andere (inter)nationale sportbonden, meerdere taken en verantwoordelijkheden heeft die kunnen leiden tot conflicterende doelstellingen en belangen.[68] Zo staat de promotie van de sport vaak haaks op een streng anti-dopingbeleid. In de eerste plaats omdat dit beleid erg duur is en de benodigde middelen niet in de ontwikkeling van de sport kunnen worden geïnvesteerd. In de tweede plaats omdat dopinggevallen niet bijdragen aan een goed imago van de sport.

173] De UCI heeft ondanks dit spanningsveld laten zien in haar anti-dopingaanpak stevige maatregelen niet te schuwen. Tegengestelde belangen hebben waarschijnlijk wel verhinderend, dan wel vertragend gewerkt, maar in vergelijking met andere internationale sportbonden loopt zij voorop. Dit roept zeker ook vragen op over de wijze waarop andere internationale sportbonden hun anti-dopingbeleid invullen in het licht van de conflicterende belangen waarvoor ook zij zich zien gesteld.[69]

---

[68] Een voorbeeld van de schijn van belangenverstrengeling betreft de waarschuwing die de UCI deed uitgaan aan enkele renners die werden verdacht van EPO-gebruik, maar die door het ontbreken van een werkbare test niet konden worden betrapt. De UCI beweert vanuit haar anti-doping ambitie te hebben gekozen voor een waarschuwing (we houden jullie in de gaten), in de hoop dat daarvan een preventieve werking zou uitgaan. Critici beweren dat de UCI met de waarschuwing dopinggebruikers informeerde om zo negatieve publiciteit te voorkomen die het imago van de sport zou schaden. Een ander voorbeeld betreft de veelbesproken aanname door de UCI van twee donaties door Lance Armstrong ter hoogte van $125.000 tussen 2002 en 2007 ten behoeve van haar anti-dopingbeleid.

69 Ter illustratie: uit recent onderzoek in Australische sportwereld bleek dat in diverse (professionele) sporten sprake was van wijdverbreid en ruimhartig dopinggebruik. Bron: Australian Crime Commission (2013), p. 8

Hoofdstuk 6 Conclusies

De dopingcultuur in het Nederlandse wielrennen

Verklaringen voor de dopingcultuur

174] Wat wij tegenwoordig als doping beschouwen, is sinds jaar en dag een onlosmakelijk onderdeel geweest van de cultuur in het wielrennen. De basis hiervoor werd al gelegd toen onder wielrenners het idee postvatte dat de extreme wedstrijden die de beginjaren van het wielrennen kenmerkten, het gebruik van prestatie bevorderende middelen noodzakelijk maakten.

175] Tot op de dag van vandaag worden renners vanaf hun juniorentijd nog opgevoed in de traditie dat vergaande vormen van verzorging (of soigneren) nodig zijn om een goede wielrenner te kunnen worden. De introductie van de dopingregels in de jaren zestig van de twintigste eeuw maakte dat het gebruik van specifieke prestatie bevorderende middelen ineens overtredingen van de spelregels werden. Dat leidde echter niet tot een andere houding in de wielerwereld.

176] Deze door ‘buitenstaanders’ bedachte dopingregels deden er eigenlijk niet toe. Het gebruik van middelen die op de dopinglijst staan, werd ook toen nauwelijks gezien als vals spelen, maar als het goed voorbereiden op het leveren van een topprestatie. Daarin bepaalt iedereen zijn eigen grens. Wie werd betrapt, had gefaald. Wie zichzelf met innovatieve dopingmiddelen optimaal voorbereidde en de controles veilig doorstond, was professioneel met zijn vak bezig.

177] Om te voldoen aan hun eigen topsportdoelen, de verwachtingen van de sponsors en het Nederlandse publiek, gingen vermoedelijk vele Nederlandse topwielrenners mee met de heersende wielercultuur. Ons beeld is dat veruit de meerderheid van de toppers in de jaren zestig, zeventig en tachtig structureel doping gebruikte in de belangrijkste wedstrijden.

178] Wij hebben ook renners gesproken die aangaven nooit te hebben gebruikt of renners kenden die geen doping gebruikten. Deze houding was in de jaren zestig, zeventig en tachtig al niet eenvoudig maar werd nóg een stuk lastiger door de introductie van EPO in het begin van de jaren negentig. Gebruik van dat middel was in eerste instantie niet op te sporen. Bovendien was EPO zó effectief dat het zonder gebruik nauwelijks mogelijk was om te winnen. Talent en trainingsarbeid bleven belangrijk, maar werden een stuk minder beslissend. Knechten konden ineens winnen van kopmannen. Het was voor het eerst dat dopinggebruik op grote schaal tot commotie leidde binnen het peloton.

179] Om EPO veilig te kunnen gebruiken is medische kennis nodig. Doordat eind jaren tachtig renners zich meer en meer lieten begeleiden door artsen, hetzij door een ploegarts, hetzij door een arts uit eigen kring, vormden de gezondheidsrisico’s van EPO steeds minder een drempel. Niet alleen om te kunnen winnen, maar ook om überhaupt mee te kunnen komen in het peloton, zag in de hoogtijdagen van het EPO-gebruik veruit de meerderheid van de renners het gebruik ervan als een noodzaak. Het puntensysteem van de Pro Tour, waarbij individuele renners verantwoordelijk zijn voor het puntentotaal van de ploeg, lijkt dit gevoel bij de renners versterkt te hebben.

180] Er is gesproken over percentages van dopinggebruik van minimaal 80 en mogelijk 90 à 95 procent aan het eind van de jaren negentig en het begin van deze eeuw. De niet-

gebruikers waren enerzijds nieuwelingen in het peloton, voor wie het een jaar of twee duurt voordat zij kennisnemen van de werkelijke omvang van de dopingcultuur, dan wel daarin ingewijd worden. Anderzijds was er een kleine groep niet-gebruikers die zich om principiële redenen onttrokken aan de dominante cultuur. Dit waren echter uitzonderingen.

181] In navolging van hun internationale collega's zijn ook Nederlandse renners EPO gaan gebruiken. We hebben de indruk dat zij deze stap relatief laat hebben gezet vanwege de initiële angst en kennisachterstand over het product en mogelijk vanwege een wat grotere terughoudendheid ten aanzien van dopinggebruik dan renners en ploegen in sommige andere landen.

182] Bij ons omschreven veel renners het als een keuze tussen meedoen of stoppen. Het was cruciaal voor het slagen van hun wielercarrière en het simpelweg kunnen voldoen aan de basale verwachtingen van de ploegleiding. Geconfronteerd met het structurele kwaliteitsverschil met de concurrentie, de kansloze uitgangspositie in de belangrijke wedstrijden en de scherpe kritiek in de publieke opinie op het uitblijven van succes, ging de overgrote meerderheid mee in het gebruik van EPO en andere dopingmiddelen die gangbaar waren in het peloton.

183] Door de introductie van EPO is echter ook een aantal renners gestopt met professioneel wielrennen. Verder is er een steeds kleiner wordende groep renners geweest die dopingvrij heeft kunnen rijden en koos voor een ongebruikelijke derde optie: het accepteren van verlies in de grote koersen, in het bijzonder de grote klassiekers en rondes. Een topsporter wiens ultieme doel de overwinning is, moet in deze situatie bijzonder sterk in zijn schoenen hebben gestaan om niet naar doping te grijpen.

184] We krijgen de indruk dat er in de top van het Nederlandse amateurwielrennen momenteel sprake is van incidenteel maar niet van structureel en wijd verbreid dopinggebruik. Wel worden, als onderdeel van het soigneren, allerlei middelen gebruikt die niet op de dopinglijst staan, zoals voedingssupplementen en vitamines, mineralen. Het gebruik van doping wordt mede in de hand gewerkt door het geaccepteerd gebruik van dergelijke middelen, zeker wanneer deze per injectie worden toegediend.

Geheimhouding van het dopinggebruik

185] De ontwikkeling en het voortbestaan van het dopinggebruik is in belangrijke mate mogelijk gemaakt door de afscherming ervan voor de buitenwereld. Deze geheimhouding dreef in belangrijke mate op collectief besef dat eventuele bekendwording van dopinggebruik het voortbestaan van de ploeg in gevaar bracht en daarmee de werkgelegenheid van de renners zelf en hun directe collega's.

186] Wie in het verleden de geheimhouding intern, of nog erger, naar buiten toe, doorbrak, kon rekenen op hoon of zelfs uitstoting uit de ploeg en mogelijk het peloton. Wanneer renners toetraden tot een professionele wielerploeg werden zij stapsgewijs deelgenoot van de bestaande dopinggeheimen en gelijktijdig medeverantwoordelijk voor het bewaken ervan. Dit gold ook voor renners die zelf geen gebruik maakten van dopingmiddelen en in zekere zin ook voor de sportpers. Journalisten die verhalen over dopinggebruik publiceerden, verloren hun ingangen in het wielerwereldje terwijl zij daarmee het grote publiek niet leken te plezieren. De verhalen die er toch over geschreven zijn, hebben in die tijd dan ook tot weinig ophef geleid.

187] In het wielerpeloton heerste een goed gecultiveerde ‘georganiseerde onwetendheid’. Om het ontkennen en liegen tegenover buitenstaanders zoveel mogelijk te beperken, vermeden renners, ploegleiders, sponsoren, journalisten en andere betrokkenen dat zij al te specifieke kennis over het dopinggebruik van anderen verkregen. In kleine verbanden wisselden bevriende renners, om elkaar te helpen, wel gedetailleerde kennis en ervaringen uit. Maar in het algemeen kon men door figuurlijk - en soms mogelijk letterlijk - de andere kant op te kijken, volhouden slechts vermoedens te hebben.

188] De opmerking “misschien was ik wel wat naïef” hebben we vaak in onze gesprekken voorbij horen komen. Desondanks zijn wij van mening dat een ieder die bij het profwielrennen betrokken was eind jaren negentig wist van het gebruik van doping of er in elk geval van had kunnen weten. Dat gold overigens ook voor het grote publiek. In de jaren negentig werden vele bewijzen van dopinggebruik geleverd, maar dit had nauwelijks maatschappelijke ophef tot gevolg. De laatste jaren is die publieke opinie gekeerd, terwijl het dopinggebruik juist minder lijkt te zijn in vergelijking met een decennium geleden.

Organisatie van het dopinggebruik in Nederland

Ploegleiders en management

189] Het dopinggebruik in het Nederlandse herenwielrennen was naar onze indruk gedurende een bepaalde periode na de introductie van EPO systematisch verankerd in de wijze waarop de Nederlandse ploegen opereerden. Dit systeem was echter vrijblijvender voor de renners en minder intensief dan in sommige andere ploegen.

190] Bij de Nederlandse ploegen leek dit systeem meer ingegeven door een bewustzijn dat zonder dopinggebruik niet kon worden voldaan aan de verwachtingen van de renners zelf, de ploegleiders, de sponsors en het publiek. Het ploegmanagement en artsen hebben het gebruik van doping door renners begeleid op grond van gezondheidsrisico’s, het risico op een positieve test, de effectiviteit van het middel en de kans op sportief succes door de betreffende renner.

191] Na 1998, en zeker na invoering van de EPO-test, veranderde de wijze en intensiteit waarop dat gebeurde. Het dopinggebruik gebeurde minder openbaar en werd meer aan de renners zelf overgelaten. De ploeg reguleerde en controleerde het dopinggebruik, overigens volgens dezelfde principes als voorheen (op grond van gezondheidsrisico’s, het risico op een positieve test, de effectiviteit van het middel en de kans op succes door de betreffende renner).

192] Deze vorm van ‘dopingmanagement’ was deels ingegeven door het streven naar sportief succes en deels door de gedachte dat dopinggebruik door renners niet kon worden voorkómen. Het ploegmanagement en ploegartsen gaven daarom de voorkeur aan het deskundig begeleiden van het gebruik. Renners zouden anders hun heil elders zoeken, met alle mogelijke risico’s voor de gezondheid van de renners en de reputatie van de ploeg. Door de renners periodiek te controleren, werd het gebruik onder controle gehouden en de pakkans beperkt. Het is in dit licht aannemelijk dat ook artsen bij Nederlandse ploegen renners van EPO en andere dopinggeduide middelen hebben voorzien.

Medische begeleiding

193] De ploegartsen hebben een dubbele verantwoordelijkheid. Zij zijn enerzijds verantwoordelijk voor de gezondheid van de renners, anderzijds voelen zij mede verantwoordelijkheid voor de sportieve prestatie van de renners of de ploeg als geheel. De gewenste onafhankelijke positie van de arts kan hiermee in het geding komen.

194] Ploegartsen hebben bovendien te maken met ethische dilemma's wanneer een oververmoeide renner vanuit gezondheidsoverwegingen beter af is met ondersteunende middelen. Dat geldt zeker wanneer er middelen bestaan waarbij met deskundig gebruik de gezondheidswinst groter is dan de gezondheidsschade. Dit geldt bijvoorbeeld voor EPO, dat, net als een hoogtestage of een verblijf in een hogedruktent, het aantal rode bloedcellen verhoogt. EPO werkt echter veel sneller en effectiever dan deze toegestane methoden.

Overig

195] Wij hebben geen aanwijzingen dat sponsors ploegen bewust onder druk hebben gezet, dan wel aangezet tot dopinggebruik. Het is echter op zijn minst naïef te noemen als een sponsor na 1998, toen steeds duidelijker werd dat in het peloton op grote schaal doping werd gebruikt, blind vertrouwde op de eerbiediging van de contractafspraak dat er dopingvrije sport bedreven diende te worden.

196] Vooral nadat in 2001 een werkzame EPO-test was ingevoerd, zijn renners, veelal op individuele basis, op zoek gegaan naar alternatieven, waaronder bloeddoping. Of de ploegleiders en het ploegmanagement van elk individueel gebruik op de hoogte waren, is niet met zekerheid te zeggen. Dat zij, zoals gezegd, er in het algemeen van op de hoogte waren dat hun renners niet 'schoon' waren, is zeer waarschijnlijk.

Effectiviteit van het anti-dopingbeleid

197] De invoering van het anti-dopingbeleid in de jaren zestig van de vorige eeuw leidde tot een kat- en muisspel tussen de dopinggebruikers en de controlerende instanties. Deze instanties liepen steeds achter op de voortdurende zoektocht naar nieuwe dopingmiddelen. Op het moment dat men er in slaagde voor een bepaald dopingproduct een werkzame controlemethode of test te ontwikkelen, gingen renners op zoek naar nieuwe middelen en methoden om de controles opnieuw te slim af te zijn. Dit verklaart voor een groot deel het verschil tussen het aantal op doping betrapte renners en het aantal renners dat gebruikte. De gepercipieerde pakkans is dan ook bij veel renners lange tijd niet groot geweest.

198] Dit spel herhaalde zich bij voortduring. Tot de invoering van een werkzame EPO-test in 2001 was het grotendeels vrij spel voor de gebruikers van EPO. De mogelijk goed bedoelde invoering van de maximale hematocrietwaarde van 50 door de UCI (onder druk van onder meer het peloton zelf), werd in het peloton vooral opgevat als een vrijbrief om tot deze grens EPO te kunnen gebruiken.

199] De UCI heeft sinds de oprichting van WADA met deze organisatie samengewerkt aan versterking van het anti-dopingbeleid. De voornaamste resultaten hiervan zijn de introductie van het biomedisch paspoort, de *Out-of-competition* tests en het systeem van *Whereabouts* in 2008. Samen met de *No needle policy* uit 2011 hebben deze maatregelen de wielersport aanzienlijk schoner gemaakt. Tegelijkertijd kan worden geconstateerd dat de UCI en WADA nog al eens competentieconflicten uitvechten en dat de samenwerking tussen beide organisaties te wensen over laat. Dit is kenmerkend voor het anti-dopingbeleid in het

algemeen. De controlebevoegdheid en het toezicht hierop is versnipperd. Doordat dit bovendien deels is belegd bij sportorganisaties, is sprake van een ongewenste, in het systeem ingebakken, belangenverstrengeling. Dit komt de effectiviteit van het anti-dopingbeleid niet ten goede.

200] Het dopinggebruik lijkt in Nederland (en ook in het buitenland) na 2008 sterk te zijn afgenomen door de ingevoerde anti-dopingmaatregelen. Het is echter zeer te betwijfelen of het kat- en muisspel doorbroken is. De zoektocht naar en het testen van nieuwe middelen is nog volop gaande. Het is hoogstwaarschijnlijk een kwestie van tijd voordat er iets nieuws komt dat effectief is en (voorlopig) niet opspoorbaar.

201] De bekentenissen en onthullende onderzoeken van de afgelopen jaren, hebben vooral in Nederland gezorgd voor een geloofwaardigheidscrisis in het wielrennen. De reacties zijn hier (en eerder in Duitsland) heftiger dan in andere landen. De renners die recent hebben bekend in het verleden doping te hebben gebruikt, worden publiekelijk scherp veroordeeld . De Rabobank heeft besloten om te stoppen als belangrijkste sponsor in het wielrennen en de NOS zal in 2013 het wielrennen op een meer terughoudende manier verslaan.

202] Deze crisis heeft met name in Nederland geleid tot een andere houding ten opzichte van dopinggebruik. De Nederlandse ploegen benadrukken momenteel hun dopingvrije aanpak. Ook een aantal internationale ploegen doet dat. Dit begin van een cultuurverandering is uiterst broos en verdient alle steun die het kan krijgen. De nieuwe generatie Nederlandse wielrenners dient het vertrouwen te krijgen en wellicht genoegen te nemen met voorlopig wat lagere klasseringen. Hopelijk is er een sponsor die op deze wijze het Nederlandse professionele herenwielrennen wil steunen en propageren.

203] De wielersport staat op dit moment op een kruispunt. Een werkelijke en duurzame cultuurverandering kan alleen ontstaan als het hele internationale peloton hierin meegaat. Dat is een lange weg, hoewel er ook uit andere landen goede signalen komen.

Hoofdstuk 7 Aanbevelingen

204] Om een cultuurverandering in het Nederlandse wielrennen ten aanzien van dopinggebruik te ondersteunen en stimuleren, stellen wij een aantal maatregelen voor. Deze aanbevelingen hebben we geclusterd in:

- Veranderingen in de cultuur
- Veranderingen in de organisatie
- Veranderingen in de anti-dopingaanpak

Veranderingen in de cultuur

Betere voorlichting

205] Cultuurverandering wordt gedragen door de jeugd. Het helpt als renners op jonge leeftijd leren dat goede voeding, uitgebalanceerde trainings- en wedstrijdprogramma's en goede mentale begeleiding de basis zijn voor goede prestaties. Dat pas tot het toedienen van voedingssupplementen en andere middelen hoeft te worden overgegaan als daar medische gronden voor zijn. Dit maakt de drempel om later doping te gebruiken veel hoger. De Nederlandse ploegen zijn wat dat betreft op de goede weg. Bij de voorlichting aan de jeugd zouden ook bekende renners uit het verleden ingezet kunnen worden. Een aantal heeft bij ons aangegeven bereid te zijn jonge renners te wijzen op de gevaren en onwenselijkheid van doping. Op deze manier draagt acceptatie van het verleden bij aan de ontwikkeling van een nieuwe cultuur in het Nederlandse wielrennen en hopelijk ook in het internationale wielrennen.

206] In de voorlichting over doping dient aandacht voor de onwenselijkheid ervan een belangrijk onderdeel te zijn. Dit kan met behulp van de kernwaarden van sport worden uitgedragen. Hiervoor dienen er structurele en goede programma's te zijn die integraal onderdeel vormen van de opleiding van jonge renners. De boodschap is dat een echte winnaar presteert zonder doping. Hierin ligt een rol weggelegd voor de UCI en de KNWU, in Nederland wellicht ondersteund door de Dopingautoriteit.

Meer doorstroming en ontsluiting van nieuwe kennis

207] De wielerwereld bestaat voor het grootste deel uit personen die misschien wel hun leven lang in deze wielerwereld actief zijn. Eerst als renner, later als ploegleider of manager. De wielerwereld heeft baat bij meer doorstroming van het kader en bij deskundigheid van buitenaf. Het gaat om het doorbreken van oude denkpatronen. Wij pleiten er niet voor om alle bestaande kennis en deskundigheid te laten verdwijnen. Om in een goede richting te veranderen, dien je ook te weten waar je vandaan komt. Het is wel belangrijk daarbij goed te selecteren. Personen met ervaring en in leidinggevende posities dienen de cultuurverandering actief en openlijk te ondersteunen. Cultuurverandering is alleen duurzaam als het gedragen wordt door de mensen met gezag en leidinggevende verantwoordelijkheden.

208] Als cultuurverandering het doel is, dan is ook nieuw bloed nodig. Investeren in de kwaliteit en opleiding van ploegleiders en ploegmanagement is hierbij minstens zo belangrijk als doorstroming. In deze opleiding hoort aandacht te zijn voor goede voeding, uitgebalanceerde trainings- en wedstrijdprogramma's en goede mentale begeleiding van renners. Sport overstijgende samenwerking op het gebied van topsportprogramma's kan

helpen om vernieuwing in de wielersport te stimuleren. Hier kan de Nederlandse sport als geheel baat bij hebben. Hier ligt mogelijk een rol voor de KNWU en NOC*NSF.

Creëren van (een structurele plaats voor) openheid

209] Veel mensen die we gesproken hebben, vond het prettig om hun hart te kunnen luchten bij ons. Zij ervaarden dat zij relatief veilig en zonder repercussies konden spreken over het verleden en tegelijkertijd konden nadenken over lessen voor de toekomst. Daar is in al die jaren nauwelijks ruimte voor geweest. Iedereen in het wielrennen heeft belangen, of relaties met belangen, die geschaad kunnen worden door openheid. Het feit dat onze commissie bestond uit personen die niet uit het wielernetwerk kwamen, heeft op deze openheid vermoedelijk een positieve uitwerking gehad. Wij hebben echter niet de indruk dat iedereen alles heeft verteld. Een structureel vervolg op de werkwijze en opzet van de Commissie kan blijvend informatie naar boven halen die essentieel kan zijn om de prille cultuurverandering verder te ondersteunen en te monitoren. Mensen die zaken waarnemen die niet stroken met de gewenste cultuurverandering hebben een plaats nodig waar zij hun informatie veilig kwijt kunnen. Vervolgens kunnen op grond van deze informatie structurele organisatorische of beleidsmatige maatregelen worden genomen.

210] Een speciale adviescommissie kan, mede op grond van deze informatie, aan het management van de ploegen en aan het bestuur van de KNWU periodiek rapporteren over de voortgang van de cultuurverandering en bindende adviezen geven. Daarnaast gaven renners aan behoefte te hebben aan een vertrouwenspersoon die hen persoonlijk en individueel kan helpen bij (ethische) dilemma's. Voor beide aspecten ligt het mogelijke initiatief bij de KNWU.

Veranderingen in de organisatie

Betere ploegstructuur

211] Er zijn in de Nederlandse ploegen veel stappen gezet ter verbetering van de organisatiestructuur. Het is belangrijk dat taken en verantwoordelijkheden van de ploegleiders, de medische begeleiding en het management helder zijn afgebakend. De arts moet primair verantwoordelijk zijn voor de gezondheid van de renners en niet voor de resultaten van de ploeg. De ploegleiding is verantwoordelijk voor de sportieve resultaten. Het management draagt verantwoordelijkheid voor de overall resultaten op het gebied van imago en financiën. Deze verantwoordelijkheden moeten onafhankelijk van elkaar en zonder dubbele belangen ingevuld kunnen worden.

212] Binnen de wielerploegen dient meer cohesie te komen in de begeleiding van renners dan vroeger het geval was. In plaats van dat de ploeg een verzameling individuele renners is die zelf eigen trainingsprogramma's, begeleiders en artsen hebben, is het van belang dat de renners en de begeleidende staf als een team opereren en met een gedeelde visie op pad gaan naar goede prestaties. De Nederlandse ploegen zijn hier nu al mee bezig. Dat verdient verdere navolging en doorontwikkeling.

213] Een andere maatregel die het functioneren als team kan stimuleren, is het straffen van ploegen in plaats van renners. Als renners positief testen op doping zal de druk op de ploeg om alle renners nauwgezet te controleren, ook in de voorbereiding, toenemen. Hierbij kan men aan financiële straffen denken of aan puntenvermindering in het kader van de Pro Tour. Dit kan in een dialoog tussen de UCI en de ploegen verder worden uitgewerkt.

Heldere positionering medische begeleiding
214] Het is belangrijk dat artsen primair verantwoordelijk zijn voor de gezondheid van de renners en niet voor de prestaties. Daar zijn binnen een ploeg goede afspraken over te maken. Op verzoek van het Ministerie van VWS zijn er hiervoor naar aanleiding van de Intralipid affaire bij de PDM-ploeg destijds richtlijnen opgesteld. Een idee dat in dit verband regelmatig in de gesprekken naar voren is gekomen, is de ontwikkeling van een specifieke code voor (para)medische begeleiders. De bestaande richtlijnen zouden daarbij prima als uitgangspunt kunnen dienen.

215] Artsen en andere medische begeleiders zouden deze gedragscode moeten ondertekenen. De controle op naleving van deze code kan komen te liggen bij de beroepsgroep zelf. Hiervoor kunnen reeds bestaande trajecten van certificering en registratie benut worden. Het perspectief is dat de (para)medici die werkzaam zijn in het wielrennen zich actief gaan organiseren zodat structurele uitwisseling van kennis en ervaringen, deskundigheidsbevordering en belangenbehartiging gestimuleerd en gewaarborgd blijven. Hierdoor ontstaat tevens de mogelijkheid voor artsen en paramedici om elkaar onderling te kunnen aanspreken op ongewenst gedrag.

Verbetering positie renners
216] De arbeidsomstandigheden van renners kunnen beter. Renners ervaren een grote druk om te presteren, vanuit zichzelf, de collega renners, de ploeg en de publieke opinie. Op zichzelf verschilt dat niet veel van andere (beroeps)sporten maar de frequentie waarop die prestatie geleverd dient te worden, is wel hoger dan in de meeste andere sporten.

217] Zoals aangegeven kan een beter uitgebalanceerd wedstrijdprogramma de druk die wielrenners ervaren verminderen en meer gelegenheid geven voor een natuurlijk herstel van het lichaam tussen wedstrijden door. Dit kan in een dialoog tussen de UCI, de ploegen en de renners verder worden uitgewerkt.

Andere competitie- en *business*-modellen
218] De opzet van de Pro Tour kent een aantal barrières op weg naar verandering en een dopingvrije wielersport. Zo ligt er nu (te) veel nadruk op de prestaties van de renners. De punten die renners verzamelen, tellen op naar een gezamenlijk puntentotaal van de ploeg. Dat maakt individuele renners enerzijds kwetsbaar en anderzijds ‘kostbaar’. Er zijn andere competitie- en *business*-modellen denkbaar die een cultuurverandering beter faciliteren.

219] Het is het waard om in internationaal verband de verschillende ideeën die hieromtrent leven verder te onderzoeken. UCI, ASO[70] en de wielerploegen zijn de aangewezen partijen om in gezamenlijkheid de mogelijkheden te verkennen op welke wijze de competitie- en *business*-modellen vormgegeven zouden kunnen worden.

Veranderingen in de anti-dopingaanpak in het wielrennen

Vergroten van de pakkans
220] In het buitenland leidde en leidt de inzet van politie en justitie tot geruchtmakende opsporingsresultaten. De politie heeft diverse opsporingsbevoegdheden die de UCI en dopingautoriteiten niet hebben. Hoewel een harde aanpak van de kleine kern van notoire dopingovertreders misschien baat zou hebben bij het inschakelen van justitie zijn we hier

[70] De ASO (de Amaury Sport Organisation) is een Frans bedrijf dat gespecialiseerd is in het organiseren van grote wielerevenementen, w.o. de Tour de France

geen voorstander van. Het nadeel van een dergelijke aanpak is dat het dopinggebruikers criminaliseert waar het gebruik van dezelfde middelen buiten de sport niet strafbaar is. Bovendien geeft een justitiële taak op het gebied van dopingbestrijding in de sport de illusie dat het probleem dan opgelost gaat worden. Ook in de landen waar dopinggebruik in de sport wel strafbaar is, bestaat het probleem immers nog volop. Tot slot lijkt in Nederland de inzet van justitie en politie voor handhaving van spelregels in de sport maatschappelijk gezien minder wenselijk. Er zijn in Nederland op grond van de Geneesmiddelenwet en de Wet op de Economische Delicten in principe wel mogelijkheden tot justitieel ingrijpen ten aanzien van de handel in dopingmiddelen. In hoeverre actief beleid op dit vlak een welkome aanvulling is op het bestaande beleid kan een interessant onderwerp van overleg zijn tussen de opsporingsautoriteiten en de sportsector.

221] Er is een aantal andere manieren om de pakkans voor dopingzondaars te vergroten. Aangezien controles en opsporing erg kostbaar zijn, zullen in de eerste plaats slimmere keuzes moeten worden gemaakt. Een harde aanpak van de kleine kern van notoire dopingovertreders lijkt het meest effectief. Op het moment dat zij niet meer de norm kunnen stellen in het peloton zal de grote groep ‘volgers’ in het dopinggebruik er ook meer en meer van af gaan zien. Om de effectiviteit van de dopingcontroles te verbeteren, kan gebruik gemaakt worden van de kennis van (ex) renners. In Nederland kunnen KNWU en de Dopingautoriteit hier het voortouw in nemen, in afstemming met de UCI.

222] Een tweede mogelijkheid om de pakkans te vergroten, wordt tegenwoordig al veelvuldig toegepast, doordat de urinestalen en bloedmonsters langdurig bewaard worden. Na ontwikkeling van een nieuwe test kan dan alsnog worden gecontroleerd. In de gesprekken is een paar keer de suggestie gedaan om diegenen die achteraf, na hun carrière, toch betrapt worden, financieel te straffen. Dit kan worden georganiseerd door bijvoorbeeld een deel van het prijzengeld van renners in een fonds onder te brengen dat pas na verloop van tijd tot uitkering overgaat indien de betreffende renner niet met terugwerkende kracht op dopinggebruik betrapt wordt. Dit kan in een dialoog tussen de UCI en de ploegen worden uitgewerkt.

<u>Verbeteren van internationale samenwerking</u>

223] Een dopingcultuur stopt niet bij de grens. Een cultuurverandering in Nederland is heel moeilijk vol te houden als de internationale wielerwereld daarin niet meegaat. Uitvoerige en intensieve afstemming in de bestaande internationale samenwerkingsverbanden is essentieel maar zal door cultuurverschillen hoogstwaarschijnlijk langzaam verlopen.

224] Een voortdurende dialoog en kennisoverdracht tussen landen maar ook tussen sporten is desalniettemin cruciaal om cultuurverandering duurzaam te verankeren. Internationale samenwerking kan zich ook richten op andere terreinen. Bijvoorbeeld op het gebied van onderzoek naar:

- nieuwe tests
- dopingnetwerken, en hun voortdurende zoektocht naar nieuwe middelen
- leveranciers van doping

<u>Scheiding van conflicterende belangen</u>

225] We constateren dat het belang dat de UCI heeft bij een goed imago van de wielersport mogelijk vertragend heeft gewerkt bij de ontwikkeling van anti-dopingbeleid. Door de verantwoordelijkheid voor dopingcontrole en -bestraffing weg te halen bij internationale sportorganisaties, kan deze belangenverstrengeling worden voorkomen. Idealiter is de (inter)nationale sportbond verantwoordelijk voor het ontwikkelen van de sport en het

bijbehorende anti-dopingbeleid, inclusief de noodzakelijke voorlichting. De dopingcontroles en -bestraffing hieromtrent zouden dan ondergebracht moeten worden bij aparte organisaties. In Nederland zijn ontwikkelingen op gang gekomen die ten dele in dezelfde richting gaan. Diverse Nederlandse sportbonden zijn ertoe over gegaan hun tuchtrechtspraak uit te besteden aan het Instituut Sportrechtspraak. Nederland loopt hierin voorop en in internationaal verband zou voor navolging gepleit kunnen worden.

226] Het weghalen van dopingcontroles en bestraffing bij de internationale sportbonden en deze onderbrengen bij een bestaande of een nieuw op te richten organisatie, is een grote stap. Niettemin is het zinvol om een zorgvuldig proces in te gaan met alle betrokkenen (internationale sportbonden, WADA, NOC' s etc.) om te onderzoeken of dit haalbaar is.

Algemeen
227] Ten behoeve van de uitvoering en waardering van al onze aanbevelingen kan het nuttig zijn een tijdelijke werkgroep van (inter)nationale deskundigen en belanghebbenden in te stellen. Deze kan onze aanbevelingen uitwerken.

Nawoord

228] Cultuurverandering begint bij het duiden én accepteren van zaken die niet goed gingen. Acceptatie door de Nederlandse wielerwereld en de Nederlandse maatschappij dat de beschreven dopingcultuur er was, is belangrijk. Die acceptatie houdt echter ook nog iets anders in. Cultuurverandering kan namelijk alleen slagen door te willen begrijpen waarom zaken niet goed gingen.

229] Het merendeel van de renners die wij spraken, gaf aan dat zij liever niet tot dopinggebruik zouden zijn overgegaan. Zoals we gezien hebben, heeft een opeenstapeling van factoren geleid tot het grootschalige dopinggebruik in de wielersport. Daarmee pleiten wij hen niet vrij. Temeer verdienen de renners die wél weerstand hebben weten te bieden aan die druk, van publiek en media respect.

230] Ongenuanceerde veroordeling van dat dopingverleden hindert een positieve cultuurverandering. Het werkt in de hand dat mensen hun mond houden, het dopinggebruik ‘wegrationaliseren’ of het verleden met de mantel der liefde bedekken. Het openlijk benoemen van fouten is goed, aangezien alleen op deze wijze ervan geleerd kan worden.

231] De heftige publieke reacties in Nederland zijn internationaal gezien moeilijk uit te leggen. De Nederlandse dopingcultuur was zeker niet extremer dan in de rest van het wielerpeloton. De voormalige Rabobankploeg die in Nederland momenteel sterk onder vuur ligt, was bijvoorbeeld een ploeg die internationaal gezien een goede reputatie had en relatief verantwoord en terughoudend met doping om ging (hoewel ‘relatief verantwoord’ nog steeds leidde tot overtredingen van de regels). Als deze heftige reacties zich doorzetten in Nederland bestaat het risico dat hetzelfde gebeurt als in Duitsland waar dit het einde van het professionele wielrennen betekende. Sponsors en media zijn daar (voorlopig) afgehaakt.

232] De UCI wordt wel verweten (in de media, maar ook in onze gesprekken) traag en ongeloofwaardig te opereren als het gaat om anti-dopingmaatregelen. De tegengestelde belangen binnen de UCI zouden hier de oorzaak van kunnen zijn. Het feit dat de UCI, in vergelijking met andere internationale sportbonden, een koploper is op het gebied van anti-doping zegt in onze ogen veel over de wijze waarop deze belangentegenstelling naar alle waarschijnlijkheid ook de andere internationale sportbonden in een greep houdt. Dat in andere sporten minder over dopinggebruik naar buiten komt, zegt dan ook weinig over het werkelijke dopinggebruik. Zeker als men in aanmerking neemt dat veel sporten vergelijkbare kenmerken hebben als het wielrennen.

233] In dat licht is het raadzaam na te denken over het instellen van een vergelijkbare Commissie voor andere sporten. Het is naïef om te denken dat in sporten met corresponderende kenmerken als de wielersport niet op grotere schaal gebruikt wordt dan nu bekend is. Potentieel zijn hier dezelfde geloofwaardigheidsrisico’s aanwezig als in het wielrennen. Het is verstandig een crisis als in het wielrennen voor te zijn.

Conclusions and recommendations

Conclusions

The doping culture in Dutch cycling

Explanations for the doping culture

What we define today as doping has been an inextricable part of the cycling culture for many decades. The foundations for this were laid long ago, when the idea took root among cyclists that the gruelling races that characterised the early years of cycling made the use of performance-boosting substances indispensable.

Down to the present day, cyclists are trained from the time they are juniors in the tradition that anyone wanting to excel will need a soigneur and will have to care for his or her body in extreme ways. The introduction of doping rules in the 1960s transformed the use of specific performance-boosting substances into infringements overnight. But this did not lead to a change of attitudes in the cycling world.

These doping rules, which had been thought up by 'outsiders', were shrugged off as unimportant. In fact the use of banned substances was still scarcely seen as cheating; instead, it was seen as part of the good preparation needed to produce a superb performance. In that context, each person determined his own limits. Anyone who was caught had failed. Someone who prepared as well as possible with innovative doping substances and passed the tests safely was practising his sport in a professional way.

To achieve their own objectives at the top of their professional sport, to fulfil the expectations of the sponsors and the Dutch public, many of the leading Dutch professional cyclists probably went along with the prevailing culture in their sport. The picture that we have built up is that the vast majority of the cycling champions of the 1960s, 1970s and 1980s made very frequent use of doping in the most important races.

We also spoke to cyclists who told us that they had never used doping, or who knew cyclists who did not use doping. Difficult as this attitude was to sustain in the 1960s, 1970s and 1980s, it became harder still with the introduction of EPO in the early 1990s. EPO was initially impossible to trace. Moreover, EPO was so effective that it was scarcely possible to win without it. Talent and training discipline remained important, but they became far less decisive. Champion cyclists could suddenly find themselves defeated by their lessers. This was the first time that doping triggered widespread commotion within the peloton.

The safe use of EPO requires medical know-how. Since by the end of the 1980s professional cyclists were relying more and more on medical advice (from the team physician or a doctor in their own circle of acquaintances), the health risks associated with EPO presented less and less of an obstacle. In the heyday of EPO, the vast majority of cyclists saw it as a simple necessity - not just to have a chance of winning, but simply to be able to keep up with the peloton. The Pro Tour points system, in which individual cyclists are responsible for the team's total number of points, appears to have reinforced this feeling among riders.

Percentages have been cited of at least 80% and possibly as high as 90% or 95% of professional cyclists using doping in the late 1990s and the early years of this century. Some of the non-users were newcomers to the peloton, for whom it took one or two years before

they became familiar with the actual extent of the doping culture, or were initiated into it. Then there was a small group of non-users, who rejected the dominant culture on grounds of principle. But these were exceptions.

Emulating fellow cyclists from other countries, Dutch cyclists too started using EPO. We have the impression that they joined in at a relatively late stage, on account of their initial fear and lack of knowledge about the product, and possibly because they were more reluctant to engage in doping than riders and teams in some other countries.

Many riders told us that they had faced a stark choice between joining in and getting out. It was crucial to the success of their cycling career and to the simple fulfilment of the basic expectations of the team leadership. Confronted with the structural difference in quality with their competitors, the prospect of starting important races without any chance of success, and having to face harsh criticism from the public if they failed to do well, the vast majority went along with the use of EPO and other banned substances that were in common use within the peloton.

Still, some people did abandon professional cycling in response to the introduction of EPO. There was also an ever-shrinking group of riders that continued to race without using banned substances and who opted for an unusual third avenue: accepting that they were bound to lose in the main events, especially in the major classic races and tours. In this situation, a top athlete whose ultimate goal is victory would have had to possess immense inner strength to continue to reject doping.

We have the impression that among the top ranks of Dutch amateur cyclists, the use of doping is currently incidental but not systematic or widespread. Still, all kinds of substances that are not banned, such as nutritional supplements, vitamins and minerals, are taken as part of the routine care for the body. The use of doping is partly fostered by the accepted use of substances of this kind, certainly when these are administered in the form of injections.

<u>The secrecy surrounding doping</u>
To a large extent, the development and persistence of the use of doping have been made possible by its concealment from the outside world. This secrecy was largely based on the collective realisation that if the use of doping were to be made public, the team's continued existence would hang in the balance, thus jeopardising the jobs of the riders and their immediate associates.

Anyone who breached this veil of secrecy, whether internally or - worse still - in public, could be sure that his words would be greeted with scorn, and might even find himself thrown out of the team or the peloton. When riders joined professional cycling teams, they would be gradually initiated into the existing doping secrets, while simultaneously acquiring part of the responsibility for guarding them. The same applied to riders who did not use banned substances themselves, and to some extent also to the sporting press. Journalists who published stories about doping would find themselves denied access to the professional cycling 'in-crowd', while their reports were given a lukewarm reception by the general public: the stories that did get written about the subject, in spite of the obstacles, caused little commotion at the time.

A carefully-cultivated culture of 'organised ignorance' prevailed in the cycling peloton. To minimise the denials and lies that needed to be told to the outside world, riders, team leaders, sponsors, journalists and others involved in the sport closed their ears to any overly

specific information about other people’s use of banned substances. Small groups of riders did exchange detailed knowledge and experiences, as friends, to help each other. But in general, it was possible, by looking the other way - figuratively speaking, and sometimes perhaps literally - to maintain that one had only vague suspicions.

Many of the people we interviewed said at some point: ‘perhaps I was a bit naive’. Even so, we believe that everyone who was involved in professional cycling in the late 1990s knew about the use of doping, or in any case *could* have known. The same applied, it should be said, to the general public. A great deal of evidence was provided for the use of banned substances in the 1990s, but it scarcely made a ripple in the public opinion. Recent years have witnessed a reversal in public opinion on this issue, while the use of doping appears to have declined in comparison to the situation a decade ago.

Organisation of the use of banned substances in the Netherlands

Team leaders and management

It is our impression that for a certain time following the introduction of EPO, doping was systematically embedded in the way in which Dutch cycling teams operated. However, this system was more informal for riders, and less intensive, than in certain other teams.

In the Dutch teams, this system appeared to be largely inspired by a consciousness that without the use of banned substances, it was impossible to fulfil the expectations of the riders themselves, the team leaders, the sponsors, or the public. The team management and physicians supervised the riders' drug use because of the associated health risks, the risk of testing positive, the effectiveness of the substances used, and the chances of the rider concerned achieving sporting success.

After 1998, and in particular after the introduction of the EPO test, there was a change in the intensity of these practices and the atmosphere surrounding them. The use of banned substances became less public and was rather left to the riders themselves. It should be added that the team continued to regulate and control doping according to the same principles as before (on the basis of the health risks, the risk of testing positive, the effectiveness of the substances used, and the chances of the rider concerned achieving success).

This form of 'doping management' was inspired partly by a desire for sporting success and partly by the belief that it was impossible to prevent riders from using banned substances. The team management and team physicians therefore saw it as preferable to subject this use to expert supervision. Otherwise, riders would go elsewhere for help, with all the risks this might entail for their own health and the team's reputation. By subjecting riders to periodic tests, they kept their drug use under control and limited the risk of being caught. In this light it is a fair assumption that the physicians operating in Dutch teams also supplied riders with EPO and other banned substances.

Medical supervision

Team physicians have a two-pronged set of responsibilities. On the one hand, they are responsible for the riders' health, while on the other hand they feel partly responsible for the team's sporting performance. These split responsibilities may put in jeopardy the independent position that one would wish such a physician to enjoy.

Furthermore, team physicians find themselves facing ethical dilemmas when they conclude that an exhausted rider would be better off, in health terms, if given certain supporting substances. This certainly applies when substances exist that provide more health benefits than injurious effects to health, provided they are used expertly. This applies to EPO, for instance, which - like altitude training or a stay in a high-pressure tent - increases the number of red blood cells. However, EPO works much more rapidly and effectively than these permitted methods.

Other points
We do not have any indications that sponsors deliberately put teams under pressure or incited them to use doping. However, at the very least it can be called naive if a sponsor trusted blindly that the team was adhering to the contractual agreement that sport would be pursued without the use of doping after 1998, when it became increasingly clear that doping was being used on a large scale within the peloton.

Especially after the introduction of an effective EPO test in 2001, riders went in search of alternatives, including blood doping, largely on an individual basis. Whether the team leaders and the team management were aware of what each individual member of the team was using cannot be stated with certainty. That they were aware that their riders were not 'clean', as already stated above, seems highly probable.

Effectiveness of the anti-doping policy

The introduction of the anti-doping policy in the 1960s ushered in a cat-and-mouse game between users and the controlling authorities. In the constant quest for new substances, the authorities always lagged behind. As soon as someone succeeded in developing an efficient test or other methods of checking for a particular product, riders went in search of new substances and methods to outwit the tests again. This largely explains the discrepancy between the number of riders caught for doping and the number of actual users. For many riders, the perceived risk of being caught was for years quite small.

This game constantly repeated itself. Until the introduction of an effective EPO test in 2001, EPO users were largely free to do as they pleased. The possibly well-intentioned introduction of the maximum hematocrit value of 50 by the UCI (partly under pressure from the peloton itself) was interpreted within the peloton primarily as a licence to use EPO up to this limit.

Since the establishment of the WADA, the UCI has cooperated with it to strengthen the anti-doping policy. The most notable results were the introduction of the biomedical passport, the ‘Out-of-competition’ tests and the ‘Whereabouts’ system in 2008. Along with the 'No needle policy' (2011), these measures have done a great deal to clean up cycling. At the same time, it may be noted that the UCI and WADA frequently lock horns in conflicts of competence, and that their cooperative relationship leaves much to be desired. This is characteristic of anti-doping policy in general. Powers to carry out tests and the supervision of these tests are fragmented. Furthermore, since some of these powers are vested in sports organisations, an undesirable conflict of interests is built into the system. This undermines the effectiveness of the anti-doping policy.

The use of doping in the Netherlands (and in other countries too) appears to have fallen sharply since the measures introduced in 2008. In spite of the above hopeful signs, it seems very doubtful that the cat-and-mouse game has been halted by. Both the quest for new

substances and the development of tests for them are still in full swing. It is most probably only a question of time before something new enters the scene that is highly effective and (for the time being) impossible to trace.

The confessions and revealing investigations of the past few years have provoked a crisis of credibility in cycling, especially in the Netherlands. The reactions here (and earlier in Germany) have been more vehement than in other countries. The riders who recently confessed to having used banned substances in the past are sharply condemned in public. The Rabobank has given up its position as the leading cycling sponsor, and the NOS public broadcasting company is adopting a more muted approach to its coverage of cycling events in 2013.

This crisis has transformed attitudes to doping, especially in the Netherlands. Dutch teams now emphasise that they are free of doping, and several international teams have made similar announcements. This beginning of a cultural shift is extremely fragile and deserves all the support it can get. The new generation of Dutch cyclists deserves the public's confidence, and may have to content themselves with lower placings for the time being. Hopefully, a sponsor will come forward who is willing to support and propagate Dutch professional men's cycling in this way.

At this point in time, cycling stands at a crossroads. A real and enduring cultural shift can only come about if the entire international peloton commits to it. That day is a long way off, although promising signals from other countries have also been received.

Recommendations

To support and encourage a culture shift in relation to the use of banned substances in Dutch cycling, we propose a number of measures. We have grouped these recommendations together as follows:

- Cultural changes
- Changes in organisational structure
- Changes in anti-doping strategies

Cultural changes

Better provision of information
Cultural changes are transmitted by the younger generation. It will help if riders learn at an early age that good nutrition, a well-balanced programme of training and races, and good mental coaching make up the foundations on which an outstanding performance is based. That there is no need to start taking nutritional supplements or any other substance unless there are medical grounds for doing so. This alone would greatly raise the threshold at which riders might start using doping later on. In this respect, the Dutch teams are on the right path. Well-known riders from the recent past could be asked to contribute to sessions organised to provide information to young people. Some have told us that they would be willing to draw the attention of young riders to the dangers and the undesirability of doping. This would make it possible to use an acceptance of the past to help propagate a new culture in Dutch cycling, and hopefully in international cycling too.

The undesirability of doping should be emphasised whenever information is being provided about the subject. This can be presented by invoking the core values of sports. For this purpose, well thought-out, systematic programmes should be set up and made an integral part of the training of young riders. The message that should be transmitted is that a real winner performs without the aid of doping. There is a role here for the UCI and the Royal Dutch Cycling Federation (KNWU), possibly supported in the Netherlands by the Doping Authority.

<u>More job mobility and the opening up of new knowledge</u>

The cycling world is made up to a large extent of people who may be active in this sector for their entire lives. They start out as riders, later becoming team leaders or managers. The cycling world would benefit from more job mobility at management level and the input of expertise from external sources. There is a need to cut through old patterns of thinking. We are not advocating jettisoning all the existing knowledge and expertise. To get the change of direction right, you also need to know where you are coming from. But it is important to be selective in this respect. People with experience and those in positions of leadership must support the cultural change in an active and open way. Cultural change will only be lasting if it is sustained by people with authority and responsibility in positions of leadership.

If cultural change is the objective, new input is essential. Investing in the quality and training of team leaders and the team management is at least as important in this respect as job mobility. This training should focus on good nutrition, well-balanced programmes of training and races, and good mental coaching for riders. Enlisting people from outside the sports sector as partners in top-class sporting programmes can help to stimulate processes of renewal in cycling. This could benefit Dutch sport as a whole. The KNWU and Dutch Olympic Committee*Dutch Sports Federation (NOC*NSF) could play useful roles in this respect.

<u>Building in a space for openness</u>

Many of the people we spoke to said they were glad to be able to speak freely to us. They experienced it as a welcome opportunity to be able to speak about the past in a safe environment, without fear of repercussions, while at the same time being able to reflect on the lessons to be learned for the future. There has scarcely been any space for this all these years. Everyone who has a vested interest in cycling, or is linked to a vested interest, could be harmed by openness. We suspect that the fact that our committee consisted of people who did not come from the cycling network helped to foster this openness. Still, we do not have the impression that everyone told us everything. A structural follow-up to the Committee’s working method and structure could create a permanent flow of information that may be essential to further consolidating and monitoring the incipient cultural change, of which we believe we detected signs. People who observe behaviour that is at odds with the desired cultural change need to have somewhere to go, somewhere they can pass on such information safely. Measures could then be taken on the basis of this information, whether in terms of policy or organisational structure.

A special advisory committee could issue periodic reports on the progress of the cultural change to the management of the teams and the KNWU board and make binding recommendations. Riders also advocated the appointment of a confidential counsellor who could help them on a personal, individual level when they find themselves facing ethical dilemmas. Both these ideas could be taken up and developed by the KNWU.

Changes in the organisational structure of cycling

Better team structure
Many steps have been taken within the Dutch teams to improve the organisational structure within teams. It is important to ensure that the tasks and responsibilities of team leaders, medical supervisors and management are all clearly defined. The physician should be primarily responsible for the riders' health and not for the team's performance. The team leadership is responsible for the sporting results. The management bears responsibility for overall results in terms of image and financial consequences. Those concerned should be able to exercise these responsibilities independently of one another and without being encumbered by conflicting interests.

There is a need for a more cohesive approach than in the past to the supervision of riders within cycling teams. Instead of the team being a collection of individual riders, each with his or her own training programme, coach and physician, it is important that the riders and the coaching staff operate as a team, and strive to achieve good results on the basis of a shared philosophy. The Dutch teams are already adopting this approach. This deserves to be emulated and developed more widely.

Another measure that could encourage people to work as a team would be introducing a system of punishing teams, rather than riders, for infringements. If riders test positive for doping, this would increase pressure on the team to supervise all riders closely, including during preparation. Sanctions might include financial penalties or points deducted in the context of the Pro Tour. This could be further elaborated in a dialogue between the UCI and the teams.

Clear position of medical supervisors
It is important that physicians should bear primary responsibility for riders' health and not for their performance. It is possible to make good agreements about this within a team. Guidelines were drawn up in this connection at the request of the Ministry of Health, Welfare and Sport, following the Intralipid affair in the PDM team. An idea that frequently surfaced during the interviews was the need for a specific code of conduct for medical and paramedical supervisors. The existing guidelines would provide a suitable basis for developing such a code of conduct.

Physicians and other medical supervisors should be required to sign this code of conduct. Monitoring compliance with the code would be the medical profession's internal responsibility. To this end existing procedures of certification and registration could be used. The suggested scenario is one in which medics and paramedics working in the cycling world would actively organise in such a way as to encourage structural exchanges of knowledge and experience, professional development, and the protection of their own interests. This will enable medics and paramedics to raise issues of suspected infringements with each other.

Improving the position of riders
Riders' working conditions are open to improvement. They experience great pressure to perform: not just internally but also from fellow riders, from the team and from public opinion. The pressure does not in itself greatly differ from that in other professional sports, but the frequency with which this performance has to be delivered is much higher than in most other sports.

As already noted, a more balanced programme of races could reduce the pressure experienced by cyclists and create more opportunity for their bodies to recuperate naturally between events. This improvement could be further elaborated in a dialogue between the UCI, the teams, and the riders.

Other competition and business models
The structure of the Pro Tour places certain obstacles in the path of efforts to rid professional cycling of doping. One is the enormous emphasis on the riders' performance. The points accumulated by riders are added up to make the team's joint total. This makes individual riders vulnerable on the one hand, and expensive on the other. Other competitive and business models are conceivable that would foster cultural change more effectively.

It would be worth taking stock of the various ideas that have been aired in this context and exploring them in depth, in an international context. The UCI, ASO,[71] and cycling teams would appear the most appropriate parties to explore the possibilities together, and to propose ways of designing new competitive and business models.

Changing in anti-doping strategies in cycling

Increasing the chance of catching offenders
In other countries, the deployment of the criminal justice system has led to investigations with results that have caused a considerable stir. The police have a range of investigative powers that the UCI and doping authorities lack. Although enlisting the criminal justice system might make it possible to crack down hard on the small nucleus of notorious doping offenders, we are not in favour of it. The disadvantage of such an approach is that it criminalises the users of doping, while the use of the same substances outside the sport is not a criminal offence. Furthermore, making the criminal justice authorities responsible for tackling doping in sport would create the illusion that this will solve the problem. In fact, however, the problem is still widespread even in countries where the use of doping in sport is a criminal offence. Finally, the deployment of the police and the justice system for enforcing compliance with rules in sports seems undesirable from a social perspective. The Netherlands does in principle possess certain instruments for involving the criminal justice authorities in relation to drug trafficking, on the basis of the Medicines Act and the Economic Offences Act. To what extent pursuing an active policy at this level would be a welcome addition to the existing policy could be an interesting subject of consultations between the investigative authorities and the sports sector.

There are several other ways of increasing the chance of catching doping cheats. Since tests and investigations are very expensive, it is essential to start by making more intelligent choices. The most effective procedure would seem to be adopting a hard approach to tackling the small nucleus of notorious doping offenders. Once they are no longer able to set the standard within the peloton, the group of 'followers' in the use of doping will be more and more likely to abandon the practice. The effectiveness of doping tests could be improved by using information supplied by riders or former riders. In the Netherlands, the KNWU and the Doping Authority could take the lead here, coordinating their approach with the UCI.

Another possible way of improving the chance of catching offenders is already being widely applied nowadays, since urine and blood samples are retained for long periods of time.

[71] The ASO (Amaury Sport Organisation) is a French company that specialises in organising major cycling events, including the Tour de France.

These can be re-tested after a new test has been developed. Several people interviewed suggested that financial penalties could be imposed on those who were caught for doping later, after their careers had ended. This could be organised by transferring part of the riders' prize money to a fund that will not pay out until a certain period of time has elapsed, provided the rider concerned is not discovered later to have used doping in the past. The details could be worked out in a dialogue between the UCI and the teams.

Improving international cooperation
Doping culture does not stop at national borders. It is very difficult to sustain a cultural change in the Netherlands that is out of step with the international cycling world. Creating extensive, close-knit coordination in the existing international cooperative structures is essential, but cultural differences mean that this will most probably be a slow process.

Nonetheless, constant dialogue and transfers of knowledge between countries and between sports are crucial to embedding enduring cultural change. International cooperation could also focus on other areas, such as research on:

- new tests;
- doping networks, and their constant quest for new substances;
- doping suppliers.

Separation of conflicting interests
We observe that the UCI's interest in preserving the image of professional cycling may have acted as a brake on the development of anti-doping policy. Removing the responsibility for doping tests and punishing offenders from international sports organisations would be a way of preventing this conflict of interests. Ideally, national and international sports federations are responsible for developing the sport and for the associated anti-doping *policy*, including providing the necessary information. But the responsibility for testing for banned substances and for the related disciplinary procedure should be transferred elsewhere. In the Netherlands, developments have already been launched that go some way in this direction. Several Dutch sports federations have decided to transfer such disciplinary proceedings to the Institute for Sports Justice (ISR). The Netherlands has taken the lead in this respect, and proposals could be made at international level for other countries to follow suit.

Removing responsibility for doping tests and punishing offenders from the international sports federations and transferring these tasks to an existing or new organisation is a big step. Nonetheless, it would be worthwhile to set up a careful process with all parties involved (international sports federations, WADA, NOCs etc.) to investigate whether it would be feasible.

General comment
For the implementation and assessment of all our recommendations, it may be a good idea to appoint a temporary working group of national/international experts and interested parties, which could elaborate our recommendations in detail.

Final remarks

Cultural change starts with the identification and acceptance of things that have gone wrong in the past. It is important that the Dutch cycling world and Dutch society as a whole accept that the doping culture, as described above, did in fact exist. But this acceptance also implies

something else. For cultural change can only succeed where there is a will to understand *why* things went wrong.

Most of the riders we spoke to said that they would have preferred not to use doping. As we have seen, an accumulation of factors led to the large-scale use of doping in professional cycling. This is not to exonerate those who used banned substances. But those riders who did withstand the pressure deserve all the more respect, from the media and the public at large.

Simply condemning that doping past out of hand makes it harder to achieve positive cultural change. It encourages people to keep quiet or to gloss over past events. Referring openly to the mistakes that were made is a good thing, since only then can one learn from the mistakes of the past.

The fierce reactions of the Dutch public are hard to explain in an international context. The doping culture was certainly no more extreme in the Netherlands than in the rest of the cycling peloton. The former Rabo team, for instance, which is now being attacked so fiercely in the Netherlands, was a team with a good reputation in the international arena, and one that adopted a relatively responsible and restrained attitude to doping (although this 'relatively' responsible behaviour still led to infringements of the rules). If these fierce reactions continue in the Netherlands, there is a risk that it may precipitate the end of professional cycling, as happened in Germany, where the media and sponsors have pulled out, for the time being in any case.

The UCI is sometimes accused (in the media, and also in our interviews) of acting too slowly and without conviction when it comes to anti-doping measures. This might be attributable to the conflicting interests that exist within the UCI. In our view, the fact that the UCI is still leading the way in its anti-doping approach, in relation to other international sports federations, suggests that the other international sports federations are probably paralysed by similar conflicts of interests. That there has been less publicity about the use of doping in other sports therefore says little about the actual prevalence of doping - certainly when one bears in mind that many sports share certain characteristics with cycling.

In this light, it would be advisable to consider setting up similar committees for other sports. It would be naive to think that in sports with similar features, doping is not used on a larger scale than is now known. The same risks in terms of damaged credibility are potentially present in these sports as in cycling. It would be wise to take action before another sport suffers a crisis such as that afflicting professional cycling.

BIJLAGEN

Bijlage 1 Opdrachtbrief

Bezoekadres
Wattbaan 31-49
3439 ML Nieuwegein

Postadres
Postbus 2661
3430 GB Nieuwegein

Tel 030 751 33 00
Fax030 751 33 01

Rabobank 39.47.74.515
KvK Utrecht 40407194

info@knwu.nl
www.knwu.nl

Aan leden van de onderzoeks- en adviescommissie ‘antidoping aanpak’,
Winnie Sorgdrager, Maarten van Bottenburg, Edwin Goedhart

Nieuwegein, 7 januari 2013

Betreft: Opdrachtbrief aan de leden van de onderzoeks- en adviescommissie ‘antidoping aanpak’, namens NOC*NSF en KNWU

Geachte Commissieleden,

Graag danken wij u voor uw bereidheid om zitting te nemen in de onderzoeks- en adviescommissie ‘antidoping aanpak’ (hierna de Commissie) die wij per 1 december 2012 hebben benoemd. Deze Commissie is, in afstemming met en ondersteund door het Ministerie van VWS en de Dopingautoriteit, ingesteld naar aanleiding van het USADA rapport over de casus Armstrong en het terugtrekken van de Rabobank als sponsor van het professionele heren wegwielrennen,

De Commissie wordt gevraagd:

1. onderzoek te doen naar de feiten en bevindingen ten aanzien van de ‘dopingcultuur’ en de antidoping aanpak zoals die in de Nederlandse wielersport functioneerde c.q. op dit moment functioneert. Dit onderzoek dient zoveel mogelijk de gangbare praktijken en systemen zichtbaar te maken, tekortkomingen bloot te leggen en te laten zien welke stappen inmiddels gezet zijn en nog gezet moeten worden;
2. met concrete aanbevelingen c.q. voorstellen te komen ter verbetering van de huidige antidoping aanpak, dit binnen de context van het beleid van NOC*NSF, de rijksoverheid en de mondiale ontwikkelingen in de wielersport.

Uitgangspunten bij uitvoering van de opdracht:

- De Commissie functioneert onafhankelijk van haar twee opdrachtgevers, zijnde de KNWU en NOC*NSF.
- Het onderzoek staat los van de werkzaamheden van de Dopingautoriteit en het door het UCI ingestelde onderzoek.
- De Commissie zal haar werk verrichten binnen de kaders van de Wereld Anti Doping Code.
- De Commissie biedt aan geïnterviewden desgewenst de mogelijkheid in vertrouwelijkheid en anonimiteit de waarheid te vertellen.
- Indien er gedurende de looptijd van het onderzoek andere inzichten ontstaan over de opdracht gaan de opdrachtgevers en de Commissie hierover met elkaar in overleg.
- De Commissie kan een beroep doen op een begeleidingscommissie die bestaat uit maximaal twee vaste vertegenwoordigers van de KNWU, NOC*NSF, VWS en de Dopingautoriteit. De begeleidingscommissie fungeert als klankbord voor de Commissie en geeft advies.

In overleg met de opdrachtgevers wordt de ondersteuning van de Commissie bepaald.

Ten behoeve van de werkzaamheden van de Commissie is een begroting opgesteld (zie bijlage). In de loop van januari 2013 kunnen, bij eventuele knelpunten hierin, in onderling overleg oplossingen worden gevonden.

De Commissie wordt gevraagd uiterlijk 1 juni 2013 haar eindrapport te presenteren aan de KNWU en NOC*NSF. Indien mogelijk zal op 1 april een tussenrapportage worden gepresenteerd aan de begeleidingscommissie.

Met vriendelijke groet, mede namens NOC*NSF,

Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie

Marcel Wintels
Voorzitter

Bijlage 2 Begeleidingscommissie

Saskia Capello	KNWU	Bestuurslid
Arthur Cremers	KNWU	Bestuurslid
Jeroen Bijl	NOC*NSF	Manager Topsport
Femke Winters	NOC*NSF	Projectleider Topsportbeleid
Bart Coumans	Dopingautoriteit	Hoofd afdeling Preventie
Koen Terlouw	Dopingautoriteit	Hoofd afdeling Controle
Jasmijn Willemsen	Ministerie van VWS	Senior Beleidsmedewerker
Peter de Klerk	Ministerie van VWS	Senior Beleidsmedewerker

Bijlage 3 Literatuurlijst

Anti Doping Research (2008). *EPO test*. Geraadpleegd via http://www.antidopingresearch .org /EPOtest July08.pdf (12 juni 2013)

Australian Crime Commission (2013). Organised crime and drugs in sport. New generation performance and image enhancing drugs and organized criminal involvement in their use in professional sport. Canberra City: Australian Crime Commission.

Barry, M. (2005). *Inside the Postal bus. My ride with Lance Armstrong and the U.S. Postal Cycling Team.* Boulder: Velopress.

Becker, H. (1997, oorspr. uitgave 1963). *Outsiders. Studies in the sociology of deviance*. New York: The Free Press.

Bloembergen, J. (1999, 3 juli).Toen doping nog onschuldig was. *NRC*. Geraadpleegd via http://vorige.nrc.nl/dossiers/doping/geschiedenis/article1514444.ece (11 april 2013).

Boje, O. (1939). Doping, *Bulletin of the Health Organization of the League of Nations,* (8), p. 439-469.

Bruin, H. de, Groenleer, M. & Ruijven, T. van (2013) Dopingdynamiek. Lance Armstrong, Usada en de governance van professioneel wielrennen. *Tijdschrift voor Management en Organisatie*, 67 (1) januari/februari 2013, p.7-22.

Bruyneel, J. & Strickland, B. (2008). *Alleen winnen telt. Het geheim van succes volgens de ploegleider achter de Tour de France-overwinningen van Lance Armstrong.* Utrecht: VIP Boeken.

Commissie Volgelzang (2007). *Rapportage commissie Vogelzang zaak Michael Rasmussen*. Utrecht: Commissie Vogelzang.

De Volkskrant (1999, 13 maart). Dope was normaal in ploeg van Gewiss. *De Volkskrant.* Geraadpleegd *via* http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/540552 /1999/03/13/Dope-was-normaal-in-ploeg-van-Gewiss.dhtml (25 april 2013).

D'Hont, J. (2007). *Memoires van een wielerverzorger.* Leuven: Uitgeverij Van Halewyck.

Donati, S. (2000, 16 november). *Anti-doping: the fraud behind the stage.* Geraadpleegd via http://www.playthegame.org/knowledge-bank/articles/anti-doping-the-fraud-behind-the-stage-891.html (25 april 2013).

Dopingautoriteit (2011). *Talent tegen doping. Spelregels en dopinglijst.* Capelle aan den IJssel: Dopingautoriteit.

Dopingautoriteit (div. jaren). *Jaarverslagen 2006-2012*. Capelle aan den IJssel: Dopingautoriteit. Geraadpleegd via http://www.dopingautoriteit.nl/dopingautoriteit/publicaties/jaarverslagen (mei 2013).

Gezondheidsraad (1962). *Rapport inzake doping*. Den Haag: Gezondheidsraad.

Gezondheidsraad (2010). *Dopinggebruik in de ongeorganiseerde sport.* Den Haag: Gezondheidsraad.

Hamilton, T. & Coyle, D. (2012). *The secret race. Inside the hidden world of the Tour de France: doping, cover-ups, and winning at all costs*. Londen: Bantam Press.

Hartgens, F. & Kuipers, H. (Eds.). (2000). *Verboden middelen in de sport*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Het Nieuwsblad (2013, 23 januari). Bloedpaspoort nekte al acht renners en drie atleten. *Het Nieuwsblad*. Geraadpleegd via http://www.nieuwsblad.be/sportwereld/cnt/DMF20130122_00442690 (11 juni 2013).

Hoberman, J. (2005). *Testosterone dreams. Rejuvenation, aphrodisiac, doping*. Berkeley: University of California Press.

Hoberman J. & Møller, V. (Eds.). (2004). *Doping and public policy*, Odense: University Press of Southern Denmark.

Instituut Sportrechtspraak (2012). *Jaarverslag van het Instituut Sportrechtspraak over het jaar 2012*. Amsterdam: Instituut Sportrechtspraak

Kimmage, P. (2007) *The rough ride. Behind the wheel with a pro cyclist* (revised and updated). Londen: Yellow Jersey Press.

KNWU (2010). *Jeugd en belastbaarheid. Visiedocument werkgroep belasting & belastbaarheid.* Nieuwegein: KNWU.

Koomen, T. (1978). *Een halve eeuw wielersport*. Den Haag: Haagse Drukkerij en Uitgevers-maatschappij.

KPMG (2002). *Aren't we all positive? A (socio)economic analysis of doping in elite sport*. Hoofddorp: KPMG BEA.

Maso, B. (1990). *Het zweet der goden. Legende van de wielersport*. Amsterdam: Amstel Sport.

Millar, D. (2012). *Koersen in het duister. Het onthullende verhaal van een topwielrenner*. Utrecht: Tirion Uitgevers.

NautaDutilh (2010). *CAO Beroepsrenners Nederlandse wielerploegen 2010-2012.* Amsterdam: NautaDutilh.

Nelissen, J. (2000). *Doping. Het duivelse spel met leven en gezondheid*. Amsterdam: Uitgeverij L.J. Veen.

Rathenau Instituut (2012). *Goed, beter, betwist. Publieksonderzoek naar mensverbetering.* Den Haag: Rathenau Instituut.

Rooij, T. de (2009). *Bezield*. Epe (Gld): Nederlandse Sportliteratuur Uitgeverij.

Sandomir, R. (2004, 16 juni). Cycling; Armstrong is suing accuser. New York Times. Geraardpleegd via http://www.nytimes.com/2004/06/16/sports/cycling-armstrong-is-suing-accuser.html (12 juni 2013).

Schmale, J. (2013, 9 maart). Gebruik cortisonen in peloton was 'fluitje van een cent'. *Algemeen Dagblad*. Geraadpleegd via http://www.ad.nl/ad/nl/1021/Meer-sport/article/detail/3406637/2013/03/09/Gebruik-cortisonen-in-peloton-was-fluitje-van-een-cent.dhtml (18 mei 2013).

Singler, A. & Treutlein, G. (2000). *Doping im Spitzensport. Sportwissenschaftliche Analyses zur nationalenund internationalen Leistungentwicklung*. Aachen: Meyer & Meyer Verlag.

Smid, H. (2011). Fietsen en Astma. Wielerland, juni 2011, p. 71. Geraadpleegd via http://www.sportzorg.nl/upload/Files/Astma%20en%20fietsen.pdf (17 mei 2013).

Stokvis, R. (2000). Strijd tegen doping. *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*, 27 (4) december 2000, p. 425-445.

The Daily Telegraph (2013, 14 mei). New WADA code will double suspensions for drug cheats. *The Daily Telegraph*. Geraadpleegd via http://www.dailytelegraph.com.au/sport/new-wada-code-will-double-suspensions-for-drug-cheats/story-fni2flhh-1226641580872 (24 mei 2013).

T.M.C. Asser Instituut (2009). *Study into the identification of themes and issues which can be dealt with in a social dialogue in the European professional cycling sector.* Den Haag: T.M.C. Asser Instituut.

Tucker, R. & Dugas, J. (2011a). *The biological passport gets a boost, and the science of progress*. Geraadpleegd via http://www.sportsscientists.com/2011/03/biological-passport-legal-scientific.html (22 april 2013).

Tucker, R. & Dugas, J. (2011b). *The biological passport part 2: effective fight or futile failure?* Geraadpleegd via http://www.sportsscientists.com/2011/03/biological-passport-effective-fight-or.html (22 april 2013).

UCI (2001). *40 years of fighting against doping.* Lausanne: UCI.

UCI (2008). *Blueprint for the future of cycling.* Aigle: UCI.

UCI (2012a). *Tour de Suisse samples and donations by Lance Armstrong to UCI*. Geraadpleegd via http://www.uci.ch/Modules/BUILTIN/getObject.asp?MenuId=&ObjTypeCode=FILE&type=FILE&id=ODE5MjQ&LangId=1 (13 mei 2013).

UCI (2012b). *Actions in the fight against doping and athletes' health protection. Geraadpleegd via http://www.uci.ch/Modules/BUILTIN/getObject.asp?MenuId=&ObjTypeCode=FILE &type=FILE&id=ODE5MjY&LangId=1* (16 mei 2013).

Vandeweghe, H. (2013). *Wie gelooft die coureurs nog?* Gent: Borgerhoff & Lamberigts.

Vlaams Parlement (2013). Handelingen commissievergadering Commissie voor cultuur, Jeugd, sport en media. 28 maart 2013. Geraadpleegd via http://docs.vlaamsparlement.be /docs /handelingen_commissies/2012-2013/c0m166cul23-28032013.pdf (11 juni 2013).

Voet, W. (1999). *Prikken en slikken. 30 jaar doping in de wielersport. Memoires van een wielersoigneur*. Baarn: Uitgeverij De Fontijn.

WADA Working Group (2013). *Report to WADA executive committee on lack of effectiveness of testing programs*. Montreal: WADA

Waddington, I. (2000). *Sport, health and drugs. A critical sociological perspective*. Londen: E & FN Spon.

Wilson, W. & Derse, E. (Eds.). (2001). *Doping in elite sport. The politics of drugs in the Olympic movement,* Leeds: Human Kinetics Publishers.

Zorzoli, M. (2011). Biological passport parameters, *Journal of Human Sport & Exercise*, 2 (6) maart 2011. Geraadpleegd via http://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/17807/6/jhse_Vol_VI_ N_II_205-217.pdf (16 mei 2013).

Zorzoli, M. & Rossi, F. (2010). Implementation of the biological passport: the experience of the International Cycling Union, *Drug Testing and Analysis*, 2 (11-12) november/ december 2010, p. 542-547. Geraadpleegd via http://www.sportsscientists.com/2011/03/biological-passport-effective-fight-or.html.

Zuyd Hogeschool, NHTV & Mulier Instituut (2012). *Evaluatie WK Wielrennen 2012*, , Utrecht: Mulier Instituut

Bijlage 4 Historische ontwikkeling anti-dopingaanpak

In hoofdstukken 3 en 5 hebben we op hoofdlijnen de historische ontwikkeling geschetst van de anti-dopingaanpak in het wielrennen. In deze bijlage presenteren wij een meer gedetailleerd overzicht. We hanteren daarbij dezelfde periode-indeling als in hoofdstuk 3.

We beginnen elke periode met enkele karakteriseringen die afkomstig zijn uit de analyse in hoofdstuk 3. Vervolgens komen achtereenvolgens aan de orde:

- ontwikkelingen in het internationale anti-dopingbeleid,
- ontwikkelingen in het nationale anti-dopingbeleid
- ontwikkelingen op het gebied van controles.

1869 - 1959: Acceptatie van prestatie bevorderende middelen

Het wielrennen:	*Het wielrennen als grensverleggend spektakel*
Het dopinggebruik:	*Prestatie bevorderende middelen als normale vormen van verzorging*

<u>Beleid en controles</u>

In de 19e en de eerste helft van de 20e eeuw werd het gebruik van prestatie bevorderende middelen in het wielrennen niet gezien als een probleem. Er was dan ook geen sprake van enig restrictief beleid of controles.

1960 - 1989: Opkomst anti-dopingbeleid en verschuiving dopinggebruik

Het wielrennen:	*Start commercialisering*
Het anti-dopingbeleid:	*De formulering van anti-dopingbeleid*
Het dopinggebruik:	*De introductie van nieuwe dopingmiddelen*

<u>Internationaal beleid</u>

Als eerste sportbond ter wereld voegde de UCI in 1960 een doping-artikel toe aan haar sportcode. Dat artikel werd in 1966 uitgewerkt in het technische reglement met een bepaling dat doping en drugs schadelijk zijn en gesanctioneerd worden met boetes. Ook werden controles mogelijk van sportdranken en lichaamsvocht ten behoeve van chemische analyse.

In 1964 stelde de UCI als eerste sportbond een medische commissie in. Twee jaar later was de UCI samen met de FIFA de eerste internationale sportbond die dopingcontroles uitvoerde tijdens haar wereldkampioenschap.

Zowel het IOC als de UCI waren in 1965 betrokken bij het organiseren van de eerste internationale conferentie over de doping door de Raad van Europa. Erkenning voor de problematiek vanuit verschillende landen en sporten was er wel, maar tot gecoördineerde, mondiale actie kwam het nog niet.

Het IOC (Internationaal Olympisch Comité) stelde in 1967 de eerste dopinglijst op.

In de jaren tachtig werd een verdere impuls gegeven aan het antidopingbeleid. De dopinglijst van het IOC werd geactualiseerd en het aantal dopingcontroles nam toe. In 1980 publiceerde

de UCI de voorlichtingsbrochure *Doping – Informatie en Preventie* en in 1985 werd bloeddoping door het IOC als verboden methode gekwalificeerd.

Er werden pogingen gedaan om tot een mondiale, meer geharmoniseerde anti-dopingaanpak te komen. In 1989 presenteerde de Raad van Europa een anti-doping conventie, waarbij nationale overheden zich voor het eerst committeerden aan de bestrijding van doping. De ratificatie van dit verdrag liet lang op zich wachten. De Nederlandse overheid tekende in 1995.

In 1989 stelde het IOC het International *Olympic Charter against Doping* in Sport vast. Dit handvest was gebaseerd op de conventie van de Raad van Europa en bevatte richtlijnen voor sportorganisaties en overheden om een antidopingbeleid te voeren.

<u>Nationaal beleid</u>
In Nederland bracht de Gezondheidsraad in 1962 in opdracht van de Nederlandse regering een rapport uit over de ‘omvang en ernst van het verschijnsel doping’. De raad stelde dat er geen probleem was voor de volksgezondheid van de Nederlandse bevolking. Alleen in de top van het wielrennen en bij topatleten in andere sporten waren er gezondheidsrisico’s. De raad stelde dat de sportbonden deze risico’s zelf dienen aan te pakken.

In 1984 werd in Nederland voor het eerst een sportcongres gewijd aan het thema doping. Drie jaar later verscheen de nota *Sportmedische begeleiding en sportgezondheidszorg*, waarin werd gepleit voor anti-dopingmaatregelen en een onafhankelijke organisatie die zich bezig moet houden met het voorkomen van dopinggebruik. In 1989 werd het Nederlands Centrum voor Dopingvraagstukken (NeCeDo) opgericht. Deze stichting richtte zich vooral op preventie.

<u>Controles</u>
De KNWU (Koninklijke Nederlandse Wielren Unie) en de UCI voeren in respectievelijk 1965 en 1966 hun eerste dopingcontroles uit. Het IOC volgde in 1968 tijdens de Zomerspelen in Mexico Stad.

Begin jaren zeventig begonnen in navolging van het wielrennen meerdere sportfederaties dopingcontroles te houden. Er kwamen tests beschikbaar om verschillende amfetamine-achtige stoffen op te sporen en vanaf 1974 werd het mogelijk om het gebruik van anabole steroïden aan te tonen.

In de jaren zeventig en tachtig werden diverse renners betrapt op het gebruik van stimulerende middelen. Zo werd Joop Zoetemelk zowel in de Tour de France van 1977 als die van 1979 positief bevonden. Andere bekende renners die in deze periode werden betrapt op dopinggebruik zijn: Walter Goodefroot (1967 en 1974), Eddy Merckx (1975), Luis Ocaña (1977), Joaquim Agostinho (1977), Didi Thurau (1987), Johan van der Velde (1981). Zowel het peloton als het grote publiek leken er weinig aanstoot aan te nemen.

1990 - 2007: De impact van EPO en aanscherping anti-dopingbeleid

Het wielrennen:	*Doorontwikkeling commercialisering en verbetering randvoorwaarden*
Het dopinggebruik:	*De introductie van EPO: peloton met twee snelheden*
Het anti-dopingbeleid:	*Op zoek naar een werkzame EPO-test*

<u>Internationaal beleid</u>
EPO werd begin jaren negentig door zowel het IOC (1990) als de UCI (1991) op de dopinglijst gezet, hoewel er op dat moment geen test beschikbaar was waarmee het gebruik van EPO kon worden aangetoond. In 1991 publiceerde de UCI het document *De strijd tegen doping*. Een jaar later richtte de UCI de ADC op (Anti-Doping Commission), de eerste commissie ter wereld die zich volledig en uitsluitend bezig hield met het tegengaan van dopinggebruik.

In 1993 maakte de UCI bezwaar tegen standaard straffen door dopinggebruik ongeacht welke sport. Zij wees op het verschil in inkomstenverlies voor de atleten en op het feit dat de terugkeer van geschorste renners in het wielerpeloton lastiger was dan bij andere sporten. De UCI hanteerde mede hierom relatief korte straffen.

Midden jaren negentig publiceerde de UCI opnieuw enkele doping gerelateerde documenten. In 1994 verscheen *Bloed en Wielrennen*, over de negatieve effecten van de fysiek zware wielersport op de bloedwaarden van renners. Ook werd gewezen op de gevaren van bloeddoping en EPO. In hetzelfde jaar verscheen *Richtlijnen Anti doping onderzoek*, waarin naast herziene regels ook de introductie van out-of-competition testing (bloed) werd aangekondigd, evenals de richtlijn dat een renner bij zijn of haar eerste positieve test direct gestraft wordt. In 1996 verscheen de UCI-publicatie *Status en verplichtingen van verzorgers*, als resultaat van een interne werkgroep en een consultatie van nationale wielerbonden. Eenzelfde proces werd ingezet voor artsen.

In 1997 stelde de Anti-Doping Commissie van de UCI een grenswaarde in voor hematocriet. Een waarde van boven de 50 leidt tot een *niet-fitverklaring,* wat gelijk staat aan een tijdelijk startverbod. Met deze maatregel hoopte zij het gebruik van EPO en de gezondheidsrisico’s in te perken tot het moment dat een werkzame test beschikbaar zou komen.

In toenemende mate begonnen de wielerwereld in het algemeen en de UCI in het bijzonder te merken dat een stevig antidopingbeleid het imago van de wielersport geen goed doet. Een serieus gevoerd anti-dopingbeleid betekent namelijk dat er meer dopinggevallen bekend worden. Vooral de *Tour Dopage* van 1998 stelde het profwielrennen in een kwaad daglicht.

In 1999 rondde de UCI het proces af dat heeft geleid tot vastleggen van de verantwoordelijk-heden van verzorgers, artsen, ploegleiders en –management, inclusief eventuele sancties bij overtreding. De voorschriften werden vastgelegd in het UCI Rule Book.

Oprichting WADA
In 1999 werd ook op initiatief van het IOC, en voortbouwend op de Anti Doping conventie van de Raad van Europa, de World Anti Doping Agency (WADA) opgericht. WADA richt zich op het harmoniseren van de wereldwijde anti-dopingaanpak over landen en sporten. Via een commitment van alle nationale overheden werd de dopinglijst van het IOC algemeen bindend verklaard voor alle landen en sporten. Vanaf dat moment gold de WADA dopinglijst lijst als

de internationale standaard. Daarnaast begon de ontwikkeling van de World Anti-Doping Code, bedoeld om de regelgeving betreffende de anti-dopingaanpak in alle sporten en landen te harmoniseren.

WADA is ook initiatiefnemer op het internationale beleidsdossier van de antidoping aanpak. Zij selecteert laboratoria voor het uitvoeren en ontwikkelen van dopingtests, promoot dopingpreventie, coördineert de werkzaamheden van de nationale dopingautoriteiten, ondersteunt het internationale sportbonden op gebied van hun antidoping aanpak en brengt het de wereldwijde antidoping aanpak in kaart, bijvoorbeeld door publicatie van cijfers omtrent dopingcontroles.

In 2004 werd de WADA Code van kracht. Vanaf dat moment stelde WADA jaarlijks een geactualiseerde dopinglijst op. Onderdeel van de WADA Code is ook een standaardisering van de strafmaat. Waar in de jaren negentig de sancties voor dopinggebruik fors uiteenliepen (tussen sporten, maar ook binnen een sport), kwam er na 2004 meer lijn in de opgelegde straffen. Een eerste overtreding leidde sindsdien vrijwel altijd tot uitsluiting van twee jaar, een tweede overtreding tot een levenslange schorsing.

De oprichting van WADA en het van kracht worden van de WADA Code leidde ertoe dat op nationaal niveau aanpassingen moesten worden doorgevoerd. Overheden dienden wetgeving aan te passen, sportbonden dienden hun reglementen aan te passen en er diende financiering te worden gevonden voor de WADA en de nationale antidopingprogramma's. Medewerking van nationale overheden was daarvoor dringend noodzakelijk.

Daarnaast was het van belang om landen die niet betrokken waren bij de ondertekening van de Anti-Doping Conventie van de Raad van Europa te binden aan een wereldwijde aanpak van doping.

Als private, internationale organisatie, gevestigd in Montreal, heeft WADA echter geen formele bevoegdheden richting nationale overheden. Om gebruik te kunnen maken van de regulerende (en financiële) capaciteit van overheden werd vooral via internationale regulering gepoogd om meer overheden te binden aan de wereldwijde antidoping aanpak. De Anti Doping Conventie van de Raad van Europa uit 1989 was ondertekend door 48 staten. In 2005 werd via de algemene vergadering van de UNESCO de *International Convention against Doping in Sport* opgesteld. De conventie werd door de 191 leden van UNESCO unaniem aangenomen en werd in 2007 van kracht. Inmiddels is de conventie door 145 overheden geratificeerd.[72]

Nationaal beleid

Nederland ratificeerde in 1995 de anti-doping conventie van de Raad van Europa.

In 1989 werd de stichting Doping Controle Nederland (DoCoNed) opgericht als centrale organisatie voor dopingcontroles in Nederland. De formele doelstelling van DoCoNed luidt: 'het uitvoeren van dopingcontroles ten behoeve van Nederlandse sportbonden en internationale sportfederaties'. DoCoNed is opgericht door NOC*NSF en NeCeDo (het Nederlands Centrum voor Dopingvraagstukken).

Nederland is daarnaast lid van IADA, het Internationaal Anti-Doping Arrangement, waarin de verschillende landen afgesproken hebben te streven naar een zo hoog mogelijk

[72] De ratificatie van dit verdrag ging mede zo snel omdat het IOC de overtekening als voorwaarde had gesteld voor deelname aan de Olympische Spelen.

kwaliteitsstandaard voor de eigen antidoping programma's. Onderdeel van de internationale verdragsafspraken is dat alle landen onafhankelijke nationale dopingautoriteiten oprichten die zich toeleggen op:

- het uitvoeren van dopingcontroles
- het geven van voorlichting,
- het ontwikkelen van antidoping regulering
- het realiseren van internationale afstemming over de anti-dopingaanpak.

Op basis van die internationale afspraken fuseerden in 2006 NeCeDo en DoCoNed tot de Dopingautoriteit De Nederlandse overheid paste wetgeving aan en maakte financiële ondersteuning van de anti-dopingaanpak mogelijk.

In 2001 verscheen de VWS-nota Sport, bewegen en gezondheid, waarin opnieuw werd gewezen op de wenselijkheid van preventie en reductie van dopinggebruik

In november 2006 ratificeerde Nederland de Internationale Conventie tegen Doping in Sport.

<u>Controles</u>
Vanaf de midden van de jaren negentig werden er stevige stappen gezet in de opsporing van verboden middelen:

- In 1996 werd in de Ronde van Zwitserland geëxperimenteerd met een nieuw ontwikkelde test om EPO-gebruik aan te tonen. Voor het eerst werd van renners bloed afgenomen. Hoewel de test nog niet naar behoren bleek te functioneren, werd hiermee een belangrijke stap gezet;
- In 2000 kwam een experimentele EPO-test beschikbaar die bestond uit een combinatie van een bloedtest (om een verhoogde hematocrietwaarde vast te stellen) en een controlerende urinetest (om vast te stellen of hierbij externe middelen zijn gebruikt). Deze werd voor het eerst toegepast tijdens de Olympische Spelen van dat jaar. Ook werd een out-of-competition testprogramma geïntroduceerd, waardoor renners elk moment van het jaar konden worden bezocht en getest;
- In 2001 kwam in het wielrennen een test beschikbaar waarmee het gebruik van EPO louter via urine-onderzoek kon worden aangetoond. Deze test werd in april van dat jaar door de UCI voor het eerst ingezet bij de Ronde van Vlaanderen. In 2002 werd deze test voor het eerst gebruikt in de Tour de France. De tests leidden ertoe dat renners uitweken naar nieuwe generaties EPO die nog niet konden worden gedetecteerd[73]. Daarnaast zochten zij hun heil in bloedtransfusies, waarmee in de jaren zeventig al was geëxperimenteerd. Zij namen eigen bloed af om dit later in het seizoen weer toe te dienen. In 2004 kwamen bloedtest beschikbaar waarmee homologe bloedtransfusies (met bloed van een donor) konden worden vastgesteld. Bloedtransfusies stonden al op de WADA lijst van verboden methoden, maar waren tot dan toe niet aantoonbaar. Voor autologe transfusies (met eigen bloed) bleef dit probleem bestaan.
- In 2008 stelde de UCI een bloedpaspoort verplicht voor alle internationale renners. Vanaf dat moment werden hun bloedwaarden nauwgezet geregistreerd en gemonitord. Met het paspoort, waaraan de UCI en WADA sinds 2006 hadden gewerkt, werd de basis gelegd voor een nauwkeuriger controlesysteem.

[73] Tweede generatie EPO: DynEPO, niet aantoonbaar met urine- en bloedtesten. Derde generatie: CERA, hoeft slechts maal in de drie weken te worden geïnjecteerd (eerste generatie: 3x per week, tweede generatie: 1x per week) en is daardoor lastiger aan te tonen.

In de jaren na invoering van de EPO-test werden diverse renners positief bevonden. Enkele grote namen die in de periode 2000-2007 betrapt worden, zijn: Richard Virenque (2000), Marco Pantani (2002), Tyler Hamilton (2004), Roberto Heras (2005), Floyd Landis (2007) en Alexander Vinokoerov (2007).

2008 - heden: Verminderde acceptatie dopinggebruik en intensivering van bestrijding

Het wielrennen:	*Publieke verontwaardiging*
Het anti-dopingbeleid:	*Stevige stappen in anti-dopingbeleid*
Het dopinggebruik	*Blijvende zoektocht naar nieuwe vormen van doping*

Internationaal beleid
In 2008 voerde de UCI een digitaal systeem in voor het registeren van de 'whereabouts' van renners. Dit met het oog op de uitvoering van 'out-of-competition testing'. In hetzelfde jaar kwam een test beschikbaar voor het vaststellen van het gebruik van groeihormonen. In 2011 volgde de invoering van de 'No Needle Policy'. Ook werden vanaf nu de uitslagen (en de kosten) van het *ABP programme* gedeeld met de nationale dopingautoriteiten.

De golf aan dopingbekentenissen heeft geleid tot een roep om meer repressieve maatregelen. Dit is terug te zien in de voorstellen en discussies die moeten leiden tot een volgende, verbeterde versie van de WADA Code. Deze nieuwe Code moet in 2015 van kracht worden. De voorziene aanpassingen zijn vooral repressief van aard en omvatten onder andere een verdubbeling van de straf voor serieuze dopingovertredingen van twee naar vier jaar en de mogelijkheid om bij ook ploegleiders en andere stafleden te straffen wanneer zij bij dopingovertredingen betrokken zijn[74].

Nationaal beleid
In Nederland sloot de KNWU zich in 2009 aan bij het Instituut Sportrechtspraak (ISR). Eventuele dopingzaken komen sindsdien voor deze onafhankelijke sportrechtbank. In 2010 publiceerde de Gezondheidsraad het rapport *Dopinggebruik in de ongeorganiseerde sport* en waarschuwt voor de risico's van dopinggebruik.

Controles
In de periode vóór het biomedisch paspoort waren dopingcontroles uitsluitend gebaseerd op het testen van urine en bloed. Omdat sommige vormen van doping slechts kort in het lichaam blijven of helemaal niet zijn aan te tonen (bloeddoping), was dit testregime weinig effectief. Met het biologisch paspoort, in combinatie met out-of-competition testing, werd het de renners aanzienlijk lastiger gemaakt ongemerkt doping te gebruiken.

De UCI heeft inmiddels van ruim 1.000 renners een medisch profiel opgebouwd.[75] Binnen deze groep heeft zij enkele tientallen renners op het oog met verdachte schommelingen. In de periode na 2008 zijn inmiddels diverse renners geschorst naar aanleiding van afwijkingen in hun bloedwaarden.[76]

[74] The Daily Telegraph, 14 mei 1013.
[75] De UCI Registered Testing Pool voor 2013 bevat de namen van ca 1.060 professionele wielrenners. Bron: www.uci.ch
[76] Het Nieuwsblad, 23 januari 2013.

Bijlage 5 Organisaties betrokken bij de anti-dopingaanpak

World Anti-Doping Agency (WADA)

De World Anti Doping Agency is de internationale, onafhankelijke organisatie, die op 10 november 1999 in het Zwitserse Lausanne is opgericht om de strijd tegen doping in alle sporten ter wereld te bevorderen, coördineren en monitoren. De belangrijkste instrumenten zijn de WADA-lijst en de WADA-code. De WADA-lijst bevat alle verboden dopingproducten en -methoden. De lijst wordt jaarlijks bijgewerkt. De WADA-code verschaft het kader op basis waarvan het anti-doping beleid en alle bijbehorende regels en reglementen bij sportorganisaties en overheden zijn geharmoniseerd.

Verantwoordelijkheden en werkwijze
De prioriteiten van de WADA behelzen de volgende taken en verantwoordelijkheden:

- Monitoren van de naleving van de WADA-code;
- Samenwerken met overheden op het gebied van informatie-uitwisseling, het vergaren van bewijzen en het ontwikkelen van regelgeving in kader van de antidoping aanpak;
- Bevorderen van wereldwijd onderzoek gericht op het identificeren en opsporen van dopingproducten en -methoden, het ontwikkelen van nieuwe opsporingsmethoden, het accrediteren van antidoping laboratoria en het monitoren van therapeutisch gebruik van dopingproducten;
- Coördineren van de antidoping aanpak van nationale en regionale anti-doping autoriteiten en internationale sportfederaties, bijvoorbeeld via het Anti-Doping Development Management System (ADAMS), een *multi-user database* met relevante informatie, zoals bijvoorbeeld testresultaten van renners en hun *whereabouts*;
- Ontwikkelen/stimuleren van een anti-dopingaanpak in landen en regio's waar geen of weinig anti-doping activiteiten georganiseerd worden;
- Coördineren van dopingpreventie en educatie van aangesloten stakeholders;
- Zelf organiseren van anti-doping voorlichting en communicatie-activiteiten, vooral bij grote internationale sportevenementen.

De WADA controleert zelf niet op doping, maar monitort wel alle wereldwijde controles van nationale en regionale anti-dopingorganisaties (NADO's en RADO's) en de internationale (sport)federaties (IF's). Onderstaande cijfers betreffen de totalen van dopingcontroles van urine en bloed over de gehele wereld in verschillende sporten uit 2011.

WADA 2011 – Urinetests

	Monsters	Positieve uitslagen	%
Cycling	19.139	321	1,68
Aquatics	11.953	100	0,84
Athelics	23.799	234	0,98
Boxing	3.711	88	2,37
Wrestling	4.486	51	1,14
Weightlifting	7.693	243	3,16
Skating	3.818	12	0,31
Biathlon	2.160	5	0,23
Rugby	5.553	69	1,24

WADA 2011 – Bloedtests

	Monsters Biomedisch Paspoort	GH	HBT	EPO	HBOCs
Cycling	5.253	669	166	509	138
Aquatics	161	345	61	137	72
Athelics	3.218	703	53	242	82
Boxing	4	106	0	9	13
Wrestling	4	94	0	1	10
Weightlifting	2	347	6	22	63
Skating	142	128	16	60	11
Biathlon	74	73	12	33	22
Rugby	15	565	10	85	158

HBT = Homologe Bloed Transfusie, voor opsporen van bloedtransfusies, EPO = Erytropoëtine, HBOC's = Haemoglobin-based oxygen, tbv opsporing gemodificeerde haemoglobin producten
Bron: www.wada-ama.org

Budget

Het totale budget van WADA in 2012 bedroeg 28 miljoen US Dollar. Dit budget wordt voor de helft gefinancierd door de sport (via de internationale Olympische beweging) en voor de helft door overheden.

Nederlandse Dopingautoriteit

De Dopingautoriteit is de onafhankelijke anti-dopingorganisatie in Nederland. De missie van de Dopingautoriteit is het realiseren van een dopingvrije sport in Nederland. Zij doet dat in opdracht van de overheid (ministerie van VWS) en de landelijke sport (NOC*NSF) en werkt daarbij samen met vele nationale en internationale organisaties.

Verantwoordelijkheden en werkwijze

De kernactiviteiten van de Dopingautoriteit zijn:

- Het geven van voorlichting en advies aan topsporters en hun directe omgeving;
- Het geven van voorlichting en advies aan sporters in sportscholen en fitnesscentra;
- Het geven van voorlichting en advies aan begeleidend personeel;
- Het verstrekken van informatie aan het algemeen publiek;
- Het opsporen van overtredingen door het plannen en uitvoeren van dopingcontroles;
- Het ontwikkelen en bewaken van de anti-dopingregelgeving en het voeren van juridische procedures;
- Het verzamelen en ontsluiten van wetenschappelijke kennis;
- Het beschikbaar maken en houden van informatie;
- Het realiseren van internationale afstemming.

Als een sporter in de Nationale Testing Pool zit, wordt hij of zij hiervan op de hoogte gebracht door middel van een brief van de Dopingautoriteit. In deze brief staat waaraan een sporter die lid is van de Testing Pool moet voldoen. Dit kunnen één of meerdere van de volgende verplichtingen zijn:

- De sporter moet ervoor zorgen dat de Dopingautoriteit altijd beschikt over de actuele woongegevens en het correspondentieadres en de sporter moet per kwartaal de zogenaamde *whereabouts* doorgeven aan de Dopingautoriteit;
- De sporter moet vóóraf dispensatie aanvragen voor het gebruik van geneesmiddelen waarin een dopinggeduid middel is verwerkt;
- De sporter moet regelmatig deelnemen aan een voorlichtingsactiviteit van de Dopingautoriteit.

De volgende schema's bevatten overzichten van het aantal dopingcontroles dat de Dopingautoriteit heeft uitgevoerd, in het kader van haar eigen Nationaal Programma, of in opdracht van derden.

Dopingcontroles doping autoriteit

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nationaal programma	2.361	2.211	2.267	1.946	2.065	2.058	1.965	1.810
In opdracht van derden	691	614	462	721	571	750	628	734
Totaal	**3.052**	**2.825**	**2.729**	**2.667**	**2.636**	**2.808**	**2.593**	**2.544**
% positief	4,0	4,8	3,7	2,7	2,8	3,0	4,4	3,2
Wielrennen – nationaal programma		240	242	182	200	229	247	237
Wielrennen – in opdracht		295	130	185	117	183	193	164

	Nationaal programma (2011)	In opdracht van derden (2011)
Wielrennen	247	193
Atletiek	125	37
Zwemmen	154	11
Rugby	46	0
Boksen	13	14
Schaatsen	138	117

Bron: jaarverslagen dopingautoriteit

De Dopingautoriteit heeft met NOC*NSF afspraken gemaakt over de inzet van de dopingcontroles uit het Nationaal Programma. Ongeveer 500 controles worden ingezet voor de uitvoering van zogenaamde targetcontroles, noodzakelijk vervolgonderzoek en voor dopingcontroles na het behalen van records en officiële limieten. De overige 1.300 controles worden verdeeld over de sportbonden. De verdeling is gebaseerd op een mathematisch verdeelmodel, waarin rekening gehouden wordt met het risicoprofiel van de verschillende sporten (in meer dopinggevoelige sporten worden verhoudingsgewijs meer controles uitgevoerd.

<u>Budget</u>

Het budget van de Dopingautoriteit is sinds 2009 ongeveer 2,5 miljoen euro. Dit budget is afkomstig van de Lotto-gelden (die verdeeld worden door NOC*NSF) en van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (door middel van een instellingssubsidie).
Omdat het budget van de Dopingautoriteit onder druk staat vanwege bezuinigingen vanuit de Rijksoverheid, en tegelijkertijd dopingcontroles complexer en duurder worden kan de Dopingautoriteit minder controles uitvoeren. In overleg met NOC*NSF heeft ze in 2012 het controleprogramma van 2.000 naar 1.800 bijgesteld.

Internationale Wielerunie (UCI)

De UCI bevordert de ontwikkeling van de verschillende disciplines binnen het wielrennen (road, track, mountain bike, BMX, para-cycling, cyclo-cross, trials and indoor cycling) over de gehele wereld. De ontwikkeling en het promoten van de wielersport doet de UCI in nauwe samenwerking met de nationale sportfederaties in het wielrennen, zoals de KNWU.

<u>Verantwoordelijkheden en werkwijze</u>
De UCI is verantwoordelijk voor:
- Organiseren van de UCI Wereldkampioenschappen en de UCI Wereldbeker wedstrijden;
- In samenwerking met het IOC organiseren van wielerevenementen op de Olympische spelen;
- Beheren van de internationale kalender;
- Reguleren van de verschillende wielerdisciplines;
- Ontwikkelen van de disciplines wereldwijd;
- Organiseren van trainingsprogramma's;
- Bestrijden van dopinggebruik.

Wat betreft de anti-dopingaanpak, heeft de UCI een programma ontwikkeld dat bestaat uit vier onderdelen:
- Uitvoeren van dopingtests;
- Sanctioneren van dopinggebruikers;
- Voorlichting (preventie, educatie, communicatie);
- Samenwerking, met renners, teams, nationale dopingautoriteiten.

Ten behoeve van de uitvoering van de dopingtests beheert de UCI de *International Testing Pool* (ITP). In de ITP zitten de internationaal rijdende renners, die voldoen aan bepaalde criteria, zoals UCI ranking, classificaties, wedstrijd resultaten etc. De lijst bestaan uit ongeveer 1.000 renners. Deze renners moeten hun gegevens aanleveren ten behoeve van het *Whereabouts*-systeem. Velen doen dit via het elektronische systeem ADAMS dat wordt beheerd door de WADA.

Het volgende schema bevat een overzicht van het aantal dopingcontroles dat de UCI de afgelopen jaren heeft uitgevoerd:

Dopingcontroles UCI

Jaar		***2006***	***2007***	***2008***	***2009***	***2010***	***2011***
In wedstrijdverband tests	Urine	5.363	5.425	5.509	5.375	5.247	5.515
	Bloed	51	86	587	667	627	631
Out of competition tests	Urine	152	1.051	2.013	2.349	2.067	2.385
	Bloed	4	406	4.649	6.731	4.981	3.314
Pre-competition tests	Bloed						1.299
Totaal aantal tests		**5.570**	**6.968**	**12.758**	**15.122**	**12.922**	**13.144**
Pre-competition tests (medical monitoring)	Bloed	2.683	2881	466	577	594	601
Totaal aantal tests		**8.253**	**9.849**	**13.224**	**15.669**	**13.516**	**13.745**
Aantal positieve tests		43	34	43	47	44	
Waarvan EPO		3	1	7	15	24	

Bron: www.uci.ch

<u>Budget</u>
De anti-dopingactiviteiten van de UCI worden gefinancierd vanuit de Cycling Anti-Doping Foundation. Deze organisatie heeft een jaarlijks budget van ongeveer 5 miljoen euro. Dit

bedrag komt mede van de professionele wielerploegen. Pro Tour ploegen dragen jaarlijks 120.000 euro af, voor Continental Teams gaat het om 80.000 euro per jaar. Daarnaast dragen de organisatoren van World Tour wedstrijden vijftien procent van hun prijzengeld af.[77]

Instituut Sportrechtspraak (ISR)

Het ISR is in 2004 opgericht door enkele kleine sportbonden om voor hen de tuchtrechtspraak te verzorgen. Deze centralisatie is efficiënt en bevordert kwaliteit, kennisontwikkeling en uniformiteit in de rechtsgang. Bovenal is het ISR een onafhankelijke organisatie, wat de kwaliteit en geloofwaardigheid van de rechtspraak ten goede komt en de sportbonden verlost van (de schijn van) belangenverstrengeling. Inmiddels zijn tientallen sportbonden aangesloten bij het ISR.

Verantwoordelijkheden en werkwijze
Het ISR verzorgt voor haar leden de tuchtrechtspraak. Zij beschikt daartoe over een tuchtcommissie en een commissie van beroep. Beide commissies bestaan uit kamers van drie personen die worden benoemd door het bestuur van de Stichting Tuchtrechtspraak. Deze betrokken personen functioneren onafhankelijk van de sportbond(en). Voor de behandeling van dopingzaken is er een gespecialiseerde kamer.

In geval van overtredingen hoort het instituut de aanklager en de aangeklaagde partij en oordeelt dan over schuld en sancties. Van een overtreding is sprake wanneer gehandeld wordt in strijd met de statuten, regelementen of een besluit van een sportbond. Hieronder vallen ook de doping regelementen van de betreffende bonden. In 2012 heeft het ISR twaalf aangiften in behandeling genomen, waaronder vijf zaken die speelden in het wielrennen.[78]

Budget
Het ISR is jarenlang gefinancierd door de aangesloten sportbonden en NOC*NSF. Omdat er geluiden waren dat de hoogte van de contributie voor sommige bonden een drempel vormde om zich bij het ISR aan te sluiten is in 2012 besloten tot een alternatieve financieringsvorm. In 2013 worden de kosten van het ISR gedekt uit bijdragen van de Lotto en het ministerie van VWS. De bondscontributie is daarmee komen te vervallen.

Wedstrijdorganisatoren

Wedstrijdorganisatoren kunnen zowel sportbonden als stichtingen of commerciële organisaties zijn. Zo organiseert de KNWU het nationaal kampioenschap en de UCI het wereldkampioenschap. De belangrijkste commerciële organisator is de ASO. Zij organiseert de Tour de France en diverse andere grote wielerkoersen zoals bijvoorbeeld Parijs-Roubaix, Luik-Bastenaken-Luik, de Dauphiné Libéré en de Ronde van de Toekomst.

Verantwoordelijkheden en werkwijze
Wedstrijdorganisatoren zijn verantwoordelijk voor het ordentelijk verloop van hun wedstrijden. Dit betekent dat zij niet alleen de renners goed ontvangen en faciliteren, maar ook de toeschouwers, sponsoren en media-vertegenwoordigers. Hierbij hoort ook dat zij adequate faciliteiten beschikbaar stellen voor het uitvoeren van dopingcontroles. Daarbij kan het gaan om controleurs van verschillende instanties, zoals de UCI of de nationale anti-

[77] www.uci.ch
[78] Instituut Sportrechtspraak (2012)

dopingautoriteit. Indien gewenst kan een wedstrijdorganisator zelf ook controles (laten) uitvoeren.

Budget

De organisatoren maken in de regel aanzienlijke kosten om hun koers te realiseren. Zo werkte de organisatie van het WK wielrennen in Valkenburg in 2012 met een begroting van ca € 12,8 miljoen.[79] Tegenover deze kosten staan inkomsten uit onder andere sponsoring, hospitality, mediarechten en subsidies.

[79] Zuyd Hogeschool, NHTV en Mulier Instituut (2012)